

รายงานการวิจัย

ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา

The Potentiality of Community - Based in Tourism

Management, Songkhla Province

อุไรวรรณ สุภานิตย์

Uraiwon Supanit

กuldารา เพียรเจริญ

Kuldara Peanjaroen

ศรันย์ จันทระเจริญ

Sarun Janjaroen

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ได้รับการสนับสนุนทุนอุดหนุนโครงการวิจัยจากมหาวิทยาลัย

เทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

งบประมาณ ประจำปี พ.ศ. 2554

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาและการอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เสียสละเวลาให้กับการตรวจสอบความเหมาะสมรวมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ต่องานวิจัย

ขอขอบพระคุณชาวตำบลเกาะข่อย ตำบลท่าหิน ตำบลคูขุด ตำบลคลองรี และตำบลคลองแดนทุกท่าน นักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาการท่องเที่ยวที่ให้การสนับสนุนงานวิจัยเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณอาจารย์หลักสูตรสาขาวิชาการท่องเที่ยวทุกท่านสำหรับกำลังใจ คำแนะนำ และความหวังดีที่มีให้กันเสมอมา

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยที่ได้สนับสนุนทุนอุดหนุนโครงการวิจัยประจำปีงบประมาณ 2554

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต่อไป

คณะผู้วิจัย

กรกฎาคม 2555

ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา

อุไรวรรณ สุภานิตย์¹ กุลดารา เพียรเจริญ¹ และศรัณย์ จันทระเจริญ²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร สัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว โดยการใช้แบบสอบถาม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามขอบเขตด้านเนื้อหา เสนอผลการศึกษาดังวิธีพรรณนาวิเคราะห์ นำเสนอในรูปแบบตาราง พบว่าชุมชนมีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยเน้นการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากทุกชุมชนในพื้นที่มีความต้องการที่จะเผยแพร่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและต้องการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยอยากให้ผู้แทนของชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐคอยเป็นที่ปรึกษา เพื่อให้การบริหารงานด้านการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางและความต้องการเดียวกัน สำหรับแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะเน้นรูปแบบของการอนุรักษ์ การตั้งกฎระเบียบต่าง ๆ และการจัดทำป้ายชี้แจงแสดงไว้ในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการส่งเสริม การประชาสัมพันธ์ หรือการจัดงานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เพื่อให้พื้นที่เป็นที่รู้จัก รวมทั้งการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยง 3 พื้นที่เข้าด้วยกันเพื่อกระตุ้นหรือดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนา

¹คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

²บริษัทหาดใหญ่เจอร์นี่ ทัวร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

**The Potentiality of Community - Based in Tourism
Management, Songkhla Province**

Uraiwon Supanit¹ Kuldara Peanjaroen¹ and Sarun janjaroen²

Abstract

The purpose of this research was to study the potential of community to manage tourism in Songkhla. The study was conducted by data collection, interview people who involved in tourism management and tourists using questionnaire with 5 rating scales estimation. The data was analyzed according to the content and presented by descriptive analysis and tables. The study found that the communities have tourism development emphasizing on eco-tourism. The communities intend to spread a unique culture and way of life of the community and encourage the communities to be the source of knowledge concerning Southern culture and folkway. The communities want to have the participation in the development by asking the Sub-district Administrative Organization for having a community representative to submit the ideas in a meeting and the meetings should perform regularly in order to exchange and discuss ideas. In addition, the community demands government officials to be consultants in order to manage tourism in the same direction.

The guidelines of community-based tourism management, it is essential to get cooperation from many involved parties. Tourism development should focus on the form of conservation, the setting of rule and regulations and provide information signs in tourist attractions. In addition, the promotion, public relations and festival events will encourage tourism of communities as well as the development of tourism route by linking 3 communities in order to attract tourists' attention.

Key word: the community participation, development

---

¹Faculty of Liberal Arts. Rajamangala University of Technology Srivijaya, Muang, Songkhla.

²Hatyai Journey Tour co.,ltd.

สารบัญ

บทที่		หน้า
	กิตติกรรมประกาศ	ก
	บทคัดย่อ	ข
	สารบัญ	ง
	สารบัญภาพ	ฉ
	สารบัญตาราง	ช
1	บทนำ	
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	1
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	2
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	2
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	3
	นิยามศัพท์เฉพาะ	6
	กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย	7
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
	เอกสารที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	8
	เอกสารที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน	22
	เอกสารที่เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค	29
	เอกสารที่เกี่ยวกับชุมชนการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่กำหนด	35
	เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
3	ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
	สำรวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	58
	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	58
	ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	62

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	67
จุดแข็ง	68
จุดอ่อน	74
โอกาส	75
อุปสรรค	76
4 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว	77
การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	77
การพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว	79
การพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว	80
การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว	82
รายการนำเที่ยว “เส้นทางช้อปปิ้งสินค้า OTOP”	83
รายการนำเที่ยว “เส้นทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน”	83
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผล	89
อภิปรายผล	95
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	96
   บรรณานุกรม	98
   บุคคลานุกรม	103
   ภาคผนวก	105

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย	7

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	เพศ	49
2	อายุ	50
3	ระดับการศึกษา	50
4	อาชีพหลัก	51
5	รายได้ต่อเดือน	51
6	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	52
7	บ้านพักอาศัย	52
8	ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	53
9	มิติการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	54
10	การมีส่วนร่วมของชุมชน	55
11	การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน	56
12	ภาวะผู้นำ	57
13	ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	58

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากการที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้ร่วมกันส่งเสริมให้ชุมชนได้มีการจัดการทรัพยากรของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งรูปแบบของการจัดการเป็นการท่องเที่ยววิถีชีวิตและภูมิปัญญาของท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย การท่องเที่ยววัฒนธรรม วิถีโหนด-นา-เล ของตำบลท่าหิน ตำบลคลองรีและตำบลคูขุด อำเภอสทิงพระ การท่องเที่ยวชุมชนวิถีพุทธ ตำบลคลองแดน อำเภอระโนด และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา ซึ่งหน่วยงานและชุมชนได้มีการจัดกิจกรรม เส้นทางการท่องเที่ยว ที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ตลอดจนได้จัดการโฆษณาประชาสัมพันธ์โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถาบันการศึกษา บริษัทนำเที่ยว ได้มีการนำเที่ยวเข้าไปยังชุมชนเหล่านั้นมาแล้ว จากการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวพบว่าการจัดการของชุมชนยังเป็นลักษณะของการจัดการเฉพาะกลุ่มของตนเอง การจัดการยังขาดความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มเครือข่ายกลุ่มอื่น ๆ และยังไม่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา ซึ่งทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้าไปยังชุมชนน้อย และต้องมีการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้มีการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ในประเด็นการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว ตลอดจนถึงการเชื่อมโยงเส้นทางกับชุมชนเครือข่ายและแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ของจังหวัดสงขลา เพื่อให้ชุมชนสามารถมีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้เกิดขึ้นกับชุมชนของตนเอง

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษา ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังต่อไปนี้

1. สำรวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อจัดทำฐานข้อมูล

2. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

4. พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยง 3 พื้นที่ที่กำหนด รวมทั้งรวบรวมข้อเสนอแนะเพื่อเป็นกำหนดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่มีความสมบูรณ์ต่อไป

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความสำคัญดังต่อไปนี้

1) เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวใน 3 พื้นที่ที่กำหนดของจังหวัดสงขลา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและสืบค้นทางวิชาการตลอดจนเป็นข้อมูลในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวของ จังหวัดสงขลาต่อไป

2) ผลการศึกษาสามารถนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว และเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชนเครือข่าย รวมทั้งสามารถนำเส้นทางมาเสนอแนะในการดำเนินการท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่รายได้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

3) เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนผู้ที่สนใจ ตลอดจนนักเรียน นิสิต นักศึกษา สามารถนำผลการศึกษาค้นคว้าไปปรับใช้ในการส่งเสริม และการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายด้วยดี

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษา ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การศึกษาใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อนำไปสู่พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยง 3 พื้นที่

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาไว้ดังต่อไปนี้

2.1 สำรวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อจัดทำฐานข้อมูล ในประเด็น

-มิติการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

-การมีส่วนร่วมของชุมชน

-การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน

-ภาวะผู้นำ

2.2 วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสตึงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

-จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในชุมชน

-จุดด้อยหรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในชุมชน

-โอกาส ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกของชุมชนที่เอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงานของชุมชน

-อุปสรรค ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก

2.3 แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสตึงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

2.4 พัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยง 3 พื้นที่ที่กำหนด รวมทั้งรวบรวมข้อเสนอแนะเพื่อเป็นกำหนดเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีความสมบูรณ์ต่อไป

3. ขอบเขตด้านข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านข้อมูลดังนี้

3.1 ข้อมูลจากเอกสาร ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับความสำคัญของการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนและศึกษางานวิจัยเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ในการศึกษา

3.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกต

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษา ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับต่อไปนี้

1. ขั้นสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลความรู้พื้นฐานในการเขียนเค้าโครงวิจัย และเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาค้นคว้า

2. ขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร โดยการเก็บข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

-หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และการท่องเที่ยวและการกีฬาจังหวัดสงขลา

-หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ สมาคมการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว

-ผู้นำชุมชนหรือชุมชนในพื้นที่ ตลอดจนชาวบ้านและผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว

-นักวิชาการหรือนักวิจัยที่เคยทำงานในพื้นที่

-กลุ่มผู้จำหน่ายสินค้าในชุมชน

-นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เป็นคนในพื้นที่หรือต่างพื้นที่ที่เคยมาท่องเที่ยวในพื้นที่

2) การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

-หน่วยงานภาครัฐ, หน่วยงานภาคเอกชน, ผู้นำชุมชนหรือชุมชนในพื้นที่ และนักวิชาการหรือนักวิจัยที่เคยทำงานในพื้นที่ จะทำการศึกษาจากประชากรโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เนื่องจากมีจำนวนน้อย

-กลุ่มผู้จำหน่ายสินค้าในชุมชน และนักท่องเที่ยวจะทำการสุ่มด้วยวิธี Simple Random Sampling เพื่อให้ได้นักท่องเที่ยวที่เคยมาเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย

3) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสติงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสติงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ สร้างตามแนวความคิดของลิเคิร์ท โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร บทความ วารสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามตามวิธีของลิเคิร์ต จากหลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3. สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนด

4. นำแบบสอบถามมาพิจารณาถึงความครอบคลุมของเนื้อหา และสำนวนภาษาที่ใช้ พร้อมทั้งมีการปรับปรุงแก้ไข

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้เก็บกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

เกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถาม ผู้วิจัยกำหนดค่าคะแนน 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก

3 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับน้อย

1 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าคะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง นักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง นักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง นักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง นักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง นักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

3) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ของผู้ตอบแบบสอบถามรวบรวมข้อมูลโดยการ แจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

3.2 ให้คะแนนแบบรวบรวมข้อมูลตอนที่ 2 เป็น 5 4 3 2 และ 1 สำหรับ คำตอบมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดตามลำดับ

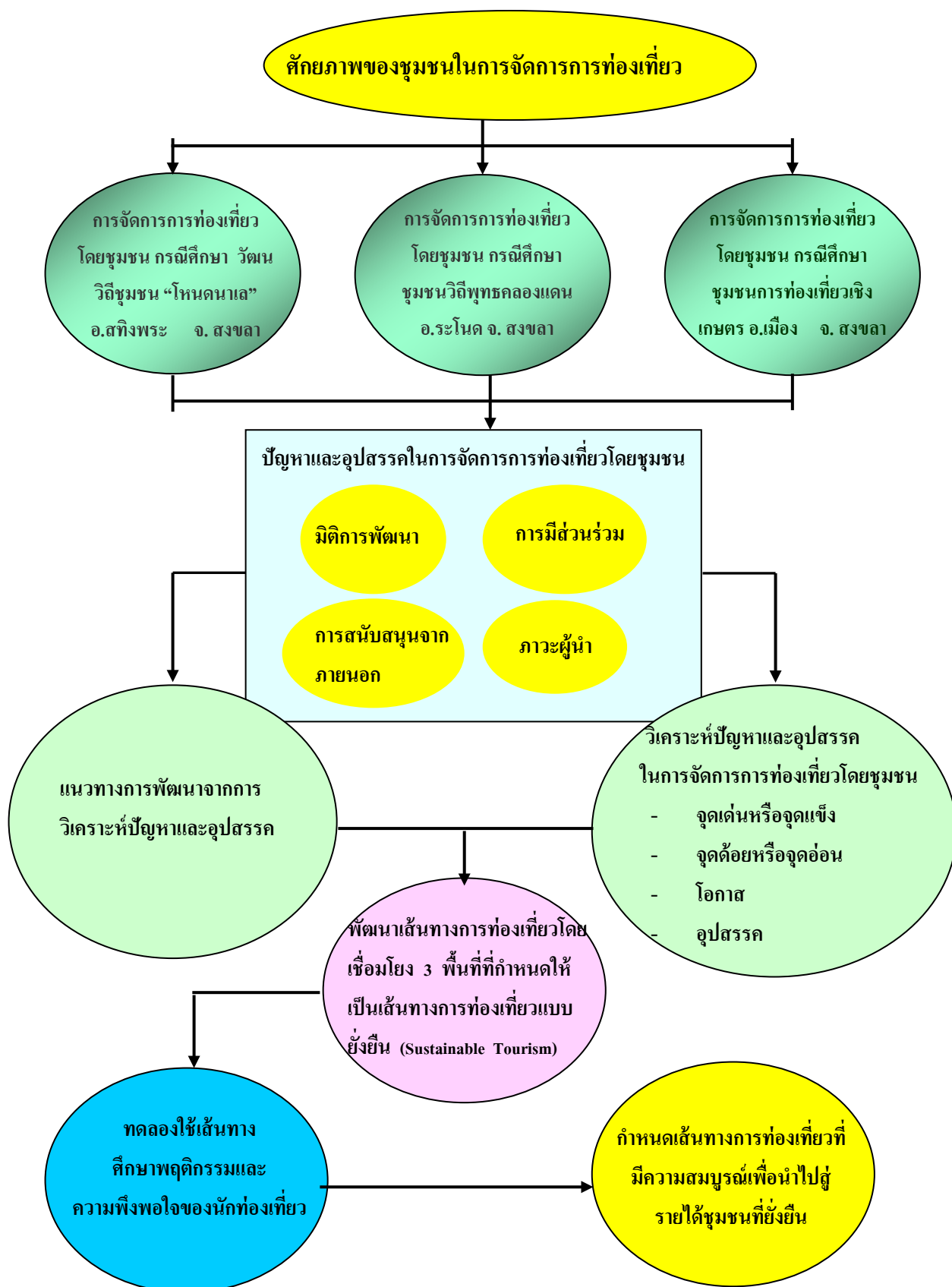
3.3 คำนวณหาค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมี ระดับความคิดเห็น นำเสนอในรูปแบบตาราง และพรรณนาวิเคราะห์

นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การให้ความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน ในท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสติงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงหรือการทำให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นจากเดิมโดยชุมชนใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสติงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. เอกสารที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. เอกสารที่เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค
4. เอกสารที่เกี่ยวกับชุมชนการท่องเที่ยวใน 3 พื้นที่ที่กำหนด
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

คำว่า “การท่องเที่ยว” มีนักวิชาการและหน่วยงานได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้สามารถประมวลได้ดังนี้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540: 3) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวหมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้เป็นสากล 3 ประการ ได้แก่ 1) เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว 2) เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ และ 3) เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

สุทธิर्थ ชูชาติ (2546 : 3) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางออกจากที่พักเป็นการชั่วคราว เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติ หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ แต่มีค่าใช้จ่ายประกอบอาชีพ และตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวร

นิศา ชัชกุล (2550 : 2) ได้กล่าวถึงความหมายการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมการเดินทางจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ซึ่งนับตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงปลายทางจะต้องประกอบด้วยปัจจัยสามประการเป็นอย่างน้อย คือ การเดินทาง การพักผ่อน และการกินอาหารนอกบ้าน

ปรีชา แดงโรจน์ (2544 : 29) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำ โดยปกติการท่องเที่ยวจะหมายถึง การเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกล และการเดินทางนั้นจะค้างแรมหรือไม่

วรรณ วลัยวานิช (2546:7) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นคำที่มีความหมายกว้าง มิได้มีความหมายเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการเคลื่อนย้ายของประชากรจากแห่งหนึ่งไปสู่อีกแห่งหนึ่ง รวมทั้งการเดินทางภายในประเทศและเดินทางระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน มีกิจกรรมร่วมกัน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ได้รับความรู้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน

สุภาพร มากแจ้ง (2534:10) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวครอบคลุมการเดินทางทั้งเพื่อธุรกิจและเพื่อการพักผ่อนตราบเท่าที่ผู้เดินทางมิได้ตั้งหลักแหล่งถาวรและไม่ได้รับรายได้เพื่อยังชีพจากเจ้าของท้องถิ่นปลายทาง

สุวัฒน์ จูชากรณ์และจริญญา เจริญสุขใส (2544:72) ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า หากจะอธิบายคำว่า “การท่องเที่ยว” ให้ครอบคลุมที่สุด จำต้องพิจารณา 4 ประเด็นหลักต่อไปนี้ คือ

1. นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน คือ ผู้ที่เดินทางเพื่อหาประสบการณ์ ทั้งประสบการณ์ที่สามารถรับได้ด้วยทางกายสัมผัสและทางจิตใจ ซึ่งจุดประสงค์ในการเดินทางของนักท่องเที่ยวดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะเลือกเดินทางไป
2. ธุรกิจ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คือ ธุรกิจที่ผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการหรือวัตถุประสงค์ในการเดินทางของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะได้ผลกำไรจากการขายสินค้าและบริการให้แก่นักท่องเที่ยว
3. ภาครัฐบาลที่ดูแลการท่องเที่ยว คือ องค์กรของรัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อควบคุมดูแลการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามแนวนโยบายที่รัฐวางไว้ รัฐบาลในหลายประเทศส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวเป็นแหล่งสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ อันเกิดจากรายได้ที่ธุรกิจ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้รับ ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว
4. ชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว คือ ประชาชนซึ่งอาศัยอยู่ในท้องถิ่นที่เป็นพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยว นอกจากจะมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของที่ดีเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวแล้ว ในบางโอกาสยังเป็นหน่วยที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง เมื่อประชาชนเข้ามาทำงานเป็นพนักงานส่วนหนึ่งของธุรกิจ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

จากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการท่องเที่ยวข้างต้น สรุปได้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึงกิจกรรมใด ๆ ที่เป็นการเดินทางจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่งเป็นการชั่วคราว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน เพื่อความสนุกสนาน เยี่ยมญาติ หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ แต่มิใช่การประกอบอาชีพ

และตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวร ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เดินทาง ธุรกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ภาครัฐบาลที่ดูแลการท่องเที่ยวและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว

1.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยว

นักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวไว้ ซึ่งพอจะประมวลได้ดังนี้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540:3-4) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวไว้สรุปได้ดังนี้

1. ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ

1.1 ก่อให้เกิดรายได้เข้าประเทศ มีส่วนช่วยแก้ปัญหาการขาดดุลการชำระเงินของประเทศ

1.2 รายได้จากการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อทวิคูณในการสร้างรายได้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ

1.3 ก่อให้เกิดการหมุนเวียนและการกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาค

1.4 การท่องเที่ยวมีบทบาทในการนำเอาทรัพยากรของประเทศหรือของท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในรูปของการผลิตสินค้าพื้นเมืองของที่ระลึก ตลอดจนการบริการในท้องถิ่นได้

1.5 การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่สิ้นเปลืองวัตถุดิบ ผลิตผล รายได้และเวลา

1.6 การท่องเที่ยวช่วยให้เกิดการผลิตเป็นวงจรหมุนเวียนภายในประเทศ ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. ความสำคัญทางด้านสังคม

2.1 ส่งเสริมความสัมพันธ์ของมนุษยชาติ สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าบ้านและผู้มาเยือน

2.2 พัฒนาสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น

2.3 ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความสำนึก ตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมเอกลักษณ์ของชาติ ตลอดจนรักและหวงแหนผืนแผ่นดินของตน

2.4 ขจัดความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบท แก้ปัญหาการล้นไหลเข้ามาหางานทำในเมืองของชาวชนบท

2.5 ช่วยให้ชาวชนบทรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ นำทรัพยากรมาประดิษฐ์สิ่งของในรูปแบบสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก สร้างรายได้มาจุนเจือครอบครัว

3. ความสำคัญทางด้านการเมือง

3.1 การเดินทางท่องเที่ยวก่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัย

3.2 การท่องเที่ยวเสริมสร้างความเข้าใจในอันดี ที่จะนำไปสู่ความเป็นเพื่อนร่วมโลกที่จะช่วยสร้างสรรค์สัมพันธไมตรี และความสงบสุข

ปรีชา แดงโรจน์ (2544 : 30) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในภาพรวม 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านพัฒนา (Development) เมื่อเกิดการท่องเที่ยวเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวในชนบท การพัฒนาความเจริญก็ไปถึงภูมิภาคนั้น ๆ อาทิ ระบบสาธารณูปโภค การคมนาคม โรงแรม ภัตตาคาร ร้านค้า และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

2. ด้านเศรษฐกิจ (Economic) มีความสำคัญดังนี้

2.1 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก

2.2 รายได้จากการท่องเที่ยวจะมีผลทวีคูณ ในการสร้างรายได้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้ผลผลิตส่วนรวมของประเทศมีค่าทวีกว่า 2 เท่าตัว

2.3 การท่องเที่ยวช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตเป็นวงจรหมุนเวียนภายในประเทศ และมีการกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาค ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพของประชาชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการลดการว่างงานลง ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลให้รัฐบาลได้รับรายได้ในรูปแบบของภาษีอากรประเภทต่าง ๆ

3. ด้านสังคม (Social) มีความสำคัญดังนี้

3.1 การท่องเที่ยวมีส่วนในการส่งเสริมความสัมพันธ์ของมนุษยชาติ เป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม สร้างความเป็นมิตรไมตรีและความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน

3.2 การท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนา สร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมให้เกิดแก่ท้องถิ่น ทำให้ประชาชนมีรายได้จากการมีงานทำ จึงทำให้อยู่ดีกินดีมีความสุขโดยทั่วกัน

3.3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความสำนึกและตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการรักษาเอกลักษณ์ของชาติ

3.4 การท่องเที่ยวช่วยขจัดปัญหาความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท ช่วยบรรเทาการอพยพแรงงานจากชนบทสู่เมือง

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงของประเทศชาติให้เป็นที่รู้จักในสังคมโลกอีกด้วย

นิศา ชัชกุล (2550 : 54-61) ได้จำแนกความสำคัญของการท่องเที่ยวไว้หลายประการ ดังนี้

1. ความสำคัญที่มีต่อเศรษฐกิจ

1.1 ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีส่วนช่วยให้ประเทศได้รับรายได้ในรูปแบบของเงินตราต่างประเทศ และรายได้ดังกล่าวก็มีลักษณะเช่นเดียวกับการส่งสินค้าออกไปขายในต่างประเทศ แต่เป็นสินค้าออกประเภท “ไม่เห็นตัวสินค้า” ซึ่งมีผลทำให้ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศดีขึ้น

1.2 การท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้อย่างสูงสุด ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมเชิงซ้อนที่มีผลต่อเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อมเมื่อเทียบกับการผลิตสินค้าหรืออุตสาหกรรมอื่น ๆ

1.3 การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่สิ้นเปลืองวัตถุดิบมากนัก ผลผลิตขายได้ตลอดเวลาแล้วแต่ความเหมาะสมและความสามารถของผู้ขาย และเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจำหน่าย

1.4 มีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ มีการกระจาย การลงทุนไปสู่ภูมิภาคมากขึ้น โดยที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นตัวนำให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมอื่น ๆ รวมทั้งการพัฒนาภูมิภาคของรัฐบาลในด้าน โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค ถนนหนทาง การประปา ไฟฟ้า การติดต่อสื่อสาร

2. ความสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรม

2.1 การท่องเที่ยวมีส่วนในการส่งเสริมความสัมพันธ์ ก่อให้เกิดสันติภาพ ความเป็นมิตรไมตรี และความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของประเทศและผู้มาเยือน และสร้างความสามัคคีของคนในประเทศ มีการเดินทางไปมาหาสู่กัน พบปะทำความรู้จักกัน

2.2 ช่วยให้เห็นสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นดีขึ้น เพราะต้องอนุรักษ์และบำรุงรักษา สภาพแวดล้อมและป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาความสกปรก ความเสื่อมโทรม ความไม่ปลอดภัย โดยทุกคนจะช่วยกันสอดส่องดูแล เพราะถ้าหากสถานที่ใดสภาพแวดล้อมไม่ดี ไม่มีความปลอดภัย ไม่สะดวก นักท่องเที่ยวก็ไม่ประสงค์ที่จะเดินทางไปเยือน

2.3 การท่องเที่ยวช่วยขจัดปัญหาความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท ช่วยจัดการเคลื่อนย้ายอพยพเข้ามาหางานทำหรือเสี่ยงโชคในเมืองใหญ่ ๆ ของประชาชนในชนบท เช่น ปัจจุบันพยายามส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบทต่าง ๆ ตามภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อ

สกัดกั้นการหลั่งไหลของผู้คนทางแถบภูมิภาคนั้นเข้ามาทำงานทำในภาคกลาง

ช่วยให้ประชาชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการผลิต และประดิษฐ์สิ่งของ เครื่องใช้ในรูปของสินค้าพื้นเมือง ของที่ระลึก ใช้เวลาให้เน้นประโยชน์ในการหาอาชีพเสริม เป็นการหารายได้จุนเจือครอบครัวเพิ่มขึ้น

2.4 ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมประเพณีของตน ช่วยกันอนุรักษ์และรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เช่น ความเป็นมิตรของคนไทย ได้แก่ การต้อนรับ ตามประเพณีไทย การไหว้ การช่วยเหลือมีน้ำใจซึ่งกันและกัน การยิ้มต้อนรับ เป็นต้น

3. ความสำคัญที่มีต่อการเมือง

3.1 การท่องเที่ยวช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก

3.2 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดสันติภาพ เมื่อการท่องเที่ยวเจริญเติบโต ทุกประเทศย่อมที่จะมุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้าประเทศ เป็นการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศให้ดีขึ้น

สุภาพร มากแจ้ง (2539 : 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1. ความสำคัญต่อบุคคล

1.1 การท่องเที่ยวเป็นสิ่งสราญใจ ช่วยให้มีมนุษย์ได้รับการพักผ่อนอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษยชาติตามมติเอกฉันท์ของสหประชาชาติ

1.2 การท่องเที่ยวเป็นการเปิดโลกทัศน์ ช่วยให้มีมนุษย์มีทัศนคติกว้างไกล สามารถรับรู้และเข้าใจสภาพการณ์ที่เป็นจริง จัดเป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษาที่คนทุกระดับสามารถมีประสบการณ์ร่วมกันได้

1.3 การท่องเที่ยวเป็นการสร้างความเข้าใจระหว่างมนุษยชาติ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทั้งระหว่างชนในชาติและนานาชาติ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ดังคำขวัญของปีการท่องเที่ยวสากลว่า “การท่องเที่ยวเป็นสื่อนำไปสู่สันติภาพ”

2. ความสำคัญต่อสังคม

2.1 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรม ทำให้เจ้าของถิ่นตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีประจำถิ่น เกิดความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนวัฒนธรรมประจำถิ่นของตน พร้อมใจกันเชิดชูทรัพยากรท้องถิ่นให้เป็นที่ประจักษ์แก่ผู้มาเยือน

2.2 การท่องเที่ยวทำให้เกิดการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย ขนบประเพณีประจำถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน เป็นต้น

2.3 การท่องเที่ยวนำความเจริญไปสู่ท้องถิ่น ทั้งด้านการคมนาคม การสาธารณสุขโลก และมาตรฐานการครองชีพ โดยเฉพาะท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

2.4 การท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งเจ้าของถิ่นและนักท่องเที่ยว

3. ความสำคัญต่อเศรษฐกิจ

3.1 การท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศ ช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินของประเทศ

3.2 การท่องเที่ยวทำให้เกิดการลงทุนทางธุรกิจทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรง และที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจการนำเที่ยว ธุรกิจอาหารและการพักผ่อน ธุรกิจของที่ระลึก เป็นต้น

3.3 การท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงานในธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

3.4 การท่องเที่ยวทำให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราและการกระจายรายได้ให้แก่ท้องถิ่น

จากความสำคัญของการท่องเที่ยวที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้กล่าวถึง สามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งยังก่อให้เกิดการฟื้นฟูอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ตลอดจนช่วยเสริมสร้างความสามัคคี และความเข้าใจอันดีของคนในชาติ

1.3 องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

วรรณา ศิลปอาชา (2549 : 7) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวว่าควรมีลักษณะหลักที่สำคัญ 4 ประการ หรือเรียกว่า 4As ดังนี้

1. ความดึงดูดใจ (Attraction) ทริพยากรการท่องเที่ยวควรดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ หรือมีลักษณะชวนตา ชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัวอันมีสาเหตุมาจาก

1.1 มีความงามตามธรรมชาติ เช่น ชายหาดทรายขาว แนวปะการังที่มีสีอันสวยงาม รวมทั้งปลาชนิดต่าง ๆ ป่าที่มีพันธุ์ไม้นานาชนิดหรือความงดงามที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ทะเลสาบ รีสอร์ทในหุบเขา เป็นต้น

1.2 มีลักษณะของเหตุการณ์สำคัญเฉพาะกาล เช่น งานประเพณีในเทศกาลสำคัญของแต่ละท้องถิ่น การจัดขบวนบุปผชาติหรือการตกแต่งขบวนพาเหรดและการแสดงในเทศกาลต่าง ๆ การแสดงแสง สี เสียง ในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2. ความสามารถในการเข้าถึงง่าย (Accessibility) ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้มากหากมีความสะดวกในการเดินทางเยี่ยมชม หากนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและใกล้ชิด นักท่องเที่ยวจะเกิดอรรถรสในการท่องเที่ยวได้มาก ดังนั้น แม้แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามแต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึง นักท่องเที่ยวจะไม่เดินทางไปเที่ยวชม หน่วยงานที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องดำเนินการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน สะพาน ที่จอดรถ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแก่นักท่องเที่ยว

3. ความประทับใจ (Amenity) ทรัพยากรการท่องเที่ยวควรก่อให้เกิดความประทับใจ สุขใจ และซาบซึ้งในการเที่ยวชม เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทราชวัง วัด โบราณสถานต่าง ๆ ที่แสดงถึงอารยธรรมในอดีต หรือแม้แต่ทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การพักผ่อน อาทิ อุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเล หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น การร่วมงานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เช่น งานคาร์นิวัล ในประเทศบราซิล งานประเพณีสงกรานต์ในประเทศไทย เป็นต้น

4. องค์ประกอบของการบริการ (Ancillary Service) สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดสรรการบริการด้านต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกและดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ ได้แก่

4.1 การบริการด้านการตลาด เช่น การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

4.2 การประสานความร่วมมือด้านการพัฒนาและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และการจัดระบบการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

ชูลิทธิ ชูชาติ (2546 : 32-43) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 4 ประการ ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจ เป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นให้มนุษย์เกิดการรับรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทุก ๆ พื้นที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม ประทับใจ ซึ่งเกิดจากลักษณะของธรรมชาติ เช่น เป็นอ่าว แหลม เกาะ หน้าผา โขดหิน ฯลฯ ภูมิอากาศและความสวยงามตามธรรมชาติของพื้นที่นั้น ๆ สภาพธรรมชาติเหล่านี้เป็นสิ่งดึงดูดใจให้มนุษย์เดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ

1.2 วัฒนธรรม วัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ คือ วิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ อาจเหมือนกันหรือแตกต่างกัน วัฒนธรรมอาจแสดงออกในรูปแบบของศาสนา สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตของประชาชน จารีตประเพณี ทั้งอดีตและปัจจุบัน

1.3 ชาติพันธุ์ เหตุผลอย่างหนึ่งในการเดินทางท่องเที่ยวของประชาชนก็เพื่อต้องการเยี่ยมชมเพื่อน และญาติมิตร เนื่องจากคนมีความต้องการที่จะกลับไปเยี่ยมเยือนแผ่นดินเดิมของตน

1.4 แหล่งบันเทิง นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว ก็เพราะมีแหล่งบันเทิงสำหรับพักผ่อนหย่อนใจจัดไว้ให้ แหล่งบันเทิงนั้น มิได้หมายถึงสถานเริงรมย์ยามราตรีเพียงอย่างเดียว แต่อาจหมายถึง สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สนามกีฬา ฯลฯ

2. สิ่งอำนวยความสะดวก การอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ เมื่อนักท่องเที่ยวไปถึงยังสถานที่ดังกล่าวแล้ว จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะว่่านักท่องเที่ยวเดินทางห่างไกลจากบ้าน ต้องการสิ่งจำเป็นหลายอย่างในการตอบสนองความต้องการของชีวิต เช่น ต้องการที่พัก อาหาร การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการเดินทาง สิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญในการท่องเที่ยวมี 4 ประการ ได้แก่

2.1 ที่พัก เป็นสิ่งสำคัญในการเดินทาง นักท่องเที่ยวอาจพักกับญาติหรือเพื่อน แต่อีกส่วนหนึ่งก็ต้องการที่พัก ซึ่งต้องอาศัยอยู่ชั่วคราวในแหล่งท่องเที่ยว

2.2 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม นักท่องเที่ยวจะใช้จ่ายค่าอาหารและเครื่องดื่มมากกว่าปกติเมื่อเดินทางท่องเที่ยว การจัดอาหารในแหล่งท่องเที่ยวต้องมีทั้งอาหารประจำชาติของนักท่องเที่ยว และอาหารท้องถิ่น เพราะอาหารทั้งสองประเภทเป็นอาหารที่นักท่องเที่ยวต้องการ

2.3 สถานบริการ เช่น ร้านขายของที่ระลึก ร้านซักรีด สถานที่นันทนาการ ฯลฯ เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการอำนวยความสะดวกสบายให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวต้องจัดขึ้นให้เพียงพอกับความต้องการ

2.4 ปัจจัยพื้นฐาน ในด้านการท่องเที่ยว ปัจจัยพื้นฐานในการผลิต ได้แก่ ระบบการสื่อสาร การคมนาคม สาธารณูปโภค ในแหล่งท่องเที่ยวมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะทำให้เกิดความสะดวกในการจองที่พัก การติดต่อกับครอบครัว ความสะดวกสบายในการเดินทาง และความสุขความเพลิดเพลินในการพักผ่อน ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความประทับใจในการท่องเที่ยว

3. การขนส่ง การท่องเที่ยวเกิดจากการที่ประชาชนต้องการเดินทางไปสู่สถานที่ซึ่งมีความแตกต่างในด้านวัฒนธรรม ภูมิอากาศ และภูมิประเทศ เพื่อสัมผัสสิ่งที่แปลกออกไปจากประสบการณ์เดิม ดังนั้นการขนส่งจึงเป็นสิ่งสำคัญในการนำนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว สะดวกสบาย และปลอดภัย

4. การต้อนรับ การต้อนรับนักท่องเที่ยวของประชาชนแต่ละพื้นที่ย่อมแตกต่างกันออกไป การต้อนรับเป็นสิ่งสำคัญมาก ทั้งนี้เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวต้องการกลับไปยังสถานที่เดิม ความประทับใจที่เขาได้รับเกิดจากการต้อนรับของประชาชน หรือพนักงานบริการในพื้นที่มากกว่าสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 60-69) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวไว้ 4 ประการ หรือ 4A's ดังต่อไปนี้

1. ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่งในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมเยือนสถานที่นั้น ๆ ซึ่งสิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยวย่อมแตกต่างกันไปตามประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยว

2. ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีเส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึง (Accessibility) เป็นปัจจัยสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีเส้นทางที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้น ตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง แต่ถ้าขาดเส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแล้ว แม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวจะมีความสวยงามประทับใจ หรือมีคุณค่าสูงเพียงใดก็ตาม ย่อมจะไร้ความหมายอย่างสิ้นเชิง

3. ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) เป็นองค์ประกอบสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสามารถแยกประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

3.1 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวประเภทเข้า - ออกเมือง โดยจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านบริการเข้าออกประเทศอย่างประทับใจแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด เพื่อให้ นักท่องเที่ยวอยากเดินทางมาซ้ำอีก

3.2 สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทโครงสร้างพื้นฐาน เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการยังชีพของประชาชน หรือที่เรียกกันว่า สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ หากแหล่งท่องเที่ยวใดมีบริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ดี ย่อมทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายในการเข้ามาเยี่ยมชม และเกิดความประทับใจอยากกลับมาท่องเที่ยวอีก

3.3 สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทความปลอดภัย เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่มุ่งให้ความปลอดภัยทางร่างกายชีวิตและทรัพย์สินแก่ประชาชนและเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวด้วย ทั้งนี้เนื่องจากความปลอดภัยเป็นสิ่งพึงปรารถนาตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน และเป็นสัญชาตญาณอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่พยายามหลีกเลี่ยงต่อความไม่ปลอดภัยที่อาจเกิดขึ้นกับตัวเองให้มากที่สุด

4. ความเป็นมิตรไมตรีจากเจ้าของท้องถิ่น (Amity) เนื่องจากคนไทยมีความเป็นมิตรไมตรีกับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี และเป็นจุดแข็งที่ได้เปรียบประเทศอื่น ๆ อีกทั้งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม แล้วเกิดความสุขความประทับใจ อยากเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมซ้ำอีก

จากแนวความคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวของนักวิชาการสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติ ประเพณีและวัฒนธรรม การมีความสามารถในการเข้าถึงได้ง่าย การมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อย่างครบครัน และการมีมิตรไมตรีของเจ้าของบ้านหรือคนในท้องถิ่น

1.4 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1.4.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

หน่วยงานและนักวิชาการได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ดังนี้

กรมส่งเสริมการเกษตร (ข้อมูลออนไลน์) <http://agrotourism.doae.go.th/> สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2554 ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยงแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่าง ๆ สถานที่ราชการ ตลอดจนสถาบันการศึกษาที่มีงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี การผลิตทางการเกษตรที่ทันสมัย ฯลฯ เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและผลิตผลในกิจกรรมทางการเกษตรในลักษณะต่าง ๆ ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น

สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2544 : 2) ให้ความเห็นในเรื่องความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้หลายแนวทาง คือ เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งความสนใจไปยังกิจกรรมการเกษตรหรือสภาพแวดล้อมทางการเกษตรเป็นหลัก เป็นการท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในการดำเนินการ สามารถควบคุมและดำเนินการปัจจัยภายในและภายนอกของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีกลไกกระจายรายได้ไปยังเกษตรกร และเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อการได้รับความรู้ผลิตผล เกิดการพักผ่อนหย่อนใจ การสร้างเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2542 : 1-2) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และผลิตผลในสวนเกษตร ได้ความรู้ได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ บนพื้นฐานการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อจิตสำนึกต่อการรักษา สภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

ชัยวุฒิ ชัยพันธ์ (2542 : 26) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรโดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยเคมีหรือยากำจัดศัตรูพืชก็ยังคงเป็นการทำการเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ トラบที่การใช้สารเคมีดังกล่าวไม่ก่อผลกระทบต่อภายนอกหรือสภาวะแวดล้อม

1.4.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2549:15-20) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่า เป็นกิจกรรมหนึ่งใน Amazing Agricultural Heritage ซึ่งแบ่งเป็นกิจกรรมย่อย ๆ ได้แก่

1) การทำนา (Rice Cultivation) การทำนาปี การทำนาปรัง การทำนาหว่านน้ำตม การทำนาขั้นบันได พิพิธภัณฑข้าว ความรู้เรื่องข้าวสายพันธุ์ต่างๆ ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว วัฒนธรรมการกินข้าวไทย เป็นต้น

2) การทำสวนไม้ตัดดอก (Cutting Flowers) การทำสวนดอกไม้เพื่อตัดดอกขายทุกชนิด เช่น สวนกุหลาบ ฟาร์มกล้วยไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับนานาชนิด ไม้กระถางทุกประเภท รวมถึงไร่นานตะวัน

3) การทำสวนผลไม้ (Horticulture) การทำสวนผลไม้ทุกประเภท รวมทั้งการทำวนเกษตร การทำเกษตรแผนใหม่ การทำสวนผสม รวมถึงการทำสวนยางพารา สวนไข่ สวนปาล์มน้ำมัน

4) การทำสวนครัวสวนผัก (Vegetables) การปลูกพืชผักสวนครัวทุกประเภท รวมถึงการทำไร่ผัก ไร่ถั่ว ไร่ข้าวโพดข้าวฟ่าง ไร่พริกไทย เป็นต้น

5) การทำสวนสมุนไพร (Herbs) การปลูกพืชสมุนไพรนานาชนิด เพื่อให้เป็นอาหารเสริม พืชผักสวนครัวข้างบ้าน เพื่อใช้เป็นเครื่องดื่มน้ำ เครื่องสำอาง และเพื่อใช้ในการแพทย์แผนไทย

6) การทำฟาร์มปศุสัตว์ (Animal Farming) การเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์เศรษฐกิจนานาชนิด เช่น การเลี้ยงไหม การทำฟาร์มผึ้ง การทำฟาร์มปลา การเลี้ยงหอยแมลงภู่ หอยแครง หองนางรม หอยตะเภา ฟาร์มจระเข้ บางแห่งเพาะขยายพันธุ์สัตว์ป่าหายาก เช่น ฟาร์มนกยูง ฟาร์มไก่ฟ้า ฟาร์มกวาง รวมถึงสวนงูของสภากาชาดไทยด้วย

7) งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ต่างๆ (Festival) การจัดงานเพื่อส่งเสริมการขายผลิตผลทางการเกษตรเมื่อถึงฤดูที่พืชผลเหล่านั้นออกชุก อาทิ มหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ งานเทศกาลลั่นจี่ เทศกาลลำไย เทศกาลกินปลา เป็นต้น

1.4.3 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ลินจง โพชารี (2552:124) ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับหลักการในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่า จะต้องสนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีจรรยาบรรณในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องไม่ทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่เสื่อมโทรม คือให้ความสำคัญกับการ

คงไว้ซึ่งคุณค่าที่แท้จริงของทรัพยากรธรรมชาติ (ไม่ตัดแปลงธรรมชาติและวัฒนธรรม/อารยธรรม) โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชน ท้องถิ่นและในการจัดกิจกรรมต้องเน้นด้านการศึกษา การเรียนรู้ระบบนิเวศ และวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ใช่เน้นการตื่นตา ตื่นใจเพียงอย่างเดียว ต้องมีการวางแผน การเตรียมการเพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยี่ยมชมเกิดความพึงพอใจในประสบการณ์ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรเน้นให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์ด้วยตนเอง เพื่อส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวต่อไปในระยะยาว

1.5 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

นักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ไว้ดังนี้

พรพิมล วิกรัยพัฒน์ (2546 : 136 - 137) ได้กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องพัฒนาสิ่งต่อไปนี้

1. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ควรพัฒนาทั้ง 3 ประเภทคือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยวประเภทเมือง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะต้องทำควบคู่ไปกับการอนุรักษ์คุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่ละประเภท ทั้งนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ดำเนินงานในการอนุรักษ์ ป้องกัน และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1.1 การดำเนินงานด้านวางแผนและวิชาการ โดยให้ความสำคัญในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและจัดทำคู่มือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

1.2 สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

1.3 การสนับสนุนด้านการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว

1.4 การจัดประชุมสัมมนา ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

1.5 การรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ทางสื่อมวลชนสาขาต่าง ๆ

2. การพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว

2.1 การพัฒนาการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกทุกอย่าง ทั้งการให้บริการอำนวยความสะดวก ด้านการคมนาคมขนส่งในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการเดินทางต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น พัฒนาปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว การเข้าเมือง ที่พักแรม ร้านอาหาร ร้านค้าของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

2.2 พัฒนาบุคลากรในธุรกิจการท่องเที่ยว บุคลากรต้องมีประสิทธิภาพบริการให้บริการ และรู้ภาษาต่างประเทศ บุคลากรควรได้รับการพัฒนาด้านการให้บริการอบรม เช่น การอบรม พนักงานโรงแรม การอบรมมัคคุเทศก์ เป็นต้น

2.3 การพัฒนาให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมและประสานงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้ความคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

3. พัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งตลาดต่างประเทศและตลาดในประเทศ นับตั้งแต่ การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการเสนอขาย การบริการข่าวสาร และการจัดนิทรรศการทางการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2545 : 62 - 66) ได้กล่าวถึงการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ 7 ประการ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ขั้นการจัดแบ่งเขตพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นการแบ่งพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยวแต่ละประเภทออกเป็นเขตต่าง ๆ ตามความสำคัญของระบบนิเวศและกิจกรรมที่ยอมรับได้

2. ขั้นการกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในแต่ละเขตของทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นการสร้างเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้เหมาะกับแต่ละเขตพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว

3. ขั้นการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมแบบยั่งยืนเพื่อส่งเสริมในทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นการสร้างเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่ทรัพยากรท่องเที่ยว

4. ขั้นการประเมินขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวแต่ละเขตพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นการประเมินขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในแต่ละเขตพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว ได้มากที่สุดเท่าไร

5. ขั้นให้การศึกษาถึงผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว และผู้ประกอบการท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว

6. ขั้นการจัดให้มีข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการรู้ เป็นการจัดข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว

7. ขั้นการจัดหางบประมาณในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวให้เพียงพอ เป็นการจัดหาคน เงิน วัสดุมาพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (2527 : 13) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ทางกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดขึ้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการที่จะสนับสนุนส่งเสริมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

1. การประชาสัมพันธ์ ในจังหวัดต่าง ๆ ทำการประชาสัมพันธ์ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง
2. การพัฒนาและปรับปรุงสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ให้จังหวัดต่าง ๆ ดำเนินการพัฒนาฟื้นฟูและปรับปรุงสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวให้มีมาตรการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ
3. การส่งเสริมอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น จัดตั้งศูนย์บริการข่าวสารและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว จัดอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จัดให้มีสถานที่พักผ่อน ภัตตาคารร้านอาหาร ร้านสินค้าของที่ระลึก และการบริการต้อนรับอื่น ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว
4. การรักษาความปลอดภัยและป้องกันอุบัติเหตุ อาจจัดให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจ ฝ่ายปกครองอาสาสมัคร ในจังหวัดและอำเภอเพื่อรักษาความปลอดภัยและป้องกันอุบัติเหตุให้กับนักท่องเที่ยว ตลอดจนจัดเตรียมสถานรักษาพยาบาลเพื่อบำบัดรักษาโรคและเจ็บป่วยจากอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้
5. การส่งเสริมอาชีพเพื่อรับการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างงานและเพิ่มพูนรายได้แก่ประชาชนในสถานที่ท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง ให้มีมาตรการเพื่อการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร สินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองรวมทั้งบริการอื่น ๆ ตลอดจนด้านอาหารและเครื่องดื่มไว้เพื่อจำหน่ายให้แก่ักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ

จากแนวคิดจากนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่า แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวนี้ ประกอบด้วย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว และการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องทำควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว นอกจากนี้ การพัฒนายังรวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะอาดปลอดภัย และสามารถสร้างอาชีพให้กับชุมชนที่อยู่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวและใกล้เคียง

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ดังนี้

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543 : 138 - 139) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตาม

ประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

2.1 ส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรอยู่ โดยมาตรฐานเดียวกันโดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

จินตนา สุจจันท์ (2549 : 48) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชน โดยให้สมาชิกในชุมชนนั้นๆ เข้ามาร่วมกันวางแผน ปฏิบัติ และประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงไม่ใช่เป็นการให้ข้อมูลของชาวบ้าน เพื่อประกอบการวางแผนงานเท่านั้นหรือการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าไปเป็นสมาชิกร่วมเสียสละเงินและแรงงานปฏิบัติตามในสิ่งที่ถูกกำหนดมาจากทางราชการเท่านั้น

เบอร์คเลย์ (อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หน่วยที่ 8 - 15 2529 : 622) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การที่ผู้นำอนุญาตให้ผู้ตามเป็นจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะมากได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เป็นต้นว่า การยอมให้ผู้ตามหรือผู้ได้บังคับบัญชาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดสภาพการทำงาน การกำหนดนโยบาย และแม้กระทั่งการเลือกตั้งผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาด้วย

พาร์รี (อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หน่วยที่ 8 - 15 2529 : 623) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยการเข้าไปเกี่ยวข้องหรือมีส่วนในการดำเนินการกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตามพาร์รีมิได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในแง่ของแนวความคิดเฉยๆ หากได้ให้ความหมายแนวความคิดนี้ในลักษณะที่สามารถวัดได้ (Operationalization of Concept) กล่าวคือพาร์รีได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในลักษณะที่สามารถวัดได้โดยอาศัยมิติ 3 มิติด้วยกัน คือ

1. วิธีการทางการมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึง ประเภทของกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้มีส่วนร่วมได้กระทำลงไป เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง การวิ่งเต้น และการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามโครงการ

2. ความหนักเบาของการมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึง การหาคำตอบต่อคำถามที่ว่าใครบ้างเข้าไปมีส่วนร่วมและการเข้าไปมีส่วนร่วมและการเข้าไปมีส่วนร่วมเช่นนั้น บ่อยครั้งแค่ไหน

3. คุณภาพของการมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึง การแสวงหาคำตอบต่อคำถามอย่างน้อยที่สุด 2 ประการด้วยกัน กล่าวคือ การเข้าไปมีส่วนร่วมเช่นนั้นทำให้เกิดผลอะไรบ้าง และเข้าไปมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงหรือจอมปลอม

อุ๋นเรื่อน เล็กน้อย (2551 : 15) ได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนิน โครงการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิด สร้างสรรค์ความรู้และ ความชำนาญ สนับสนุนและติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานนโยบายและแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2550 : 14) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย ได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มแรกเพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกันซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2550 : 16) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการ

สมชาย สกกุลทัฬ (2550 : 17) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การที่ประชาชนมีความเป็นอิสระในการร่วมแรงร่วมใจ ร่วมทรัพยากรร่วมความคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ในโครงการต่างๆ ที่ต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและสนองตอบความต้องการของชุมชน

อรทัย ก๊กผล (อ้างถึงในพัชรี สิโรตส และคณะ 2546 : 2) กล่าวว่าไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่ม

จนกระทั่งการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ การปรับเปลี่ยน โครงการร่วมกันซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนคือการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น ในการคิดริเริ่มอันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตน และการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม

2.2 ประเภทของการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเภทของการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้

จินตนา สุขจันทน์ (2549 :49) โดยได้แบ่งประเภทการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) หมายถึง การที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจนโครงการ เริ่มตั้งแต่ร่วมศึกษา ปัญหาและความต้องการ ร่วมหาวิธีแก้ปัญหา ร่วมวางแผนนโยบายและแผนงาน ร่วมตัดสินใจ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และร่วมปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ และร่วมประเมินผลโครงการ

2. การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง (Nongenuine Participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมเพียงบางส่วนโดยเฉพาะเข้าร่วมในการปฏิบัติตามโครงการที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว เช่น การเข้าเป็นสมาชิก หรือการร่วมเสียสละแรงงาน เงิน เป็นต้น

นอกจากการแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็นประเภทที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และไม่แท้จริงแล้ว ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกโดยศึกษาลักษณะของระดับการมีส่วนร่วม โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 7 ระดับ ดังนี้

1. การถูกบังคับ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ เพราะบังคับโดยไม่มีทางเลือกเลย เช่น ผู้เช่านาถูกเจ้าของที่ดินบังคับให้ปลูกป่า ตามโครงการแม่บทพลังงานทดแทน มิฉะนั้นเจ้าของที่ดินจะยึดที่ดินไปให้ผู้อื่นเช่า ผู้เช่าคนนี้ก็กลายเป็นประชาชนที่มีส่วนร่วมในโครงการนี้

2. การถูกล่อ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนจะถูกล่อใจด้วยผลประโยชน์ เช่น อาจเป็นในรูปของค่าจ้างแรงงานหรือความสะดวกสบายบางอย่าง แต่เบื้องหลังจริง ๆ แล้วเป็นการหาเสียงของนักการเมืองผู้หยิบยื่น โครงการมาล่อเท่านั้น

3. การถูกชักชวน การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนถูกชักชวนให้เข้าร่วมโครงการที่ถูกคิดและวางแผนจากทางราชการ แล้วถึงชักชวนให้ประชาชนร่วมมือโดยประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ว่าเป็นโครงการที่ดีขอให้ประชาชนให้ความร่วมมือ

4. การถูกสัมภาษณ์แล้ววางแผนให้ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ผู้ที่วางแผนโครงการจะสำรวจปัญหาความต้องการของประชาชนโดยการประชุม และสัมภาษณ์ แต่การตัดสินใจว่าปัญหาคืออะไรจะวางแผนแก้ปัญหาอย่างไร และปฏิบัติการอย่างไรยังอยู่ที่การตัดสินใจของทางราชการ

5. การมีโอกาสนเสนอความคิดเห็น การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนเริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการวางโครงการและการดำเนินการตามโครงการแต่การตัดสินใจยังเป็นของส่วนราชการ

6. การมีโอกาสนเสนอโครงการ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนมีโอกาสนเสนอโครงการ ราชการกับประชาชนจะมีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด ประชาชนจะมีโอกาสตัดสินใจว่าปัญหาของตนคืออะไรจะแก้ไขได้อย่างไร วิธีใดดีที่สุด จนกระทั่งมีสิทธิเสนอโครงการและเข้าร่วมปฏิบัติในโครงการ

7. การมีโอกาสดำเนินการ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินใจทุกเรื่องตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินโครงการ

Cohen and Uphoff (อ้างถึงในปาริชาติ วลัยเสถียร 2543 : 139 - 140) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจและตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากร การบริหาร การประสานความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วยผลประโยชน์ด้านวัสดุ ด้านสังคม และส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

นอกจากนี้ WHO / UNICEF (อ้างถึงในปาริชาติ วลัยเสถียร 2543 : 141) ได้เสนอรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับ ความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผลและประการสำคัญ คือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง

2. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน

3. การใช้ประโยชน์ โดยประชาชนต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

4. การได้รับประโยชน์ โดยประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่าเทียมกัน

จากคำกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ประเภทของการมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และการประเมิน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมประเภทใด ก็เป็นการกระตุ้นให้ทุกฝ่ายได้เห็นคุณค่าในการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลดีต่อองค์กร ทำให้รู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองมีความสำคัญ ได้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ให้คำปรึกษา ร่วมกันแก้ไขปัญหา อันจะนำไปสู่ผลสำเร็จที่มีคุณภาพ

2.3 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้

เจมส์ แอล. เกรย์ตัน (วันชัย วัฒนศัพท์, ผู้แปล, 2551 : 3) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมจะต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนใช้กับการตัดสินใจในการบริหาร กล่าวคือ การตัดสินใจที่จะดำเนินการโดยหน่วยงานต่าง ๆ (และบางครั้งโดยองค์กรเอกชน) ไม่ใช่กับการตัดสินใจของผู้ที่มาจากการเลือกตั้งหรือตุลาการ

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่เพียงการให้ข้อมูลแก่ประชาชนแต่เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่ตัดสินใจและประชาชนซึ่งต้องการมีส่วนร่วม

3. มีกระบวนการอย่างเป็นระบบของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน สิ่งนี้ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญหรือไม่คาดคิดมาก่อน

4. ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมได้รับผลกระทบในระดับต่าง ๆ หรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่กำลังดำเนินการอยู่

พัทรี สิโรต และคณะ (2546 : 2-3) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเน้นการสื่อสารสองทางทั้งสองทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ใช่การทำครั้งเดียวจบและควรเกิดขึ้นตลอดโครงการ

2. เป้าหมายของการมีส่วนร่วม ไม่ใช่เพียงการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมาย หรือการทำให้ไม่มีความขัดแย้งหากแต่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมุ่งให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและเป็นวิธีการเพื่อทำให้การตัดสินใจของรัฐดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับ ร่วมกัน

จากคำกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าองค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชนใช้กับการตัดสินใจในการบริหาร การปฏิสัมพันธ์ ระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่ตัดสินใจและประชาชนซึ่งต้องการมีส่วนร่วม มีกระบวนการอย่างเป็น ระบบของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง

2.4 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของ ประชาชน ไว้ดังนี้

อคิน รพีพัฒน์ (2539 : 39) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาไว้ 5 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหาและจัดลำดับ ความสำคัญของปัญหา

ขั้นที่ 2 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา

ขั้นที่ 3 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาและพิจารณาแนวทางวิธีการในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 4 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา

ขั้นที่ 5 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมการพัฒนา

บัณฑุ อ่อนคำ (อ้างถึงในปาริชาติ วลัยเสถียร, 2543 : 140) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมใน การพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชน เข้ามามี ส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา/สาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนาซึ่งเป็นขั้นตอนของการกำหนด นโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการตลอดจนแนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่ จะใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา เป็นส่วนที่ประชาชนมีส่วน ร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ เทคโนโลยี ฯลฯ จากองค์กรภาคีพัฒนา

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งเป็นทั้งการได้รับผลประโยชน์ □ ทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนาเป็นการประเมิน ว่าการที่ประชาชนเข้าร่วมพัฒนา ได้ดำเนินการสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด การประเมินอาจประเมิน แบบย่อย เป็นการประเมินผลความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ หรืออาจประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอด

อภิญา กังสนารักษ์ (ข้อมูลออนไลน์) <http://trat.nfe.go.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2553 ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมกันหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการ และร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยากรที่จะใช้ในโครงการ
3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันก็ได้

จากคำกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมนั้นประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนาซึ่งเป็นขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล การพัฒนาเป็นการประเมิน ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพ

3. เอกสารที่เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค

3.1 ปัจจัยในการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค

นักวิชาการได้กล่าวถึงปัจจัยในการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคไว้หลายทฤษฎี ซึ่งพอจะประมวลได้ดังต่อไปนี้

ฉัตรยาพร เสมอใจ (2551 : 43) ปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณาในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกขององค์กร ดังนี้

1. การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths Analysis) เป็นการวิเคราะห์ถึงข้อเด่นของธุรกิจที่เหนือกว่าคู่แข่ง เช่น ผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายมากกว่า ราคาถูกกว่า มีช่องทางในการจัด

จำหน่ายที่สามารถเข้าถึงได้มากกว่า มีโปรแกรมการโฆษณาที่สามารถดึงดูดตลาดได้ดีกว่า เป็นต้น ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จากปัจจัยภายใน จุดแข็งเหล่านี้ธุรกิจจะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดต่อไป

2. การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weaknesses Analysis) เป็นการวิเคราะห์ถึงปัญหาหรือข้อด้อยของธุรกิจที่ก่อให้เกิดจุดอ่อนที่คู่แข่งจะจะได้เปรียบ เช่น ช่องทางการจัดจำหน่ายน้อย การส่งเสริมการขายต่ำ พนักงานไม่มีความกระตือรือร้น หรือมีปัญหาด้านการเงิน เป็นต้น ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จากปัจจัยภายใน โดยต้องนำจุดอ่อนต่าง ๆ ไปแก้ไขปรับปรุง เพื่อไม่ให้คู่แข่งสามารถได้เปรียบจากจุดอ่อนเหล่านั้นได้

3. การวิเคราะห์โอกาส (Opportunities Analysis) เป็นข้อได้เปรียบที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ที่ธุรกิจสามารถสร้างโอกาสให้แก่ตนเองได้ ทำให้มีศักยภาพเหนือกว่าคู่แข่ง ซึ่งข้อได้เปรียบดังกล่าวนี้อาจเกิดจากคู่แข่งรายใหม่เข้าสู่ธุรกิจได้ยาก ประชากรในส่วนที่เอื้อประโยชน์ต่อธุรกิจมีเพิ่มขึ้น เทคโนโลยีพัฒนาขึ้น เป็นต้น

4. การวิเคราะห์อุปสรรค (Threats Analysis) เป็นปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่ไม่สามารถแก้ไขได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงรสนิยมของตลาด คู่แข่งขันค้นพบนวัตกรรมใหม่ในการผลิต เศรษฐกิจตกต่ำ เทคโนโลยีล้ำสมัยเกิดไป วัฒนธรรมการบริโภคเปลี่ยนแปลง เป็นต้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาทางลดจุดอ่อนและสร้างจุดแข็งหรือข้อได้เปรียบ อันจะเป็นเกราะป้องกันผลกระทบที่เกิดจากอุปสรรคเหล่านั้นได้

คณัย เทียนพุด (2544 : 121) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์กลยุทธ์และทิศทางการตลาด ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์จุดแข็ง - จุดอ่อน (Strengths & Weaknesses) ทรัพยากรภายในองค์กร ความเชี่ยวชาญ และความสามารถหลักอะไรของธุรกิจที่จะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับธุรกิจในอนาคต ซึ่งจะเปิดให้เกิดโอกาสสำหรับธุรกิจในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในจุดอ่อนและกลยุทธ์เสริมจุดแข็ง

2. การวิเคราะห์โอกาส - อุปสรรค (Opportunities & Threats) เป็นการพิจารณาถึงปัจจัยภายนอกที่เป็นแรงขับเคลื่อนที่จะทำให้ธุรกิจแตกต่างไปจากธุรกิจอื่น โดยปกติจะพิจารณาเกี่ยวกับลูกค้า หุ้นส่วนธุรกิจ คู่แข่งขันและพันธมิตรธุรกิจ สังคม การเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่มีผลต่อธุรกิจ

ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2551 : 23-24) การวิเคราะห์ มีปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณา ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน (Internal Factors)

1.1 จุดแข็ง (Strengths) เป็นการค้นหาจุดเด่น จุดแข็ง หรือข้อได้เปรียบที่องค์กรมี เมื่อเทียบกับองค์กรในธุรกิจเดียวกันว่ามีอะไรบ้าง และมีมากน้อยเพียงใด

1.2 จุดอ่อน (Weaknesses) เป็นการค้นหาจุดด้อย ข้อจำกัด สิ่งที่ยังไม่สมบูรณ์ หรือยังเป็นปัญหาในการบริหารงานอยู่ว่ามีอะไรบ้าง สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อการเดินทางไปสู่เป้าหมายขององค์กรหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

2. ปัจจัยภายนอก (External Factors)

2.1 โอกาส (Opportunities) เป็นการมองออกไปภายนอกองค์กรทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อดูว่ามีอะไรบ้างที่กำลังเปลี่ยนแปลงหรือมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต และการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเป็นผลดีในการสร้างโอกาสในกับองค์กรของเราเดินทางไปสู่เป้าหมายได้ง่ายขึ้นหรือเร็วขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

2.2 อุปสรรค (Threats) เป็นการมองออกไปภายนอกองค์กรทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อดูว่ามีอะไรบ้างที่กำลังเปลี่ยนแปลง หรือมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต และการเปลี่ยนแปลงนั้นจะสร้างผลกระทบในเชิงลบ หรือเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการเดินทางไปสู่เป้าหมายขององค์กรด้านใดบ้าง มากน้อยเพียงใด

จากทฤษฎีของนักวิชาการที่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณาในการวิเคราะห์ พอจะสรุปได้ว่า การวิเคราะห์นั้นจะต้องพิจารณาจาก 2 ปัจจัย โดยวิเคราะห์จุดแข็ง – จุดอ่อนจากปัจจัยภายใน และวิเคราะห์โอกาส - อุปสรรคจากปัจจัยภายนอก เพื่อให้สามารถกำหนดทิศทางขององค์กร ตลอดจนเป็นการสร้างความมั่นใจต่อประสิทธิภาพของระบบการทำงานภายในองค์กรอีกด้วย

3.2 ขั้นตอนในการวิเคราะห์

มีนักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการวิเคราะห์ SWOT ไว้หลายลักษณะพอจะสรุปได้ดังนี้

เอกชัย บุญยาทิษฐาน (2553 : 173-174) การวิเคราะห์ SWOT สามารถทำได้ดังนี้

1. จุดแข็ง (Strengths) โดยพิจารณาดังต่อไปนี้

- 1.1 ธุรกิจมีความได้เปรียบในการแข่งขันด้านใด
- 1.2 ธุรกิจมีจุดยืน หรือความแข็งแกร่งในด้านใด
- 1.3 ธุรกิจมีทรัพยากรมากน้อยเพียงใด มีข้อจำกัดหรือไม่

2. จุดอ่อน (Weaknesses) โดยพิจารณาดังต่อไปนี้

- 2.1 ธุรกิจควรดำเนินการปรับปรุงการทำงานในด้านใด

2.2 ธุรกิจมีจุดอ่อนด้านใด เช่น ขาดกำลังคนที่มีทักษะและระดับความสามารถ ขาดทรัพยากร มีข้อจำกัดด้านเงินทุน เป็นต้น

2.3 ธุรกิจควรหลีกเลี่ยงการแข่งขันในตลาดส่วนไหน

3. โอกาส (Opportunities) โดยพิจารณาดังต่อไปนี้

3.1 ส่วนตลาดที่สำคัญ และความเป็นไปได้ในการนำนวัตกรรมเข้าสู่ตลาดดังกล่าว

3.2 กลุ่มลูกค้าในอนาคตที่เป็นไปได้คือใครบ้าง

3.3 การเปลี่ยนแปลงในกฎข้อบังคับ นโยบายต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อธุรกิจ

3.4 การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่จะเพิ่มระดับความสามารถในการแข่งขันให้ก้าวหน้าเทียบเท่า หรือดีกว่าคู่แข่ง

4. อุปสรรค หรือภาวะคุกคาม (Threats) โดยพิจารณาดังต่อไปนี้

4.1 อุปสรรค หรือข้อจำกัดที่เกิดขึ้นกับธุรกิจมีอะไรบ้าง

4.2 คู่แข่งในปัจจุบัน และอนาคตเป็นใคร

4.3 ปัญหาในการเข้าถึงตลาดและกลุ่มลูกค้าเป้าหมายคือใคร

4.4 ปัญหาทางการเงิน เช่น ขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน ธุรกิจขาดสภาพคล่อง

4.5 ธุรกิจขาดความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2551 : 26-32) การดำเนินการเพื่อวิเคราะห์ SWOT มีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ปัจจัยภายใน

1.1 กำหนดประเด็นในการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน โดยวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งขององค์กร จึงควรกำหนดปัจจัยและประเด็นในการวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่ามีอะไรบ้าง เช่น แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้ เป็นต้น

1.2 ดำเนินการวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งในแต่ละด้าน โดยอาจจะเริ่มจากการให้แต่ละหน่วยงานนำปัจจัยที่กำหนดไว้ไปทำการวิเคราะห์ก่อน แล้วค่อยนำมารวมเป็นภาพรวมขององค์กรอีกครั้ง และควรให้ทุกหน่วยงานวิเคราะห์ในทุกประเด็น เนื่องจากจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครบถ้วนมากขึ้น

1.3 สรุปภาพรวมของการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน เมื่อทุกหน่วยงานวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ให้นำผลการวิเคราะห์มารวบรวมเป็นภาพรวมขององค์กร เพื่อจะได้จัดกลุ่มข้อมูลให้ชัดเจนมากขึ้น

2. การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก

2.1 กำหนดประเด็นในการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกควรมอบหมายให้เฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงดำเนินการ เช่น ฝ่ายพัฒนาธุรกิจ ฝ่ายวางแผนกล

ยุทธ์ ซึ่งสามารถมอบหมายให้หน่วยงานเหล่านี้เป็นผู้รับผิดชอบในการวิเคราะห์ ปัจจัยภายนอกมีประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาดังนี้

2.1.1 ด้านเศรษฐกิจ โดยพิจารณาจากแนวโน้มการเติบโตของเศรษฐกิจ ข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนแนวโน้มการเคลื่อนไหวของแหล่งเงินทุนและกองทุนต่าง ๆ

2.1.2 ด้านการเมือง โดยพิจารณาจากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการเมืองระหว่างประเทศ และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับประเทศ

2.1.3 ด้านสังคม โดยพิจารณาจากแนวโน้มการเติบโตของประชากรโลก ค่านิยมของคนในสังคม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาของประชากร

2.1.4 ด้านเทคโนโลยี โดยพิจารณาจากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี แนวโน้มราคา หรือต้นทุนของเทคโนโลยี ตลอดจนความแพร่หลายของเทคโนโลยี

2.2 ดำเนินการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก โดยดูแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงจากประเด็นที่ได้กำหนด ว่าผลของการเปลี่ยนแปลงนั้นจะส่งผลกระทบต่อองค์กรหรือไม่ ถ้าส่งผลกระทบต่อในเชิงบวก ก็ถือว่าเป็นโอกาสขององค์กร ถ้าส่งผลกระทบต่อในเชิงลบ ก็ถือเป็นภัยคุกคามหรือเป็นปัญหาอุปสรรคต่อองค์กร ดังนั้นจึงควรวิเคราะห์ต่อไปอีกว่า ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นนั้นเป็นอย่างไร เพื่อจะได้นำไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดกลยุทธ์ต่อไปได้ง่ายขึ้น

2.3 สรุปภาพรวมของการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกทั้งสภาพแวดล้อมทั่วไปและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจแล้ว ก็นำมาสรุปเพื่อให้เห็นภาพรวมว่าปัจจัยภายนอกเป็นโอกาสหรือภัยคุกคามมากกว่ากัน ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลร่วมกับผลการวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็ง และนำไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารต่อไป

ขั้นตอนในการดำเนินการวิเคราะห์ SWOT (ข้อมูลออนไลน์) <http://www.idis.ru.ac.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2553 ได้กล่าวถึงขั้นตอนว่าการวิเคราะห์ SWOT นั้นจะต้องวิเคราะห์ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร เป็นการวิเคราะห์และพิจารณาทรัพยากรและความสามารถภายในองค์กรในทุก ๆ ด้าน เพื่อที่จะระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร รวมถึงพิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาขององค์กรเพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์และกลยุทธ์ก่อนหน้านี้ด้วย

1.1 จุดแข็งขององค์กร (Strengths) เป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยภายในขององค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นขององค์กร ที่องค์กรสามารถนำมาใช้พัฒนาองค์กรได้

1.2 จุดอ่อนขององค์กร (Weaknesses) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในขององค์กรที่เป็นจุดด้อย หรือข้อเสียเปรียบขององค์กรที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้น หรือขจัดให้หมดไป

2. การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก เป็นการค้นหาโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินงานขององค์กรที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งในและระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร

2.1 โอกาสทางสภาพแวดล้อม (Opportunities) วิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่สามารถส่งผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินงานขององค์กร

2.2 อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (Threats) วิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบทางลบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อองค์กร ซึ่งองค์กรจำเป็นต้องหลีกเลี่ยง หรือสร้างความแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญต่อผลกระทบดังกล่าว

3. ระบุสถานการณ์จากการประเมินสภาพแวดล้อม โดยทั่วไปองค์กรจะอยู่ในสถานการณ์ 4 รูปแบบ ดังนี้

3.1 จุดแข็ง - โอกาส เป็นสถานการณ์ที่ถึงปรารถนาที่สุด ดังนั้นองค์กรควรกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุก เพื่อดึงเอาจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้างและปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่

3.2 จุดอ่อน - ภัยอุปสรรค เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด ดังนั้นองค์กรควรตั้งรับหรือป้องกันตัว เพื่อพยายามลดหรือหลบหลีกภัยอุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ตลอดจนหามาตรการที่จะทำให้องค์กรสูญเสียน้อยที่สุด

3.3 จุดอ่อน - โอกาส เป็นสถานการณ์ที่องค์กรมีโอกาสที่เป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขัน แต่เป็นปัญหาอุปสรรคที่เป็นจุดอ่อนอยู่ ดังนั้นควรต้องแก้ไขจุดอ่อนภายในให้พร้อมที่จะฉกฉวยโอกาสต่างๆ ที่เปิดให้

3.4 จุดแข็ง - อุปสรรค เป็นสถานการณ์ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แต่องค์กรมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็ง ดังนั้นองค์กรควรใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีสร้างโอกาสในระยะยาวด้านอื่น ๆ แทน

ขั้นตอนในการวิเคราะห์ SWOT จากนักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ พอจะสรุปได้ว่า การวิเคราะห์ปัจจัยทั้ง 4 ด้านดังกล่าว ใช้ในการกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ เนื่องจากจะทำให้ทราบสถานการณ์ที่มีผลต่อธุรกิจ ซึ่งจะชี้ให้เห็นจุดอ่อนที่อาจทำให้ธุรกิจไม่สามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ตลอดจนโอกาสการนำเทคโนโลยีมาปรับปรุงพัฒนาสินค้าและบริการให้ตรงต่อความต้องการของลูกค้า อีกทั้งยังเป็นการปรับปรุงธุรกิจอย่างต่อเนื่อง

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องชุมชนการท่องเที่ยวใน 3 พื้นที่ที่กำหนด

4.1 ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ (ข้อมูลออนไลน์) <http://www.kohyor.go.th/content/history.php> สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2554 ได้กล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานของเกาะยอ ดังนี้

4.1.1 ประวัติความเป็นมา

เกาะยอในยุคแรกเริ่มประวัติศาสตร์มีสภาพเป็นป่าเขาขังไม่มีผู้คนอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐาน ต่อมาในสมัยตอนปลายสุโขทัยและสมัยอยุธยาจึงเริ่มพบหลักฐานเกาะยอในแผนที่ภาพกัลปนาวัดพะโคะ ชื่อแผนที่เมืองนครศรีธรรมราช จ.ศ. 977 (พ.ศ. 2158) ที่เขียนขึ้นหลัง พ.ศ. 2223 แต่ก่อน พ.ศ. 2242 (สุริวงส์ พงศ์ไพบูลย์ 2523 : 64) ซึ่งมีภาพเกาะยออยู่ตอนปลายสุดของแผนที่ที่เขียนเป็นรูปภูเขา ระบุไว้ว่า “เข้าก้อะญอ” ภาพเขาเกาะยอ แสดงเป็นรูปโศกหินมีพรรณไม้ปรากฏบนภูเขาแต่ไม่แสดงให้เห็นถึงรูปสัตว์ป่า (ชาตุนรงค์ เทียงธรรม, 2544 : 65) นอกจากนี้เกาะยอยังปรากฏอยู่ในแผนที่เมืองสงขลา (แผนที่เมืองสงขลาปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร) เขียนขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2230 โดยนายมองเดียร์ เดอลามาร์ วิศวกรชาวฝรั่งเศส แผนที่ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีชุมชนบนเกาะยอเกิดขึ้นแล้วอย่างน้อย 9 ชุมชน ชุมชนส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนที่ราบเชิงเขาริมฝั่งทะเลรอบ ๆ ภูเขาทางทิศใต้ ทิศตะวันออกและทิศตะวันตกของเกาะยอ ซึ่งปัจจุบันตรงกับบริเวณเขาหัวหรั่ง เขาสวนใหม่ และเขาภูเกฏ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนเริ่มแรกบนเกาะยอน่าจะตรงกับบริเวณ หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน และหมู่ที่ 2 บ้านนอก กลุ่มชนพวกแรกที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน บนเกาะยออย่างน้อยในสมัยอยุธยา เล่าขานกันว่าเป็นกลุ่มคนจีนอพยพจากชุมชนบ้านน้ำกระจาย บ้านน้ำน้อย และบ้านทุ่งหวัง ดังคำบอกเล่าของ นายธานี ไพโรจน์ภักดี อดีตกำนันตำบลเกาะยอ(สัมภาษณ์นายธานี ไพโรจน์ภักดี ที่สถาบันทักษิณคดีศึกษา หมู่ที่ 1 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2548)

ปัจจุบันเกาะยอมีองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ 1 แห่ง ปกครองดูแลหมู่บ้านในเกาะยอจำนวน 9 หมู่บ้านซึ่งกระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศยกฐานะสภาตำบลเกาะยอเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่มที่ 113 ตอน 9 ลงวันที่ 30 มกราคม 2539 มีผลบังคับใช้ วันที่ 30 มีนาคม 2539

4.1.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

เกาะยอเป็นเกาะที่ตั้งอยู่กลางทะเลสาบสงขลาตอนล่าง มีฐานะเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ระยะห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองสงขลาไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ โดยทางบกประมาณ 20 กิโลเมตร และโดยทางน้ำหรือทางทะเลประมาณ 6 กิโลเมตร

ที่ตั้งตามพิกัดทางภูมิศาสตร์ เกาะยอตั้งอยู่บริเวณเส้นรุ้งที่ 6 องศา 17 ลิปดา ถึง 7 องศา 56 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศา 1 ลิปดา ถึงเส้นแวงที่ 101 องศา 6 ลิปดา ตะวันออก

เกาะยอมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ จดทะเลสาบสงขลา เขตเทศบาลเมืองสิงหนคร อำเภอสิงหนคร

ทิศใต้ จดทะเลสาบสงขลา เขตองค์การบริหารส่วนตำบลพะวง อำเภอเมืองสงขลา

ทิศตะวันออก จดทะเลสาบสงขลา เขตองค์การบริหารส่วนตำบลพะวง อำเภอเมืองสงขลา

ทิศตะวันตก จดทะเลสาบสงขลา เขตองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่

เกาะยอมีเนื้อที่รวมทั้งพื้นน้ำ 17.95 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 11,220 ไร่ และมีเนื้อที่เฉพาะพื้นดินเพียง 15 ตารางกิโลเมตร หรือ 9,375 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการเกษตร คือ ปลูกสวนผลไม้ ประมาณ 3,800 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.89 ของพื้นที่รวม ปลูกยางพารา ประมาณ 3,200 ไร่ จัดเป็นร้อยละ 28.52 ของพื้นที่รวมและพื้นที่การเกษตรอื่น ๆ 2,275 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.62 ของพื้นที่รวม และพื้นที่ป่าธรรมชาติประโยชน์ 77 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.69 ของพื้นที่รวม

4.1.3 ภูมิประเทศ

เกาะยอมีสภาพทางกายภาพเป็นเกาะ มีน้ำล้อมรอบกลางทะเลสาบสงขลาลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขา เนินเขา และที่ราบซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1.3.1 ภูเขาและเนินเขา

พื้นที่เกาะยอส่วนใหญ่เป็นเนินเขาและภูเขาสูงประมาณ 10 – 151 เมตร โดยมีเขาภูฎีเป็นภูเขาสูงสุดประมาณ 151 เมตร มีลักษณะเป็นภูเขาหินและเนินเขาหินลูกตั้ง ตั้งเรียงรายในแนวเหนือ – ใต้ ตอนทิศเหนือสุดของเกาะเป็นเขาบ่อ หรือเขาแคหรือเขาแค และมิภูเขาหรือเนินเขาเล็กติดกับโรงเรียนวัดเขาบ่อ เรียกว่า “หัวเขาแดง” ปัจจุบันเป็นที่ตั้งบ้านเอกชน จากเขาบ่อเชื่อมต่อไปทางทิศใต้ เรียกว่า “เขาภูฎี” เป็นภูเขายาวใหญ่พุ่งไปทางทิศใต้ เชื่อมต่อกับเขาสวนใหม่ เขากลางหรือเขาในบ้าน เขาสวนเตยและทางทิศใต้สุดเป็นเขาหัวหรั่ง เขาเกาะแกง นอกจากนี้ ยังมีภูเขาและเนินเขาเล็ก ๆ อีกจำนวนหนึ่ง เช่น เขาบ่อนก เขาบ่อหิน เขาเพหารหรือเขาวิหาร ภายในวัดท้ายขอ เป็นต้น ภูเขาและเนินเขาเหล่านี้ปกคลุมด้วยป่าไม้ของชาวบ้านและบางส่วนเป็นที่ปลูกสร้างบ้านเรือน ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่เป็นบ้านของคนนอกเกาะ

4.1.3.2 ที่ราบ

เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและเนินเขา จึงทำให้พื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มมีน้อยมาก ดังนั้นพื้นที่ราบที่พบส่วนใหญ่ จึงเป็นที่ราบระหว่างเนินเขา และริมฝั่งที่ราบลุ่มที่พบส่วนใหญ่

พบทางด้านใต้และทางทิศตะวันออกของเกาะ ได้แก่บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านโนบ้าน บ้านโคกเปี้ยว บ้านท้ายขอ บ้านป่าโหนด บ้านสวนทุเรียน บ้านนอก นอกจากนี้ยังมีที่ราบตามเนินเขาที่มีความลาดชันประมาณ 45 องศา ซึ่งพบทั่วไปในด้านตะวันตก และทิศเหนือของเกาะ พื้นที่บริเวณเป็นที่ราบนี้ใช้เป็นที่ตั้งบ้านเรือนและทำนา ทำสวนผลไม้ สวนผัก ส่วนสวนยางพารา นิยมปลูกไว้บนภูเขาหรือเนินเขา

4.1.3.3 อ่าว

เนื่องจากเกาะขอมเป็นเกาะที่มีน้ำล้อมรอบ จึงทำให้พื้นที่ส่วนหนึ่งเว้า ๆ แหว่ง ๆ หรือเรียกว่าอ่าวที่เกิดขึ้นจากการกระทำของธรรมชาติ ซึ่งมีประโยชน์ในการหลบคลื่นลมในอดีต ใช้เป็นที่จอดเรือหรือท่าเรือ พบว่ารอบเกาะขอมมีอ่าวที่สำคัญหลายแห่ง เช่น ทางทิศเหนือมีอ่าวทรายตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1 อ่าวสวนใหม่ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 9 อ่าวหัวหรั่งตั้งอยู่ในหมู่ที่ 7 อ่าวสวนเรียน ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 4 อ่าว บ้านนอกตั้งอยู่ในหมู่ที่ 3 อ่าวม่วงตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1 อ่าวจากตั้งอยู่ในหมู่ที่ 7 เป็นต้น อ่าวเหล่านี้เหมาะแก่การหลบคลื่นลมและเป็นท่าจอดเรือของคนในชุมชนมาแล้วในอดีต

4.1.3.4 แหล่งน้ำ

เกาะขอมมีแหล่งน้ำธรรมชาติน้อยมากเนื่องจากพื้นที่เป็นที่สูง มีน้ำทะเลล้อมรอบ แหล่งน้ำที่พบส่วนใหญ่ จึงเป็นบ่อน้ำที่ประชาชนขุดขึ้นเพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภค เช่น บ่อน้ำหน้าศาลเจ้าเงินในหมู่ที่ 8 บ่อน้ำวัดท้ายขอ บ่อน้ำวัดเขา บ่อหลาในหมู่ที่ 4 ไกล้วัดแหลมพ้อ บ่ออในหมู่ที่ 9 เป็นต้น นอกจากนี้บริเวณเกาะขอม จะมีน้ำใต้ดินในปริมาณสูงในฤดูมรสุม จะมีตาน้ำไหลลงจากภูเขา หรือเนินเขาสูง กลายเป็นทางน้ำหรือธารน้ำ หรือคูน้ำ ชาวเกาะขอมนิยมเรียกว่า “เตราะ” หรือ “ทางเตราะ” ซึ่งพบอยู่ทั่วไปบริเวณภูเขาในเกาะขอม เช่น ทางเตราะแตกบริเวณบ้านอ่าวทรายไหลลงจากเขาภูฎิ ทางเตราะบริเวณบ้านสวนนาย ไหลลงระหว่างช่องเขาเขากลางและเขาสวนนาย ทางเตราะบริเวณบ้านนาถิ่น ไหลลงจากเขากลางลงสู่ที่ราบ กลายเป็นคูนาถิ่นคูวัด และคูช่องเขา เป็นต้น

4.1.4 สภาพอากาศ

ภูมิอากาศบนเกาะขอม มีสภาพไม่ต่างไปจากพื้นที่อื่น ๆ ของภาคใต้ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ คือ มี 2 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม แต่อย่างไรก็ตามอากาศก็ไม่ร้อนมากนัก เนื่องจากอยู่ใกล้ทะเล มีกระแสลมและไอน้ำพัดผ่าน ทำให้อากาศร้อนเบาบางลงฤดูฝนมี 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่ฝนตกไม่มากนัก ช่วงที่ 2 เป็นช่วงมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม เป็นช่วงที่ฝนตกมากกว่าช่วงแรก

4.1.5 การปกครองและประชากร

ข้อมูลจำนวนประชากร

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร		รวม
			ชาย	หญิง	
1	บ้านอ่าวทราย	215	362	372	734
2	บ้านดิน	83	149	156	305
3	บ้านนอก	247	352	388	740
4	บ้านสวนทุเรียน	189	245	301	546
5	บ้านท่าไทร	137	237	265	502
6	บ้านในบ้าน	177	279	280	559
7	บ้านป่าโหนด	115	184	222	406
8	บ้านท้ายเสา	65	118	131	249
9	บ้านสวนใหม่	103	197	221	418
รวม		1,332	2,123	2,336	4,459

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ณ เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2553

4.1.6 สภาพเศรษฐกิจ

4.1.6.1 การประกอบอาชีพของชาวเกาะขอม

การประกอบอาชีพโดยทั่วไปของชาวเกาะขอม เป็นแบบผสมผสานกันระหว่างการเกษตร การประมงและอุตสาหกรรมในครัวเรือน การเกษตรที่สำคัญ คือ การทำสวนผลไม้และสวนยางพารา การประมงมีทั้งการออกจับกุ้ง ปลา ตามธรรมชาติ ในทะเลสาบสงขลาและการเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชัง ส่วนอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปของเกาะขอม คือ การทอผ้า นอกจากอาชีพดังกล่าวชาวเกาะขอมในปัจจุบันยังตื่นตัวในเรื่องการค้าขาย โดยเฉพาะผู้ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่สองข้างทางหลวง สงขลา – นครศรีธรรมราช จะพยายามลงทุนทำการค้าโดยเปิดร้านอาหาร เครื่องดื่ม และของชำโดยเฉพาะในเขตหมู่บ้านที่ 2 และ3

4.1.6.2 กลุ่มอาชีพ

- 1) พื้นฟูทะเลสาบ ตั้งอยู่ที่ 11 หมู่ที่ 8
- 2) พื้นฟูทะเลไทย ตั้งอยู่ที่ 62 หมู่ที่ 5
- 3) เกษตรกรเลี้ยงปลากะพง ตั้งอยู่ที่ 9 หมู่ที่ 2
- 4) มัจฉาสამคคี ตั้งอยู่ที่ 56/2 หมู่ที่ 3

- 5) ทอผ้าดอกพิกุล ตั้งอยู่ที่ 46/1 หมู่ที่ 4
- 6) เลี้ยงปลากระพงขาว ตั้งอยู่ที่ 47/1 หมู่ที่ 6
- 7) เลี้ยงสัตว์น้ำทางทะเล ตั้งอยู่ที่ 33/11 หมู่ที่ 1
- 8) เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทางทะเล ตั้งอยู่ที่ 5 หมู่ที่ 1
- 9) เลี้ยงปลากระพงขาว ตั้งอยู่ที่ 32 หมู่ที่ 9
- 10) ทำกะปิกุ้ง ตั้งอยู่ที่ 50 หมู่ที่ 9
- 11) ทำกะปิ ตั้งอยู่ที่ 1/1 หมู่ที่ 1
- 12) ราชวัตถ์แสงส่องหล้า ตั้งอยู่ที่ 138 หมู่ที่ 3
- 13) แม่บ้านเกษตรทอผ้าเกาะขอม ตั้งอยู่ที่ 5 หมู่ที่ 3
- 14) ทอผ้าร่มไหม ตั้งอยู่ที่ 15 หมู่ที่ 5
- 15) ทำดอกไม้จันทน์ ตั้งอยู่ที่ 3 หมู่ที่ 7
- 16) ไม้ผล ตั้งอยู่ที่ 64/3 หมู่ที่ 6
- 17) เกษตรชีวภาพเกาะขอม ตั้งอยู่ที่ 64/3 หมู่ที่ 6
- 18) ผลิตและแปรรูปอาหารทะเลสาบสงขลา ตั้งอยู่ที่ 18 หมู่ที่ 4
- 19) ศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร อบต.เกาะขอม
- 20) เรือหางยาว ตั้งอยู่ที่ 31 หมู่ที่ 8
- 21) สาหร่ายพม nang ตั้งอยู่ที่ 32/4 หมู่ที่ 4
- 22) อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำและฟื้นฟูป่าชายเลน ตั้งอยู่ที่ 7/1 หมู่ที่ 5

4.1.6.3 สภาพสังคม

1) การศึกษา

-โรงเรียนระดับประถมศึกษา มีจำนวน 2 แห่ง คือ โรงเรียนวัดแหลมพ้อและโรงเรียนวัดท้ายขอ

-สถาบันสูงสุด มีจำนวน 1 แห่ง คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา (มีฐานะเทียบเท่าคณะหนึ่งของมหาวิทยาลัยทักษิณ)

2) สถาบันและองค์กรทางศาสนา

-ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนวัดท้ายขอ, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนวัดแหลมพ้อ

-วัด จำนวน 4 วัด ได้แก่ วัดเขาบ่อ หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย วัดแหลมพ้อ หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน วัดโคกเปี้ยว หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร วัดท้ายขอ หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา

-สำนักสงฆ์ จำนวน 1 แห่ง คือ สำนักสงฆ์เขากุฎี หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย

-สถานปฏิบัติธรรม จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ ทิพยสถาน สถานที่ตั้ง หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด

-ศาลเจ้า จำนวน 1 แห่ง คือ ศาลไต่กัง หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสาะ

4.1.7 ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ

ลักษณะเด่นของชุมชนเกาะยอ เป็นเกาะขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในทะเลสาบสงขลา สามารถเดินทางด้วยรถยนต์จากตัวเมืองสงขลาเป็นระยะทางประมาณ 16 กิโลเมตร ข้ามสะพานติณสูลานนท์เชื่อมเข้าสู่ตัวเกาะได้โดยสะดวก ชุมชนเกาะยอได้รวมตัวกันจัดการท่องเที่ยว ทั้งในเชิงธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน โดยมีศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเกาะยอ และสำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลาเป็นผู้ดูแล มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบคณะกรรมการ มีการต้อนรับนักท่องเที่ยว บรรยายสรุป พร้อมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำชม และมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ครบครัน ทั้งลานจอดรถ ห้องสุขา ร้านอาหาร และการรักษาความปลอดภัยที่ดี จนได้รับรางวัลหมู่บ้าน OTOP ระดับ 5 ดาวของประเทศ

กิจกรรมภายในชุมชน นมัสการพระนอนวัดแหลมพ้อ ชมศูนย์การเรียนรู้สถาบันทักษิณคดีศึกษา ซึ่งเป็นที่รวบรวมศิลปวัตถุและภูมิปัญญาจากทั่วภาคใต้ พักโฮมสเตย์ หรือรีสอร์ท ชมและเลือกซื้อผ้าทอเกาะยอกว่า 200 กี่ ซึ่งลวดลายและเอกลักษณ์พิเศษ ชมวิถีชีวิตชุมชน การเลี้ยงปลากระพง การทำสวนผลไม้แบบสมรม (ปลูกพืชหลายชนิดรวมกันในพื้นที่เดียว) แบบชาวใต้แท้ ๆ ฯลฯ

กรมส่งเสริมการเกษตร (ข้อมูลออนไลน์) http://agrotourism.doae.go.th/webagro/select_all.html สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2554 ได้กล่าวถึงกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ ไว้มีรายละเอียดดังนี้

- นั่งเรือหางยาว เพลิดเพลินกับธรรมชาติสวยงามยามเช้ารอบ ๆ เกาะยอ ชมวิถีชีวิตประมงกับการใช้เครื่องมือพื้นบ้าน ได้แก่ ไชนั้ง ไชนอน โพงพางในการจับสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษและเป็นการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และชมการเลี้ยงปลากระพงในกระชัง การให้อาหารปลา และการรับประทานอาหารทะเลในราคาพิเศษ

- การเลี้ยงปลากระพงขาว เป็นการเลี้ยงปลากระพงขาวในกระชังที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เพราะสภาพน้ำในทะเลสาบสงขลาที่มีทั้งช่วงน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม เรียกกันว่า “ปลาสามน้ำ” นักท่องเที่ยวจะเพลิดเพลินกับการร่วมให้อาหารปลา หรือถ้าจะชิมปลากระพงขาว ก็มีร้านอาหารอยู่ในเครือข่ายของชมรมท่องเที่ยวเกษตร ในราคาถูกเป็นพิเศษ

- สาหร่ายผมนาง คนเกาะยอเรียกกันว่า “สาหร่าย” ในประเทศไทยพบในทะเลสาบสงขลา รอบ ๆ เกาะยอเพียงแห่งเดียว สาหร่ายผมนาง เป็นพืชชั้นต่ำ มีคุณค่าทางโภชนาการสูง นอกจากนี้ทางการแพทย์พบว่า สาหร่ายผมนางมีส่วนช่วยป้องกันโรคหลายอย่าง เช่น โรคเบาหวาน

โรคความดันโลหิตสูง โรคตับ โรคโลหิตจาง และโรคมะเร็ง นักท่องเที่ยวชมและชิมสาหร่ายผมนางในรูปสาหร่ายสด สาหร่ายแปรรูป เช่น ยำสาหร่าย แกงจืดสาหร่าย วุ้นสาหร่าย น้ำสาหร่าย

- สวนสมรม ของคุณลุงไพจิตร เป็นการทำการเกษตรแบบชาวใต้ดั้งเดิม คือ การทำการเกษตรแบบธรรมชาติมีการปลูกไม้ผลนานาชนิด เช่น ทูเรียน ลองกอง ส้มโอ สะตอ ฯลฯ ไม้ดอกไม้ประดับบนเนื้อที่ 24 ไร่ ซึ่งเน้นเกษตรธรรมชาติไม่ใช้สารเคมี นอกจากนี้ผู้ไปท่องเที่ยวยังได้ชมการสาธิตการทำปุ๋ยสกัดชีวภาพ ชิมผลไม้หลากหลายชนิดตามฤดูกาล และการต้อนรับที่อบอุ่น จากลุงไพจิตร และคุณป้าถวิลวรรณ ปริศวงศ์ เจ้าของสวน

- สวนจำปาคะขนุน นักท่องเที่ยวจะได้ชมและชิมรสชาติที่หวานหอมของจำปาคะขนุน อีกทั้งชมสาธิตการใช้โคโระ ห่อผลจำปาคะขนุน เพื่อป้องกันแมลงทำลาย

- สวนละมุด ที่บางคันมีอายุถึง 100 ปี มีรสชาติหวานหอม เหมาะสำหรับเป็นของฝาก

- ผ้าทอเกาะยอ ชมวิธีการทอผ้าด้วยมือ และเลือกซื้อผ้าทอลายสวยๆที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอเกาะยอกว่า 40 ลาย

4.1.8 แหล่งท่องเที่ยว

คู่มือการท่องเที่ยวเกาะยอ (ม.ป.ป. : 5-17) ได้กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวเกาะยอ ดังนี้

4.1.8.1 วัดท้ายขอ

สร้างเมื่อ พ.ศ.2311 ในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะยอ มีโบราณสถานที่สำคัญภายในวัดประกอบด้วย เจดีย์บนเขาเพชร อุโบสถ หอระฆัง หมุกุฎีไม้แบบเรือนไทยอายุกว่า 200 ปี หลังคาใช้กระเบื้องดินเผาเกาะยอ มีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์คือเสาเรือนกุฎีจะไม่ฝังลงในดิน แต่จะตั้งอยู่บนดินเสาและมีฐานรองรับเสาอันเป็นลักษณะเฉพาะของบ้านชาวไทยในภาคใต้เท่านั้น ภายในวัดยังมีเจดีย์ขนาดเล็ก 2 องค์ องค์หนึ่งเป็นเจดีย์ทรงระฆังมีลักษณะฐานเขียงและฐานบัวแอม โคง์ 2 ชั้น ส่วนยอดเป็นรูปบัวทรงกลมซ้อนลดหลั่นกันไป เรียกว่า บังทรงกลมเถา เจดีย์อีกองค์หนึ่งอยู่บนเนินด้านหลังบ่อน้ำสี่เหลี่ยม เป็นเจดีย์ก่ออิฐทรงระฆังย่อมุมไม้สิบสอง มีฐานบัว 5 ชั้น รองรับองค์ระฆังจำลอง แต่ละชั้นลดหลั่นกันขึ้นไป ฐานบัวชั้นที่ 4 มีเจดีย์จำลองอยู่ที่มุมทั้งสี่เป็นเจดีย์จำลองทรงระฆังเหลี่ยม

4.1.8.2 เจดีย์เขาเพชร

ตั้งอยู่หลังวัดท้ายขอ เป็นเจดีย์ทรงลังกา หรือทรงระฆังคว่ำ เขาเพชรเป็นสถานที่ที่ชาวเกาะยอใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และมีพิธีขึ้นเขาเพชรในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 5 ของทุกปี

4.1.8.3 ที่พักสงฆ์เขากุฎี

เป็นที่พักสงฆ์ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ รัชกาลที่ 19 แห่งกรุงศรีอยุธยา ตั้งอยู่บนยอดเขากุฎี ซึ่งเป็นจุดที่สูงที่สุดของเกาะยอ บนเขามีโบราณสถานที่สำคัญคือ เจดีย์สมเด็จพระ

เจ้าเกาะยอ ตั้งอยู่ ซึ่งถือว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจและความศรัทธาของชาวเกาะยอ ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี จะมีงานห่มผ้าเจดีย์เพื่อนมัสการสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ และเมื่อขึ้นมาสักการะสมเด็จพระเจ้าเกาะยอขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตัวเองแล้วยังสามารถชมทิวทัศน์ของสงขลาที่ว่า เมืองใหญ่ 2 ทะเล คือ ทะเลใน หมายถึง ทะเลสาบ และทะเลนอก หมายถึง ทะเลอ่าวไทยอันสวยงาม

4.1.8.4 วัดโลกเปี้ยว

ตั้งอยู่ติดทะเลสาบฝั่งทิศใต้ของเกาะยอ สร้างขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2425 ภายในวัดมีสถาปัตยกรรมโบสถ์เก่าแก่และต้นละมุดอายุกว่าร้อยปี เค้นตระหง่านอยู่หน้ากุฏิเดิมของท่านเจ้าอาวาสวัดโลกเปี้ยวในปัจจุบัน

4.1.8.5 ศาลเจ้าไต่กิ่ง

ศาสนสถานที่แสดงถึงเชื้อสายจีนของชาวเกาะยอ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ซึ่งขณะนั้นชนชาติจีนได้เข้ามาค้าขายกับชาวไทยเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งได้เข้ามาตั้งรกรากสืบเชื้อสายในเกาะยอ ศาลเจ้าไต่กิ่งสร้างขึ้นเพื่อสักการะบูชาและแสดงถึงความภูมิใจของชาวไทยที่สืบเชื้อสายจีนชาวเกาะยอ

4.1.8.6 วัดแหลมพ้อ

สร้างขึ้นเมื่อพ.ศ. 2360 เป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปปางไสยาสน์องค์ใหญ่ตระการตา มีโบสถ์ที่มีความสวยงาม ตั้งอยู่ที่บ้านทุเรียน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะยอ ในอดีตเป็นวัดที่สำคัญของตำบลเกาะยอ

4.1.8.7 วัดเขบ่อ

สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2477 วัดเขบ่อมีหินรูปช้างอยู่ในวัด ว่ากันว่าหากผู้ใดมีโชค ลูกช้างแล้วจะให้เห็นเลข วัดเขบ่อนี้เป็นวัดที่มีความเชื่อในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีตำนานเกี่ยวกับช้างขุด โดยเล่ากันว่าเมื่อผู้ใดมาขอมักจะได้สิ่งนั้นตามที่ขอ จึงทำให้เป็นที่รู้จักของผู้คนโดยทั่วไป

4.1.8.8 สะพานติณสูลานนท์

ตั้งชื่อตามพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษและองคมนตรี อดีตนายกรัฐมนตรีนคร (พ.ศ.2523-2531) เป็นสะพานที่ถูกขนานนามว่ายาวที่สุดในประเทศไทย แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ระหว่างชายฝั่งอำเภอเมืองสงขลากับเกาะยอ ยาวประมาณ 940 เมตร และอีกช่วงหนึ่งคือระหว่างเกาะยอกับชายฝั่งอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ยาวประมาณ 1,700 เมตร เริ่มก่อสร้างเมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2527 แล้วเสร็จเมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2529

4.1.8.9 พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา

เป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงวิถีชีวิตของชาวดำ วัฒนธรรมพื้นบ้านท้องถิ่นอันมีเอกลักษณ์เฉพาะ ประวัติศาสตร์โบราณคดีและศิลปหัตถกรรม อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดง

ให้เห็นถึงภูมิปัญญาของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย โดยจัดแสดงเป็นห้องต่าง ๆ อาทิ ห้องประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ ห้องอาชีพหลักของชาวนาได้ ห้องผ้าทอพื้นเมือง ห้องการละเล่น ห้องศิลปหัตถกรรม ห้องอิสลามศึกษา ฯลฯ

4.1.8.10 สวนสมรม

เป็นสวนแห่งวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชาวเกาะยอ ภายในสวนที่อุดมสมบูรณ์ ปลูกผลไม้ต่างชนิดโดยไม่ใช้สารเคมีในการเกษตรและพาส “โคระ” อุปกรณ์กันแมลงศัตรูพืชของจำปาตะขุน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและ “ตรอม” อุปกรณ์เก็บลูกสาวหรือละมุดเกาะยอ รวมไปถึงผลไม้ตามฤดูกาล เช่น ทุเรียน เงาะ ลองกอง จำปาตะขุน ส้มโอ และกระท้อน

4.1.8.11 ฟาร์มเลี้ยงปลากระชัง

ชมกระชังปลาสามน้ำ เพาะเลี้ยงด้วยความเค็ม 3 ช่วง ของทะเลสาบสงขลาที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ซึ่งชาวเกาะยอเลี้ยงกันมาเป็นเวลาช้านาน ขึ้นชื่อเรื่องความสด เนื้อนุ่ม อร่อยที่สุดในประเทศไทย

4.2 ขุมชน “โหนด นา เล” อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

สำนักงานอำเภอสิงหนคร (ข้อมูลออนไลน์) <http://www.sathingphrask.go.th/index.php?cmd=history> สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2554 ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาและข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอสิงหนคร ไว้ดังต่อไปนี้

4.2.1 ประวัติอำเภอ

ความเป็นมา ตามหลักฐานหนังสือประชุมพงศาวดาร กล่าวว่าอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา คือเมืองพัทลุงเก่าซึ่งสันนิษฐานจากโบราณสถาน โบราณวัตถุ ได้แก่ ซากกำแพงเมือง คูเมือง บริเวณที่ตั้งโรงเรียนในเมืองปัจจุบัน โดยถูกข้าศึกโจมตี 2 ครั้ง จากกองทัพมลายู สมัยกรุงศรีอยุธยาจนไม่สามารถบูรณะได้ ทิ้งร้างไว้จนกระทั่งถึง พ.ศ.2437 จึงยกฐานะเป็นอำเภอปละท่อมี่อาณาเขตครอบคลุมถึงอำเภอระโนด(ขณะนั้นเป็นกิ่งอำเภอ) แต่เมื่อราว พ.ศ. 2460 ได้มีผู้ลอบวางเพลิงที่ว่าอำเภอปละท่อมี่ กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ อุปราชปักษ์ใต้ เห็นว่าการคมนาคมไม่สะดวก จึงยุบอำเภอปละท่อมี่ เป็นกิ่งอำเภอปละท่อมี่ ขึ้นกับอำเภอเมืองสงขลา และได้เปลี่ยนชื่อเป็นกิ่งอำเภอจะทิ้งพระ เมื่อ พ.ศ. 2467 ได้ร่นอาณาเขตทิศเหนือมาอยู่ที่ตำบลชุมพล และทิศใต้ ติดต่อเขตอำเภอเมืองสงขลา (อำเภอสิงหนครปัจจุบัน) ต่อมาเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2490 ทางราชการได้ยกฐานะกิ่งอำเภอจะทิ้งพระขึ้นเป็นอำเภอจะทิ้งพระ และเมื่อ พ.ศ. 2504 สมัยนายพจน์ อินทรวิเชียร เป็นนายอำเภอจะทิ้งพระ ได้เปลี่ยนชื่อจากอำเภอจะทิ้งพระ เป็นอำเภอสิงหนครจนถึงปัจจุบัน

4.2.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

ที่ตั้งอำเภอสังขละบุรี ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา ห่างจากจังหวัด ประมาณ 53 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 75,000 ไร่ หรือ 120 ตารางกิโลเมตร

อาณาเขต ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลบ่อตรุ อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไทย

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลบางเขียด ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับทะเลสาบสงขลา

4.2.3 ลักษณะทางภูมิศาสตร์และลักษณะภูมิอากาศ

4.2.3.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์

อำเภอสังขละบุรี สภาพพื้นที่เป็นที่ราบต่ำ มีทะเลสาบทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านทิศตะวันออก เป็นอำเภอไทย ทิศตะวันตกเป็นทะเลสาบ ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินเหนียว เหมาะแก่การทำนา มีเนินเขาเล็ก 4 เนินเขา คือ เขาวัดพะโคะ เขาบ้านคลองฉนวน เขาน้อย เขาผี ตำบลชุมพลมีเกาะในทะเลสาบสองเกาะ คือ เกาะบรรทม และเกาะคำเหยง มีลำคลองหลักอยู่หนึ่งสาย คือ คลองพลเอกอาทิตย์ เป็นคลองขุดยาวประมาณ 40 กิโลเมตร กว้าง 8.10 เมตร

4.2.3.2 ลักษณะทางภูมิอากาศ เป็นแบบมรสุม มี 2 ฤดู คือ

- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม - เดือนพฤษภาคม

- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนพฤษภาคม - ต้นเดือนมกราคม

4.2.4 ด้านการปกครอง

การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งการปกครองออกเป็นทั้งหมด 11 ตำบล 79 หมู่บ้าน ดังนี้

1. ตำบลจะทิ้งพระ มี 7 หมู่บ้าน	7. ตำบลคูซูด มี 9 หมู่บ้าน
2. ตำบลกระดังงา มี 7 หมู่บ้าน	8. ตำบลท่าหิน มี 9 หมู่บ้าน
3. ตำบลสนามชัย มี 5 หมู่บ้าน	9. ตำบลวัดจันทร์ มี 6 หมู่บ้าน
4. ตำบลสีหลวง มี 8 หมู่บ้าน	10. ตำบลบ่อแดง มี 6 หมู่บ้าน
5. ตำบลชุมพล มี 7 หมู่บ้าน	11. ตำบลบ่อदान มี 6 หมู่บ้าน
6. ตำบลคลองรี มี 9 หมู่บ้าน	

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

-จำนวนเทศบาลตำบล 1 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลสังขละบุรี

-จำนวน อบต. 11 แห่ง ได้แก่

1. องค์การบริหารส่วนตำบลจะทิ้งพระ
2. องค์การบริหารส่วนตำบลกระดังงา
3. องค์การบริหารส่วนตำบลสนามชัย
4. องค์การบริหารส่วนตำบลดีหลวง
5. องค์การบริหารส่วนตำบลชุมพล
6. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองรี
7. องค์การบริหารส่วนตำบลคูขุด
8. องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหิน
9. องค์การบริหารส่วนตำบลวัดจันทร์
10. องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแดง
11. องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อदान

4.2.5 สภาพเศรษฐกิจ

4.2.5.1 เศรษฐกิจ - อาชีพหลัก ได้แก่ ทำนา ทำสวน

-พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ข้าว มะพร้าว มะม่วง กล้าย ตาล โคนด

-สัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญ คือ โค กระบือ แพะ สุกร เป็ด ไก่

4.2.5.2 อุตสาหกรรม

อำเภอสังขละบุรี ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เหมือนอำเภออื่น ๆ มีเพียงอุตสาหกรรมเล็ก ๆ ภายในครัวเรือน เช่น การผลิตน้ำตาลสด น้ำส้มสายชู การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และโรงสีข้าว

4.2.5.3 หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

อำเภอสังขละบุรี เป็นอำเภอที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ได้แก่ ต้นตาล โคนด ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.2.6 สภาพทางสังคม

-ประชากรในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี นับถือศาสนาพุทธ ประมาณ 95.86 เปอร์เซ็นต์ นับถือศาสนาอิสลาม ประมาณ 4.14 เปอร์เซ็นต์ วัด 37 แห่ง สำนักสงฆ์ 3 แห่ง มัสยิด 5 แห่ง

-สถานศึกษา ดังนี้

ประถมศึกษา จำนวน 28 แห่ง

สามัญศึกษา จำนวน 2 แห่ง

การศึกษานอกโรงเรียน จำนวน 1 แห่ง

วิทยาลัยการอาชีพ จำนวน 1 แห่ง

โรงเรียนเอกชน จำนวน 2 แห่ง

โรงเรียนพระพุทธศาสนา จำนวน 1 แห่ง

4.2.7 วิถีไหนด นา เล

วิถีไหนด นา เล (ข้อมูลออนไลน์) <http://www.yourhealthyguide.com/travel/tn-satingpra.html> สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2554 ได้กล่าวถึงวิถีไหนด นา เล ไว้ว่า จังหวัดสงขลาถือเป็นหนึ่งในจังหวัด ที่มีการดำรงวิถีพื้นบ้านที่โดดเด่นมีเอกลักษณ์ โดยเฉพาะวิถีชีวิตชุมชนคาบสมุทรสทิงพระ ที่เป็นผืนแผ่นดินอันน่ามหัศจรรย์ เพราะแต่เดิมเป็นเกาะ 2 เกาะ แต่ด้วยเกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ทำให้พื้นที่เกาะทั้ง 2 เคลื่อนเข้ามาติดกันกลายเป็นคาบสมุทรซึ่งประกอบด้วย 4 อำเภอ คือ อำเภอสทิงพระ อำเภอสิงหนคร อำเภอระโนด และอำเภอกระแสสินธุ์ ตั้งอยู่ระหว่างทะเลอ่าวไทยและทะเลสาบสงขลา

สำหรับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนในคาบสมุทรสทิงพระของอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีวัฒนธรรมอันดีงามเกี่ยวข้องกับตาลโตนด การทำนา และการทำประมง โดยเฉพาะตาลโตนดที่นี่ นับเป็นแหล่งที่มีต้นตาลโตนดมากที่สุดในประเทศไทย นำมาซึ่งอาชีพที่หลากหลาย ในขณะที่การหาเล็ก็เป็นอีกหนึ่งอาชีพที่ชาวสทิงพระดำรงวิถีมาช้านาน เนื่องจากทะเลสาบสงขลาอุดมไปด้วยทรัพยากรทางทะเลมากมาย ทั้งกุ้ง หอย ปู และปลาที่อุดมสมบูรณ์มาก อีกทั้งทะเลสาบสงขลา มีความสวยงาม จนได้รับการยกให้เป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวขึ้นชื่อแห่งดินแดนด้ามขวาน

ด้วยเหตุนี้จึงมีการ (นำร่อง) จัดทำกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไหนด นา เล ขึ้น ในพื้นที่ 3 ตำบลของอำเภอสทิงพระ ประกอบด้วย ตำบลท่าหิน ตำบลคูขุด และตำบลคลองรี ซึ่งนำเสนอ กิจกรรมท่องเที่ยว ประกอบด้วย

วิถีไหนด เป็นวิถีชีวิตเกี่ยวกับตาล โหนด ประกอบด้วยการขึ้นตาล โตนด ฉေးลูกตาล ลูกตาลเชื่อม การทำน้ำผึ้งแว่น น้ำผึ้งเหลว การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด และการเพาะลูกไหนด

วิถีนา วิถีชีวิตการทำนา อาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักของชาวบ้าน บนคาบสมุทรสทิงพระ ซึ่งการทำนาจะสลับกับอาชีพตาล โตนด บางบ้านเมื่อหมดหน้าตาล โตนด ก็จะมาประกอบอาชีพทำนา

วิถีเล วิถีชีวิตชาวประมงแบบดั้งเดิมและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ประมง เช่น การทำไข่-ส้ม การทำกุ้งส้ม ปลาแห้ง ปลาต้มน้ำผึ้ง เป็นต้น

โดยรูปแบบของการท่องเที่ยวจะเป็นการเปิด ให้สัมผัสประสบการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ร่วมกับกลุ่มชาวบ้าน เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา นับเนื่องแต่บรรพบุรุษและการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง อาทิ การเรียนรู้การขึ้นต้นตาล การเกี่ยวน้ำตาล การร่วมหว่าน ไถ ดำนา เกี่ยวข้าว นวดข้าว และออกเรือหาปลาสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการและนอกจากการสัมผัส

การเรียนรู้ วิถีไหนค นา เแล้ว ในละแวกนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่สำคัญและน่าสนใจก็คือ เส้นทางตามรอยหลวงพ่อดุท ประกอบด้วย สำนักสงฆ์วัดต้นเลียบ สถานที่ฝังศพของหลวงพ่อดุท, วัดดีหลวง สถานที่บรรพชาของหลวงพ่อดุท, วัดสีหยง สถานที่ศึกษาพระธรรมวินัย, วัดพะโคะ สถานที่จำพรรษาของสมเด็จพระเจ้าพะโคะ เป็นต้น

4.3 ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา

“คลองแดน” เป็นคลองเล็ก ๆ ในพื้นที่ ตำบลคลองแดน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นเขตแดนธรรมชาติที่กั้นระหว่าง 2 จังหวัด คือ สงขลา และนครศรีธรรมราช ที่ดูแล้วไม่ค่อยสลักสำคัญอะไรมากนักแต่ในอดีต คลองสายนี้เป็นเส้นทางสัญจรทางน้ำที่ได้รับความนิยมสูงสุดในลุ่มทะเลสาบสงขลา เพราะคนในแถบนี้ทั้งสงขลา นครศรีธรรมราช และพัทลุง ล้วนใช้คลองสายนี้เพื่อการเดินทาง และติดต่อค้าขายระหว่างกันทั้งสิ้น

4.3.1 ประวัติความเป็นมา

คลองแดนในอดีตเริ่มต้นจากการย้ายถิ่นฐานของบรรดาพ่อค้าและประชาชน เพื่อมาประกอบกิจการค้าขายบริเวณคั้งน้ำ ซึ่งเปรียบเสมือนทางแยกของเส้นทางคมนาคมทางน้ำ ระหว่างพื้นที่ทะเลสาบกับทะเลหลวง (อ่าวไทย) สามารถเชื่อมต่อกับชุมชนอื่น ๆ ในปริมณฑลโดยรอบ ทำให้ชุมชนคลองแดนมีความรุ่งเรืองทางการค้าเป็นอย่างมาก โดยมีหลักฐานภาพถ่ายทางอากาศที่แสดงถึงความเจริญในย่านตลาดน้ำคลองแดนในปี พ.ศ. 2517 พบว่ามีอาคารตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่อย่างหนาแน่นตลอดแนวริมคลองแดน จนกระทั่งประมาณปี พ.ศ. 2516 เมื่อทางหลวงสาย 408 เริ่มใช้งาน ผู้คนเริ่มอพยพออกจากพื้นที่ ความนิยมสัญจรทางน้ำลดลงจนปัจจุบันไม่มีการใช้การสัญจรทางน้ำอีกเลย

“คลองแดน” เป็นตำบลในอำเภอรโนด จังหวัดสงขลา โดยชื่อ “คลองแดน” เนื่องจากเป็นคลองที่แบ่งเขตแดนระหว่างอำเภอรโนด จังหวัดสงขลา กับอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ในอดีต ชุมชนคลองแดนมีความเจริญรุ่งเรือง เนื่องจากชาวบ้านใช้ลำน้ำในการคมนาคม เรือสัญจร ถนนหนทางไม่มี คลองแดน เป็นลำคลองสายหลักในการเดินทาง คมนาคมขนส่ง เป็นแหล่งน้ำหล่อเลี้ยงการเกษตร เรือกสวน ไร่นา ของคนในชุมชนริมน้ำตลอดสาย

ในอดีต (50 ปีที่แล้ว) ชุมชนริมน้ำคลองแดน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา เป็นศูนย์การค้า การขายที่สำคัญแห่งหนึ่งของสงขลา และนครศรีธรรมราช ในแผนที่จังหวัดสงขลาระบุว่า คลองแดน คือ เส้นเลือดใหญ่ ทิศเหนือตั้งแต่ม่านปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทิศตะวันออกจดปากน้ำอ่าวไทย ทางทิศตะวันตกและทิศใต้ออกสู่ทะเลสาบสงขลาต่อไปยังอำเภอเมืองสงขลาและจังหวัดพัทลุง จนเกิดเป็น “คลองสามแพร้ง” กลายเป็นชุมชนริมน้ำเมืองท่าที่คึกคักมากในอดีตแต่ต้องตกอยู่ในภาวะถดถอยด้วยยุคสมัยของการคมนาคม ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานความพยายามที่

จะฟื้นฟูสภาพอดีตขึ้นมา ด้วยการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้มีความน่าอยู่ยิ่งขึ้น หน่วยงานล่าสุดที่เข้ามาสนับสนุน ก็คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นองค์กรท้องถิ่น และกำลังดำเนินการพัฒนาสร้างทางเดินเลียบบคลองให้ได้มาตรฐานและสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว โดยการสนับสนุนด้านงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด จุดเด่นของตลาดน้ำแห่งนี้ต่างจากตลาดน้ำที่อื่นคือ “ร้านค้า” ยังเป็นของเจ้าของบ้านที่วิถีชีวิตอยู่กันแบบมีชีวิตเรียบง่าย คนซื้อคนขายไม่ต้องรีบนั่งคุยนอนคุยกันได้ แถมราคาซื้อขายก็เป็น “ราคาชาวบ้าน” แบบนี้เป็นมนต์เสน่ห์ของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่

4.3.2 สภาพทั่วไป

ตำบลคลองแดน เป็นตำบลที่ตั้งอยู่สุดเขตจังหวัดสงขลาและติดกับตำบลรามแก้ว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคลองชื่อว่า “คลองแดน” เป็นเขตกั้นระหว่างสองจังหวัด

4.3.2.1 อาณาเขต

ตำบลคลองแดน มีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 18,200 ไร่ หรือประมาณ 29.28 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลหน้าสตน อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลท่าบอน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลแดนสงวน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา

4.3.2.2 ประชากรและศาสนา

ภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองแดน มีจำนวนประชากร ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2553 รวมทั้งสิ้น 3,388 คน แยกเป็นชาย 1,658 คน หญิง 1,730 คน จำนวนหลังคาเรือน 1,223 หลังคาเรือน อัตราความหนาแน่นของประชากร 116 คนต่อตารางกิโลเมตร ประชากรนับถือศาสนาพุทธ 100 %

4.3.2.3 อาชีพ

ประชากรในตำบลคลองแดนประกอบอาชีพเกษตรกรรม/เลี้ยงสัตว์ 32.83 % ประมง 30.27% ประกอบอาชีพค้าขาย 17.32 % และประกอบอาชีพอื่น ๆ 19.58 %

คลองแดน เป็นลำคลองสายหลักในการเดินทาง คมนาคมขนส่ง เป็นแหล่งน้ำหล่อเลี้ยงการเกษตร เรือกสวน ไร่นา คนในชุมชนริมน้ำตลอดสาย เมื่อวางแผนที่จังหวัด ทิศเหนือตั้งแต่บ้านปากพั้ง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทิศตะวันออกจดปากน้ำอำเภอไทย ทางทิศตะวันตกและทิศใต้ออกสู่ทะเลสาบสงขลาต่อไปยังอำเภอเมืองสงขลาและจังหวัดพัทลุง จนเกิดเป็น “คลองสามแพร้ง”

กลายเป็นชุมชนริมน้ำเมืองท่าที่คึกคักมากในอดีต เป็นตลาดกลางซื้อขายสินค้าเกษตร โดยมีข้าวเปลือกเป็นสินค้าหลักในพื้นที่ สองฟากทางที่ผ่านเป็นวัดเก่าประมาณ 30 วัด ไม่รวมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอื่นๆ เมื่อมาถึงวัดคลองแดน อำเภอระโนด นอกจากนี้ยังมีภูมิที่มีรูปทรงเป็นเรือนไทยปั้นหยา รูปแบบส่วนหนึ่งก็นำมาจากวัดท้ายขอ แสดงการสืบทอดถ่ายทอดภูมิปัญญาเข้าหากันของชุมชนในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา สมาชิกในชุมชนนับถือศาสนาพุทธ “วัด” เป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจชาวชุมชน มีกิจกรรมทางศาสนาร่วมกันตลอดมา พระอุโบสถบ่งบอกกาลเวลาของสถาปัตยกรรมที่สวยงามแบบโบราณ ควรค่าแก่การอนุรักษ์และศึกษาในชุมชน โบราณแห่งนี้ได้ตั้งคลองทางเหนือติดเขต จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นที่ตั้งของวัดคลองแดน ห่างไปทางทิศตะวันออกประมาณ 2.5 กิโลเมตร ตั้งคลองทางใต้ติดเขต จังหวัดสงขลา เป็นที่ตั้งของวัดสิกขาราม ซึ่งแบ่งตามแนวถิ่นธรรมชาติของคลองแดน เปรียบเสมือนเป็นทางสายกลางที่ชาวบ้านดำเนินชีวิตแบบ “ชุมชนวิถีพุทธ” โดยแท้จริง

4.3.3 วัดคลองแดน

วัดคลองแดน สร้างราว พ.ศ. 2430 ทุกอย่างที่เกิดขึ้นกับคนคลองแดนมักถูกหล่อหลอมมาจากที่แห่งนี้ พวกเขาใช้หลัก “วชร” วัด ชุมชน รัฐบาล ในการขับเคลื่อนชุมชนโดยให้วัดเป็นศูนย์กลางนำชุมชน เพราะเชื่อว่าชุมชนไหนที่มีคุณธรรมนำมักอยู่รอดปลอดภัย โดยมีหน่วยงานภาครัฐบาลมาสนับสนุน แต่ต้องเป็นการช่วยเหลือที่สอดคล้องกับทิศทางของมดคนในชุมชน

ภายในวัดมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถจับต้องได้หลายประการ เช่น องค์พระทองโบราณ ปางมารวิชัย ศิลปะผสมผสานล้านนา ล้านช้าง สุโขทัย อยุธา และท้องถิ่น ลักษณะงดงามชดช้อย เรือขุดไม้ตะเคียนทองโบราณ บรรจุคนได้ 40 – 50 คน ใช้ขนทรายย้ายบ้านเมื่อครั้งอดีต หอฉัน สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นกลุ่มทะเลสาบสงขลา สร้างจากไม้เคี่ยม ไม้หลุมพ้อ ไม้ยางอายุร่วมร้อยปี ในฤดูน้ำทะเล (น้ำหลาก) สมัยก่อนชาวบ้านจะย้ายข้าวของและอพยพมาหลบน้ำชั่วคราว ยังมีโรงธรรมไม้เคี่ยมโบราณทั้งหลัง และลานธรรมรูปแบบใหม่ที่เรียบง่าย โดดเด่น สวยงาม แผงด้วยปริศนาธรรม ฯลฯ การบูรณะแต่ละส่วนในวัด เจ้าอาวาสจะให้โจทย์เป็นปริศนาธรรม บวกภูมิรู้เรื่องท้องถิ่น แล้วให้สถาปนิกไปตีโจทย์มานำเสนอ หากเข้าถึงซึ่งธรรมะ ก็จะเข้าถึงซึ่งสถาปัตยกรรมที่วัดแห่งนี้ ในทุกวันพระจะมีกิจกรรมธรรมะสัญจร โดยพระสงฆ์วัดคลองแดนจะออกไปบิณฑบาตตามหมู่บ้านที่ห่างไกลวัด หลังจากนั้นจะเป็นช่วงเวลา “ธรรมสาส์น” สนทนาธรรมโดยการปูจฉา วิสัชนา ระหว่างพระสงฆ์และชาวบ้าน วิธีนี้นอกจากชาวบ้านจะได้ประโยชน์ในสิ่งที่อยากรู้แล้ว ยังช่วยฝึกให้พระภิกษุตั้งใจศึกษาหาความรู้ เพื่อให้สามารถตอบคำถามของชาวบ้านที่ไม่อาจคาดคิดอยู่ตลอดเวลาได้

วัดคลองแดนตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลรามแก้ว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2446 มีเจ้าอาวาสรูปแรกคือ พระอธิการชุม ปุญญมุนี ความสำคัญของวัดมีทั้งในด้านประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน และทรงคุณค่าทางจิตใจ เป็นศูนย์รวมจิตใจของลูกศิษย์มากมาย ในอดีตวัดคลองแดนเคยเป็นสถานศึกษาให้ความรู้แก่พระสงฆ์ เปิดสอนธรรมะ และภาษาบาลี ภายในวัดคลองแดนมีศาสนวัตถุ และ ศาสนสถานที่สำคัญ ได้แก่

1. พระทอง เป็นที่เลื่อมใสของชาวคลองแดน ซึ่งอยู่คู่วัดคลองแดนมาเป็นเวลานาน อดีตองค์พระมีสีดำ พระโอยฐู้สีแดง แต่เมื่อปี พ.ศ. 2545 ได้นำองค์พระมาขัดให้มีความเงางามกลับพบว่าองค์พระมีความเปล่งปลั่งดังทองคำ สร้างความประหลาดใจให้แก่ผู้ที่มากราบไหว้

2. โพนฟ้าลั่น เป็นกลองขนาดใหญ่ ทำจากไม้หลุมพอ หุ้มด้วยหนังควายเผือก มีลูกสลักทำมาจากส่วนขาของช้างค่อม ว่ากันว่าโพนฟ้าลั่นมีเสียงก้องกังวานทั่วคิ่งน้ำไปไกลกว่า 2 กิโลเมตร

3. กุฏิพระหลังใหม่ สร้างจากเงินบริจาคของญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาต่อวัดคลองแดน โดยมี ดร.จเร สุวรรณชาติ และทีมงานของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา เป็นผู้ออกแบบ และให้คำปรึกษาซึ่งรูปแบบของอาคารเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นภาคใต้แบบประยุกต์ โดยมีแนวคิดในการทำลายธรรมชาติให้น้อยที่สุด การนำวัสดุที่มีอยู่แต่เดิมกลับมาใช้ใหม่ วิธีการออกแบบหน้าต่างให้เป็นแบบบานเลื่อนชั้นอนเกล็ด ตลอดจนแนวคิดปริศนาธรรมตามประเพณีนิยมของภาคใต้ ซึ่งได้รับแนวคิดจากท่านเจ้าอาวาส คือ การประดับด้วยกระเบื้องใบเล็ก ๆ วางอยู่บนหลังคา 4 มุม สะท้อนถึงเรื่องความเมตตาคุณา

4. หอฉัน เป็นหอไม้ทั้งหลัง สร้างจากไม้เคี่ยม ไม้หลุมพอ และไม้ยาง หันหน้าออกสู่คลองชะอวด ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สำคัญในอดีต หอฉันแห่งนี้มีอายุกว่า 100 ปี เล่ากันว่าสร้างในสมัยของหลวงพ่อบุญ (อดีตเจ้าอาวาสรูปแรก) โดยการร่วมแรงศรัทธาของชาวบ้านในการสร้าง และในช่วงที่เกิดน้ำท่วมชาวบ้านจะอพยพมาพักอาศัยที่หอฉันแห่งนี้

5. เรือซุด เป็นเรือที่ซุดจากไม้ตะเคียนทองทั้งต้น โดยตัวเรือมีความยาว 15.30 เมตร ความกว้าง 2.06 เมตร สามารถบรรทุกคนได้ประมาณ 40 – 50 คน สมัยก่อนใช้ในการขนทรายเข้าวัด ย้ายบ้าน และใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ปัจจุบันได้รับการบูรณะใหญ่เมื่อปี พ.ศ. 2551 ทำให้มีความสวยงามและสมบูรณ์มากขึ้น

6. ร้านขายยาแผนโบราณ ในอดีตชุมชนคลองแดนเคยมีร้านขายยาแผนโบราณอยู่หลายร้าน ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณห้องแถวใกล้ตลาดคลองแดน อาทิ ร้านหมอเขียน ร้านหมอฮ้วน (ร้านศรีสุขโฮสิด) ร้านหมอสวัสดิ์ เป็นต้น มีบางร้านปิดตัวลงโดยไร้ผู้สืบทอด บางร้านย้ายไปเปิดกิจการในถิ่นฐานใหม่ โดยนำความรู้ในวิชายาแผนโบราณที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าด้วย

ตัวเอง แล้วถ่ายทอดไปยังรุ่นสู่รุ่น ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากบรรพบุรุษที่อพยพมาจากจีนแผ่นดินใหญ่ และตำรายาจากพระภิกษุในวัดต่าง ๆ

4.3.4 เส้นทางท่องเที่ยว

ล่องเรือลัดเลาะสายน้ำที่ชุมชนคลองแดน ชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และบ้านเรือนที่ปลูกสร้างสวยงามริมฝั่งคลอง ผ่านดวงตาลโตนดที่มีทัศนียภาพที่สวยงาม แวะชมหมู่บ้านชาวเล โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกชิมอาหารทะเลสด ๆ และลงเล่นน้ำทะเลได้ตามอัธยาศัย ซึ่งมีโปรแกรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ดังนี้

โปรแกรมที่ 1 คลองแดน – ท่าจีน **ราคา 200 บาท/รอบ**

นั่งเรือจากทำน้ำในตลาด – ดวงตาลโตนด – ชุมชนบ้านแค – ท่าจีน (หมู่บ้านชาวประมง) – กลับสู่เส้นทางเดิม

โปรแกรมที่ 2 คลองแดน – วนรอบเกาะ **ราคา 300 บาท/รอบ**

นั่งเรือจากทำน้ำในตลาด – ดวงตาลโตนด – ชุมชนบ้านแค – ท่าจีน (หมู่บ้านชาวประมง) – ปากกระวะ (ประตุน้ำ) – กลับสู่ตลาด

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พุทธรักษา ละอองมณี (2544 : บทคัดย่อ) งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นศึกษาไว้ 2 ประเด็นคือ สภาพการท่องเที่ยวและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว การศึกษารูปได้ดังนี้

สภาพการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา มี 3 ด้านดังนี้ ด้านนักท่องเที่ยว คือ ลักษณะของนักท่องเที่ยว การขยายตัวของนักท่องเที่ยว กิจกรรมของนักท่องเที่ยว ด้านทรัพยากรและสินค้าท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตนงาช้าง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบสงขลา และแหลมสมิหลา และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศาสนา ส่วนแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรม คือ ประเพณีลากพระและตักบาตรเทโว และสวนสัตว์สงขลา ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก คือ การคมนาคมขนส่ง การบริการด้านที่พัก

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา มี 3 ด้านดังนี้ ด้านทั่ว ๆ ไปมีหลายแนวทาง เช่น เน้นการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติผสมผสานกับด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา ด้านทรัพยากรและสินค้าท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีความงดงาม

ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การปรับปรุงเส้นทาง การคมนาคมในแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานของบุคลากรด้านบริการนำเที่ยว เป็นต้น

สุพรรณ จันทศักดิ์ศรี (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ศึกษาเฉพาะกรณีหาดราไวย์ ชุมชนตำบลชอนคลาน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาความต้องการ การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามผล

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หรือมีภารกิจหน้าที่ในการปฏิบัติงานอยู่ในตำบลชอนคลาน ซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่ม หัวหน้าครอบครัว ผู้นำศาสนา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น บุคลากรทางการศึกษา กลุ่มสตรี กลุ่มอาชีพ และกลุ่มเยาวชน ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากภาคสนาม การจัดอบรม และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น การศึกษาดูงาน การถ่ายภาพประกอบ และสังเกตพฤติกรรมและเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาและความต้องการ ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านวิชาการในการจัดการ ทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การพัฒนา จึงมีความต้องการให้พัฒนาประชาชนด้านความรู้ความเข้าใจและสร้างความตระหนักให้กับประชาชนให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนของตน ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ต้องการให้ประชาชนเข้ามาร่วมวางแผนกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมกับองค์กรภาครัฐ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ประชาชนมีความเห็นว่าพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินการในทุกเรื่องในลักษณะคณะกรรมการในการพัฒนา ด้านการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล ประชาชนขอเป็นผู้ติดตามและประเมินผลพร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะต่างๆ อันจะส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะควรมีหน่วยงานระดับจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดสตูล และองค์กรบริหารส่วนตำบลชอนคลาน กำหนดนโยบาย ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยอาศัยการประสานแผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้โดยการนำผลการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ไปศึกษาทำความเข้าใจ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการที่มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการพัฒนาด้านอื่นๆ ต่อไป

สุภาพร รัตนตรัย (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาศักยภาพและแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างศึกษา 3 กลุ่ม ประกอบด้วย คณะทำงานบริหารองค์การส่วนตำบล เกาะยอ กลุ่มผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องและเกษตรกรเกาะยอที่ทำการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีเครื่องมือในการวิจัยคือ เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อคำถามสำหรับการประชุมและสนทนากลุ่ม และแผนที่ตำบลเกาะยอ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาสภาพพื้นที่ การประชุมและสนทนากลุ่ม จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสร้างข้อสรุปในการวิจัยเชิงคุณภาพและนำเสนอผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกาะยอโดยรวมมีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยศักยภาพด้านการท่องเที่ยวมีในระดับสูง เนื่องจากมีถึง 10 จุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจ การตลาดการท่องเที่ยวมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีสินค้าจำหน่ายส่วนใหญ่เป็นผลไม้และผ้าทอคุณภาพดี มีความโดดเด่น แต่การแปรรูปและการส่งเสริมการตลาดยังมีน้อย โครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะมีศักยภาพในระดับค่อนข้างต่ำ โดยรถขนาดใหญ่เดินทางไม่สะดวก ไม่มีรถบริการนักท่องเที่ยว ที่จอดรถและโทรศัพท์บริเวณจุดท่องเที่ยว องค์การบริหารมีศักยภาพในระดับค่อนข้างสูง โดยการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการมีความร่วมมือกับเกษตรกรในพื้นที่และองค์กรภายนอก

แนวทางในการพัฒนาจุดท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกาะยอขึ้นอยู่กับเจ้าของจุดท่องเที่ยวต่างๆ โดยมีความต้องการที่จะพัฒนาทั้งสินค้าและบริการ มีแนวคิดที่จะพัฒนาจุดท่องเที่ยวแห่งใหม่โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น มีโครงการพัฒนาถนนและป้ายเพื่อการท่องเที่ยว มีการพัฒนาด้านไฟฟ้าและการจัดการขยะ โดยเน้นเพิ่มความร่วมมือกันของสมาชิกในกลุ่ม ประสานความร่วมมือกับสมาชิกในชุมชนและองค์กรภายนอก

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาคือ เร่งพัฒนาถนน เพิ่มการโฆษณาประชาสัมพันธ์ การของบพัฒนาจากภาครัฐ โดยจะต้องสอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตชุมชน และควรให้สถาบันทัศนคติศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในระดับนโยบายรัฐควรสนับสนุนงบประมาณ การพัฒนา การประชาสัมพันธ์ การกำหนดปีการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและส่งเสริมความร่วมมือกันของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

สุรางรัตน์ ช่วยวงศ์ญาติ (2547 : บทคัดย่อ) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความรู้ ทัศนคติ ของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวในท้องถิ่น 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น 3) ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพส่วนบุคคล ความรู้

และทัศนคติของชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น 4) ปัญหาความต้องการ และข้อเสนอแนะของชุมชนต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบไปด้วย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อนอุบลรัตน์ ผู้ประกอบการค้าภายในบริเวณหาดบางแสน 2 และประชาชนที่อาศัยอยู่รอบพื้นที่หาดบางแสน 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อนอุบลรัตน์ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 16 คน ผู้ประกอบการค้าภายในบริเวณหาดบางแสน 2 เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 50 คน และประชาชนที่อาศัยอยู่รอบพื้นที่หาดบางแสน 2 เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 100 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 166 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ One – way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า

1) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล มีความรู้ต่อการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมากที่สุดในเรื่อง การท่องเที่ยวคือกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำ การท่องเที่ยวในท้องถิ่นช่วยสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น การท่องเที่ยวในท้องถิ่นเป็นการท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรธรรมชาติเป็นองค์ประกอบหลักในการท่องเที่ยว การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวในท้องถิ่น การพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นต้องมีการควบคุมดูแลรักษา จัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมไว้มากที่สุด ต้องมีการพัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน และการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรท้องถิ่นในการบริหารจัดการ

2) ผู้ประกอบการค้า มีความรู้ต่อการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมากที่สุดในเรื่อง การท่องเที่ยวคือ กิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ต้องมีการควบคุม ดูแลรักษา และจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมไว้มากที่สุด และการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ต้องมีการพัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน

3) ประชาชน มีความรู้ต่อการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมากที่สุดในเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นต้องมีการพัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน

4) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ประกอบการค้า และประชาชน โดยรวมมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก โดยมีทัศนคติว่า อบต. ควรรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของประชาชนเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้บริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น แต่ยังมีทัศนคติว่าการจัดการการท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของ อบต. เท่านั้น

5) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ด้านการวางแผน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้ประกอบการค้ามีส่วนร่วมมากที่สุดในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวบริเวณหาด บางแสน 2 ด้านการตัดสินใจ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้ประกอบการค้ามีส่วนร่วมมากที่สุดในการร่วมประชุมหารือกับ อบต. เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวบริเวณหาดบางแสน 2 ด้านการดำเนินการ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมมากที่สุดในการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชม ผู้ประกอบการค้า มีส่วนร่วมมากที่สุดในการเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์รักษาความสะอาด ความสวยงาม และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน ส่วนประชาชนมีส่วนร่วมน้อยในทุกด้าน

6) ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า ประชาชน ที่มีเพศ อายุ ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7) ปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น มีปัญหามากที่สุดในเรื่อง ความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของร้านอาหาร ซึ่งมีรูปแบบการก่อสร้างไม่เป็นมาตรฐาน เดียวกันและไม่คงทนถาวร มีการเคลื่อนย้ายตามระดับน้ำขึ้น – ลง มีการสร้างร้านอาหารล่อลวงไปในน้ำและบริเวณหาดทำให้ไม่มีพื้นที่เล่นน้ำและพักผ่อน มีปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากขยะ น้ำเน่าเสีย เศษอาหาร และสิ่งปฏิกูลที่ทิ้งลงไปในน้ำและบริเวณหาด ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบควรเข้าไปดูแล จัดการปัญหาเหล่านี้ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบหาดบางแสน 2 เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวหาดบางแสน 2 และควรมีการส่งเสริมและพัฒนาให้หาดบางแสน 2 เป็นสถานที่ท่องเที่ยวระดับประเทศต่อไป

วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ, ดวงทิพย์ จันทร์อ่วม, นवलจันทร์ โชติคุณากร, จรรยา ไพโรจน์กุล และจุฬาลักษณ์ แก้วศิระวงศ์ (2550 : บทคัดย่อ) การวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา : ชุมชนท่าคา ตำบลอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบ ปัญหาและอุปสรรคของการ จัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตลาดน้ำท่าคา ซึ่งจะนำไปสู่ข้อสรุปถึง กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในการวิจัยนี้ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายวิธี คือ การ ประชุมกลุ่มย่อย การทำกิจกรรม การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้ แบบสอบถาม การจัดเวที ประชาคม เพื่อระดมความคิดเห็นและวิเคราะห์จุด

แข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของชุมชนซึ่ง ทำให้ได้ข้อสรุปในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน ได้แก่การมีส่วนร่วมของชุมชน การแบ่งผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม การมีผู้นำที่เข้มแข็ง เสียสละ และมีวิสัยทัศน์ เพื่อสร้าง กระบวนการทำงาน ตลอดจนกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ สภาพแวดล้อมวัฒนธรรมดั้งเดิม ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ทั้งนักท่องเที่ยว พ่อค้าแม่ค้า ผู้อาศัยในชุมชน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมธำรงรักษาระบบนิเวศที่สมบูรณ์เอาไว้และ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

พรพรรณ เปล่งปลั่ง (2548: บทคัดย่อ) การศึกษาเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของการท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน และศึกษารูปแบบในการจัดการการท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีพื้นที่ในการศึกษา คือ ตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร กลุ่มคนที่ศึกษา คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชัน ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตตลิ่งชัน กลุ่มประชาชนตลาดน้ำตลิ่งชัน ทั้งคณะกรรมการบริหารประชาคมและสมาชิกประชาคม กลุ่มพันธมิตรของประชาคม กลุ่มชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงกับตลาดน้ำ และกลุ่มนักท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการของการท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงใหญ่ ๆ คือ ตลาดน้ำตลิ่งชันในอดีต (ก่อน พ.ศ. 2530) ตลาดน้ำตลิ่งชันยุคตลาดสินค้าเกษตร (พ.ศ. 2530 – 2540) และตลาดน้ำตลิ่งชันยุคทัวร์คลอง (พ.ศ. 2540 – 2548) ซึ่งพัฒนาการดังกล่าวเป็นการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งที่เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การเกิดน้ำท่วมใหญ่ การตัดถนน การประกาศใช้พระราชบัญญัติการจราจรทางน้ำ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของระดับประเทศและกรุงเทพมหานคร รวมไปถึงการผลักดันแนวคิดการมีส่วนร่วม และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในช่วงตลาดสินค้าเกษตร (พ.ศ. 2530-2540) เน้นที่การขายสินค้าเกษตรซึ่งเป็นผลผลิตจากสวนของชาวบ้านในพื้นที่เขตตลิ่งชัน การจัดการตลาดน้ำดำเนินการโดยสำนักงานเขตตลิ่งชัน ต่อมาเมื่อเข้าสู่ช่วงที่ 3 คือ ยุคทัวร์คลอง (พ.ศ.2540 – 2548) ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำโดยมีกิจกรรมเพิ่มเติมขึ้นมาคือ การจัดแสดงดนตรี และการท่องเที่ยวทัวร์คลอง จากเดิมที่มีเพียงการขายสินค้าการเกษตร การจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำในช่วงที่ 3 นี้ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยมีการจัดตั้ง “ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน” ขึ้น และขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมโดยมีกลุ่มพันธมิตรที่หลากหลายมากขึ้น เช่น กลุ่มโรงเรียน กลุ่มวัด กลุ่มเจ้าของสวน เป็นต้น พัฒนาการที่สำคัญอีกประการหนึ่งของตลาดน้ำตลิ่งชันคือ เมื่อมีกระแสต้นตวเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในช่วงปี พ.ศ.

2545 ตลาดน้ำตลิ่งชันก็นำเอาแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาใช้ในการจัดการท่องเที่ยว
ทัวร์คลองที่ตลาดน้ำตลิ่งชันด้วย

บทที่ 3

ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามแบบเจาะจงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 ชุด เพื่อรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

3.1 สํารวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การสำรวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสติงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งปรากฏผลตามรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 7 ประเด็น ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน บ้านพักอาศัย ซึ่งปรากฏผลดังนี้

1.เพศ

ตาราง 1 เพศ

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-เพศชาย	48	32
-เพศหญิง	102	68
รวม	150	100

จากตารางที่ 1 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 68 รองลงมาเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 32 ซึ่งเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

2.อายุ

ตาราง 2 อายุ

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-อายุ 20 – 29 ปี	29	19.34
-อายุ 30 –39 ปี	32	21.33
-อายุ 40 – 49 ปี	53	35.33
-อายุ 50 – 59 ปี	23	15.33
-อายุ 60 ปีขึ้นไป	13	8.67
รวม	150	100

จากตารางที่ 2 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 40 – 49 ปีคิดเป็นร้อยละ 35.33 รองลงมาคืออายุ 30 –39 ปีคิดเป็นร้อยละ 21.33 อายุ 20 – 29 ปีคิดเป็นร้อยละ 19.34 อายุ 50 – 59 ปีคิดเป็นร้อยละ 15.33 และช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 8.67 ตามลำดับ

3.ระดับการศึกษา

ตาราง 3 ระดับการศึกษา

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-ไม่ได้รับการศึกษา	3	2
-ระดับประถมศึกษา	56	37.33
-ระดับมัธยมศึกษา	34	22.66
-ระดับอนุปริญญา / ปวส.	20	13.33
-ระดับปริญญาตรี	36	24
-สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.68
รวม	150	100

จากตารางที่ 3 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 37.33 รองลงมาคือระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 24 ระดับมัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 22.66 ระดับอนุปริญญา / ปวส.คิดเป็นร้อยละ 13.33 ไม่ได้รับการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 2 และระดับสูงกว่าปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 0.68 ตามลำดับ

4.อาชีพหลัก

ตาราง 4 อาชีพหลัก

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-รับจ้างทั่วไป	23	15.33
-เกษตรกร	47	31.33
-ธุรกิจส่วนตัว	28	18.66
-แม่บ้าน	18	12
-รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	15	10
-พนักงานบริษัท	5	3.33
-อื่น ๆ ข้าราชการบำนาญ, ประมง	14	9.35
รวม	150	100

จากตารางที่ 4 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 31.33 รองลงมาคืออาชีพธุรกิจส่วนตัวคิดเป็นร้อยละ 18.66 อาชีพรับจ้างทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 15.33 อาชีพแม่บ้านคิดเป็นร้อยละ 12 อาชีพรับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจคิดเป็นร้อยละ 10 อาชีพ อาชีพอื่น ๆ ข้าราชการบำนาญ, ประมงคิดเป็นร้อยละ 9.35 และอาชีพพนักงานบริษัทคิดเป็นร้อยละ 3.33 ตามลำดับ

5.รายได้ต่อเดือน

ตาราง 5 รายได้ต่อเดือน

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-ต่ำกว่า 5,000 บาท	33	22
-5,001 – 10,000 บาท	78	52
-10,001 – 15,000 บาท	27	18
-15,001 – 20,000 บาท	9	6
-20,001 บาทขึ้นไป	3	2
รวม	150	100

จากตารางที่ 5 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,001 – 10,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 52 รองลงมาคือรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 22 รายได้

10,001 – 15,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 18 รายได้ 15,001 – 20,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 6 และรายได้ 20,001 บาทขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ

6.ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ตาราง 6 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-ระยะเวลาต่ำกว่า 3 ปี	8	5.33
-ระยะเวลา 3 – 5 ปี	12	8
-ระยะเวลา 6 – 8 ปี	14	9.34
-ระยะเวลา 9 – 12 ปี	20	13.33
-ระยะเวลา 12 ปีขึ้นไป	96	64
รวม	150	100

จากตารางที่ 6 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ระยะเวลา 12 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 64 รองลงมาคือระยะเวลา 9 – 12 ปีคิดเป็นร้อยละ 13.33 ระยะเวลา 6 – 8 ปีคิดเป็นร้อยละ 9.34 ระยะเวลา 3 – 5 ปีคิดเป็นร้อยละ 8 และระยะเวลาต่ำกว่า 3 ปีคิดเป็นร้อยละ 5.33 ตามลำดับ

7. บ้านพักอาศัย

ตาราง 7 บ้านพักอาศัย

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-บ้านพักตนเอง	100	66.67
-บ้านบิดา – มารดา	42	28
-บ้านญาติ	5	3.33
-บ้านเช่า	3	2
รวม	150	100

จากตารางที่ 7 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีบ้านพักอาศัยเป็นบ้านพักตนเอง คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมาคือบ้านบิดา – มารดา คิดเป็นร้อยละ 28 บ้านญาติ คิดเป็นร้อยละ 3.33 และบ้านเช่า คิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 4 ประเด็น คือ มิติการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน และภาวะผู้นำ ซึ่งปรากฏผลดังนี้

ตาราง 8 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับปัญหาและอุปสรรค
-มิติการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	2.60	1.16	ปานกลาง
-การมีส่วนร่วมของชุมชน	2.57	1.09	ปานกลาง
-การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน	2.56	1.01	ปานกลาง
-ภาวะผู้นำ	2.52	1.04	ปานกลาง
รวม	2.56	1.08	ปานกลาง

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.56$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่ามิติการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.60$) รองลงมาคือการมีส่วนร่วมของชุมชน ($\bar{X} = 2.57$) การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน ($\bar{X} = 2.56$) และภาวะผู้นำ ($\bar{X} = 2.52$) ตามลำดับ และสามารถแยกรายละเอียดในการนำเสนอตามกำหนดการศึกษาออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

ตาราง 9 มิติการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับปัญหา และอุปสรรค
-ชุมชนมีวิถีชีวิต ความเป็นธรรมชาติและมีเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่น	2.60	1.26	ปานกลาง
-ชุมชนมีทรัพยากรที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรม	2.56	1.23	ปานกลาง
-ชุมชนมีเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางภายในชุมชน สะดวก ไม่ยุ่งยากและปลอดภัย	2.69	1.19	ปานกลาง
-ชุมชนมีป้ายและสัญลักษณ์บอกเส้นทางที่เข้าใจง่าย ชัดเจน	2.57	1.06	ปานกลาง
-ชุมชนมีลักษณะที่ตั้งของชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงไป ยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้	2.59	1.09	ปานกลาง
-ชุมชนมีศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาในอนาคต	2.56	1.15	ปานกลาง
รวม	2.60	1.16	ปานกลาง

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านมิติการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.60$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชุมชนมีเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางภายในชุมชนสะดวก ไม่ยุ่งยากและปลอดภัยระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.69$) รองลงมาคือชุมชนมีวิถีชีวิต ความเป็นธรรมชาติและมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ($\bar{X} = 2.60$) ชุมชนมีลักษณะที่ตั้งของชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ ($\bar{X} = 2.59$) ชุมชนมีป้ายและสัญลักษณ์บอกเส้นทางที่เข้าใจง่าย ชัดเจน ($\bar{X} = 2.57$) ชุมชนมีทรัพยากรที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมและชุมชนมีศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาในอนาคตในสัดส่วนที่เท่ากัน ($\bar{X} = 2.56$) ตามลำดับ

ตาราง 10 การมีส่วนร่วมของชุมชน

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับปัญหา และอุปสรรค
-ชุมชนมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนอยู่เสมอ	2.67	1.09	ปานกลาง
-ชุมชนมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว	2.57	1.08	ปานกลาง
-ชุมชนมีการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ในชุมชน	2.56	1.03	ปานกลาง
-ชุมชนมีการคำนึงถึงคุณภาพในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว/ผู้มาเยือน	2.64	1.11	ปานกลาง
-ชุมชนมีการจัดการด้านความปลอดภัยในชุมชน	2.55	1.18	ปานกลาง
-ชุมชนมีการสร้างมาตรการเฝ้าระวัง และป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรม	2.56	1.09	ปานกลาง
-ชุมชนมีกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชน หรือกิจกรรมประจำวันของชุมชนซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน	2.61	1.13	ปานกลาง
-ชุมชนมีการรวมกลุ่มของชุมชนในการจัดการในรูปแบบของชมรมโดยมีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม / ชมรม	2.51	1.09	ปานกลาง
-ชุมชนมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2.55	1.09	ปานกลาง
-ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการบริหารจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2.45	0.99	น้อย
-ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2.59	1.10	ปานกลาง
-ชุมชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการบริหารและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2.51	1.08	ปานกลาง
รวม	2.57	1.09	ปานกลาง

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.57$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชุมชนมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนอยู่เสมอในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=2.67$) รองลงมาคือชุมชนมีการคำนึงถึงคุณภาพในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว/ผู้มาเยือน ($\bar{X}=2.64$) ชุมชนมีกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชน หรือกิจกรรมประจำวันของชุมชนซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน ($\bar{X}=2.61$) ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X}=2.59$) ชุมชนมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว ($\bar{X}=2.57$) ชุมชนมีการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ในชุมชนและชุมชนมีการสร้างมาตรการเฝ้าระวัง และป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรมในสัดส่วนที่เท่ากัน ($\bar{X}=2.56$) ชุมชนมีการจัดการด้านความปลอดภัยในชุมชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X}=2.55$) ชุมชนมีการรวมกลุ่มของชุมชนในการจัดการในรูปแบบของชมรมโดยมีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม / ชมรมและชุมชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการบริหารและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในสัดส่วนที่เท่ากัน ($\bar{X}=2.51$) และชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการบริหารจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X}=2.54$) ตามลำดับ

ตาราง 11 การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับปัญหาและอุปสรรค
-ชุมชนได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ หรือเอกชนในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	2.53	1.05	ปานกลาง
-ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ หรือเอกชนด้านงบประมาณเพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว	2.55	1.02	ปานกลาง
-ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชนด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน	2.58	1.01	ปานกลาง
-ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชนด้านการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว	2.57	0.99	ปานกลาง
รวม	2.56	1.01	ปานกลาง

จากตารางที่ 11 แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.56$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชนด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.58$) รองลงมาคือชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชนด้านการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.57$) ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ หรือเอกชนด้านงบประมาณเพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.55$) และชุมชนได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ หรือเอกชนในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.53$) ตามลำดับ

ตาราง 12 ภาวะผู้นำ

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับปัญหาและอุปสรรค
-ผู้นำชุมชนมีการวางแผนการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างชัดเจน	2.58	1.01	ปานกลาง
-ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการบริหารงบประมาณเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน	2.50	0.99	น้อย
-ผู้นำชุมชนเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง	2.48	1.07	ปานกลาง
-ผู้นำชุมชนมีการควบคุมดูแลและประเมินผลเกี่ยวกับการบริหารและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2.54	1.02	ปานกลาง
-ผู้นำชุมชนมีความรับผิดชอบต่อการบริหารและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2.50	1.10	น้อย
รวม	2.52	1.04	ปานกลาง

จากตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านภาวะผู้นำโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.52$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าผู้นำชุมชนมีการวางแผนการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างชัดเจนระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.58$) รองลงมาคือผู้นำชุมชนมีการควบคุมดูแลและประเมินผลเกี่ยวกับการบริหารและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.54$) ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการบริหารงบประมาณเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนและผู้นำชุมชนมีความรับผิดชอบต่อ

บริหารและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในสัดส่วนเท่ากัน ($\bar{X}=2.50$) และผู้นำชุมชนเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}=2.48$) ตามลำดับ

3.2 วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้ 1) จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายใน 2) จุดด้อยหรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายใน 3) โอกาส ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกของชุมชนที่เอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงานของชุมชน และ 4) อุปสรรค ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งปรากฏผลตามรายละเอียดดังนี้

จุดเด่นหรือจุดแข็ง	จุดด้อยหรือจุดอ่อน
<p>-ทั้ง 3 ชุมชนในพื้นที่ที่กำหนด มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวด้วยความมีเสน่ห์เฉพาะตัว มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่และวัฒนธรรมที่น่าสนใจ</p> <p>-มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น การจัดที่พักแบบ Homestay การบริการอาหารท้องถิ่น การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากชุมชน และการจัดเตรียมสาธารณูปโภคอื่น ๆ ตามความจำเป็น</p> <p>-มีเส้นทางคมนาคมที่เข้าออกพื้นที่ได้อย่างสะดวก มีการจัดทำป้ายบอกทิศทาง และสามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง</p>	<p>-ขาดการประสานงานหรือการสนับสนุนระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ในการจัดทำแผนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวของชุมชน</p> <p>-ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้าน การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น ปรับเส้นทางคมนาคม จัดเตรียมจุดต้อนรับนักท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ให้พื้นที่เป็นที่รู้จักกันอย่างทั่วถึง</p>

<p>-การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรวมกลุ่มในกิจกรรมต่าง ๆ ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ความมีมิตรไมตรี การให้บริการข้อมูล และการให้ความช่วยเหลือ</p>	
<p style="text-align: center;">โอกาส</p> <p>-มีการร่วมมือกับองค์กรภายนอก เช่น มหาวิทยาลัยในการอบรมความรู้เกี่ยวกับมัคคุเทศก์และยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อีกทั้งร่วมมือกับโรงเรียนในท้องถิ่นในการร่างหลักสูตรบูรณาการเพื่อให้เยาวชนรักและหวงแหนท้องถิ่นตน</p> <p>-ควรส่งเสริมการพักผ่อนแบบโฮมสเตย์ของทุกชุมชนให้เป็นการศึกษารูปแบบชีวิต และการดำเนินชีวิตของชุมชนให้มากขึ้น</p>	<p style="text-align: center;">อุปสรรค</p> <p>-ข่าวความรุนแรงอย่างต่อเนื่องของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดน รวมทั้งในพื้นที่สงขลาส่งผลให้นักท่องเที่ยวขาดความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัย</p> <p>-การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล หรือการเกิดเหตุการณ์อุทกภัยทางธรรมชาติ เช่นในฤดูฝนในบางพื้นที่ไม่สามารถเปิดให้บริการได้เนื่องจากสภาพพื้นที่เปิดโล่ง เช่น ตลาดริมน้ำคลองแดน การชมวิถีชีวิตโหนด นา เล</p>

จากการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา พบว่า

1. จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายใน

1.1 ทั้ง 3 ชุมชนในพื้นที่ที่กำหนด มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวด้วยความมีเสน่ห์เฉพาะตัว มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่และวัฒนธรรมที่น่าสนใจ

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นถิ่น ซึ่งก่อให้เกิดความน่าสนใจ และความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยววิถีโหนด นา เล ของตำบลท่าหิน ตำบลคลองรีและตำบลขูด อำเภอสติงพระ จัดเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่สวยงาม มีระบบนิเวศชายฝั่งที่ติดทะเลสาบสงขลา ซึ่งเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ซึ่งประกอบด้วย น้ำเค็ม น้ำจืด และน้ำกร่อย เหมาะแก่การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นที่เป็นปัจจัยหลักก่อให้เกิดเป็นสังคมวัฒนธรรมเกษตรกรรมที่ยังคงเกี่ยวเนื่องต่อการยังชีพของคนในท้องถิ่น มีการทำนา การทำประมงพื้นบ้านและการขึ้นต้นตาลโตนด ทั้งสามตำบลนี้

ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่รวบรวมเอาวิถีการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของคนทางภาคใต้ไว้ได้ครบอย่างสมบูรณ์ทั้งสามรูปแบบ และหาดูได้ยากตามท้องถิ่นอื่น ๆ จึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบวิถีไหนค นา เล ขึ้นมา และได้มีการจัดการพื้นที่ทั้งวิถีไหนค วิถีนา วิถีเล เพื่อใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ในแต่ละวิถี โดยการจัดการด้านพื้นที่ของสมาชิกชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของแต่ละตำบลเพื่อใช้ในการสาธิตกิจกรรมต่าง ๆ โดยวิถีไหนค วิถีนา จะใช้พื้นที่ที่อยู่บริเวณที่ราบลุ่มอยู่ใกล้กับบ้านเรือนของชาวบ้านในท้องถิ่น และวิถีเล จะใช้พื้นที่ในการเรียนรู้กิจกรรมในบริเวณของทะเลสาบสงขลาที่มีพื้นที่ติดกับหมู่บ้าน ซึ่งได้จัดให้มีการล่องเรือชมวิถีชีวิตการทำประมงพื้นบ้าน คุณก้านานาชนิด และได้มีการจัดให้มีการแหวะผักที่จุดชมวิวกีฬาเกะดำเหียง จะเป็นเกาะที่อยู่กลางทะเลสาบสงขลา สามารถมองเห็นภูมิทัศน์บริเวณรอบ ๆ เกาะ การท่องเที่ยวชุมชนวิถีพุทธ ตำบลคลองแดน อำเภอรโนด นอกจากมีความสวยงามด้านทัศนียภาพริมคลองและสภาพวิถีชีวิตริมคลองที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ เนื่องจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เป็นที่ราบลุ่มใกล้แม่น้ำ พื้นที่ชุมชนจึงเหมาะแก่การเกษตรเพาะปลูก เช่น การทำนาข้าว การปลูกพืชสวนต่าง ๆ เช่น ตาลโตนค มะพร้าว และพืชผักสวนครัว นอกจากนี้จากแหล่งที่ตั้งมีลำคลองหลายสายที่สามารถออกสู่ทะเลอ่าวไทยจึงทำให้ชุมชนสามารถประกอบอาชีพประมง ซึ่งสามารถทำได้ทั้งประมงน้ำจืด และน้ำเค็ม และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลเกาะขย อำเภอมือง ซึ่งเป็นเกาะที่ตั้งอยู่กลางทะเลสาบสงขลา ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ ชุมชนจึงประกอบอาชีพทำการประมง และการเกษตรเป็นหลัก ชุมชนจึงเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่งมีความน่าสนใจเช่น ภูมิปัญญาการทอผ้า การทำเกษตรแบบผสมผสาน (สวนสมรม) การทำประมง เป็นต้น

1.2 มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น การจัดที่พักแบบ Homestay การบริการอาหารท้องถิ่น การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากชุมชน และการจัดเตรียมสาธารณูปโภคอื่น ๆ ตามความจำเป็น

1.2.1 ด้านการจัดที่พักแบบ Homestay ไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว สำหรับพื้นที่อำเภอสทิงพระ มีการจัดการด้านที่พักโดยการจัดรวมกลุ่มโฮมสเตย์ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตในรูปแบบวิถีไหนค นา เล มีการจัดตั้งข้อกำหนดรูปแบบของที่พักที่เหมาะสมแก่การให้บริการคือ ต้องมีความพร้อมในด้านสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งนี้ในพื้นที่ตำบลคูขุด ทางชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตำบลคูขุดได้จัดสถานที่ปฏิบัติธรรมของวัดธรรมประดิษฐ์ไว้เป็นที่รองรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากทางวัดมีพร้อมทั้งระบบน้ำประปา ไฟฟ้า โดยทางกลุ่มจะมีสมาชิกคอยดูแลเรื่องของความสะอาด และความปลอดภัยชุมชน สำหรับพื้นที่อำเภอรโนดนั้น ชุมชนวิถีพุทธคลองแดนได้มีการจัดการด้านที่พัก

ในรูปแบบของโฮมสเตย์สำหรับบริการแก่นักท่องเที่ยวเช่นกัน ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ 3 หลัง คือ โฮมสเตย์ครูสาขันธ์ โฮมสเตย์บ้านร้อยปี และโฮมสเตย์บ้านพิบูลย์ ซึ่งลักษณะเด่นจะอยู่ที่โฮมสเตย์ครูสาขันธ์เนื่องจากเป็นบ้านหลังแรกที่มีการออกแบบปรับปรุงให้คงความเป็นอัตลักษณ์ของเรือนแถวไม้ โดยดัดแปลงบ้านไม้เก่าอายุเกือบร้อยปีเป็นที่พัก มีการรวบรวมของเก่าที่อยู่ในบ้านนำมาจัดวางให้นักท่องเที่ยวได้ชม จึงทำให้บ้านครูสาขันธ์กลายเป็นโฮมสเตย์หลังแรกของตลาดริมน้ำคลองแดนที่รองรับนักท่องเที่ยวได้กว่า 20 คน โดยมีการแบ่งสัดส่วนของบ้านได้อย่างชัดเจน คือ ชั้นบนมีห้องนอนรองรับแขก 3 ห้อง ชั้นล่างมีห้องน้ำ ห้องสุขา และโต๊ะกาแฟหรือโต๊ะรับประทานอาหาร ส่วนทำน่าน้ำบ้านมีไว้สำหรับให้นักท่องเที่ยวนั่งพักผ่อนพูดคุยกับคนในชุมชนและชมวิถีชีวิตของของชุมชนริมคลอง นอกจากนี้พื้นที่เกาะข่อย อำเภอเมือง การบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ จะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากเนื่องจากเป็นที่พักแบบโฮมสเตย์ที่ตั้งอยู่ในทะเล ซึ่งปัจจุบันจำนวนที่พักแบบโฮมสเตย์ ในพื้นที่เกาะข่อยมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้ปัจจุบันทางชุมชนเกาะข่อยกำลังประสบปัญหาเนื่องจากการบริการที่พัสดังกล่าว จะมีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวนิยมคือการร้องคาราโอเกะ ซึ่งจะส่งเสียงรบกวน และส่งผลกระทบต่อชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียง ดังนั้นทางชุมชนต้องหาทางออกร่วมกันในเรื่องดังกล่าว

1.2.2 ด้านการบริการอาหารท้องถิ่น พื้นที่อำเภอสติงพระ ทั้ง 3 ตำบล การบริการอาหารจะเป็นการจัดเตรียมดังนั้นจะต้องมีการแจ้งล่วงหน้า โดยอาหารจะเป็นการบริการแบบอาหารพื้นบ้าน ซึ่งวัตถุดิบสามารถจัดหาได้ในชุมชน เช่น แกงกะทิไก่กับหยวกกล้วย หรือกึ่งกับตาลโตลด ขำหัวตาลโดนด ปลาแห้งทอด น้ำพริกผักสด ซึ่งการจัดอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวจัดเป็นอาหารพื้นเมืองที่ได้มาจากผลผลิตในชุมชนโดยเน้น 3 วิถี คือข้าวสารจากวิถีนาสัตว์น้ำจากวิถีเล และส่วนผสมของอาหารจากวิถีโหนดสำหรับชุมชนวิถีพุทธคลองแดน อำเภอระโนดนั้น ทางชุมชนได้มีการจัดการแบ่งพื้นที่ในการจำหน่ายอาหารอยู่ 4 จุด คือ บริเวณร้านศรีสุขโฮสเทล บริเวณตรงข้ามเวทีการแสดงริมน้ำ บริเวณศาลาคร่อมสะพานไม้ และบริเวณโฮมสเตย์บ้านครูสาขันธ์ ซึ่งทั้งหมดอยู่บริเวณตลาดริมน้ำคลองแดน และในแต่ละจุดจะมีการจำหน่ายอาหารที่แตกต่างกัน เพื่อสร้างความหลากหลายให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ทางชุมชนเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงกำหนดการใช้ภาชนะใส่อาหารที่ทำมาจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง หรือกระบอกไม้ไผ่ ทั้งยังคำนึงถึงความสะอาดและหลักโภชนาการ จึงกำหนดให้บรรดาแม่ค้าใส่หมวก ผ้ากันเปื้อน และแต่งกายชุดพื้นบ้าน เพื่อเป็นการสร้างมาตรฐานให้กับร้านอาหารของตลาดริมน้ำคลองแดน อีกทั้งในกลุ่มแม่ค้าได้มีการอนุรักษ์อาหารพื้นบ้านเพื่อไม่ให้อาหารพื้นบ้านภาคใต้เหล่านี้สูญหายไปตามกาลเวลา เช่น แป้งแดง ข้าวขำ ห่อหมก ขนมหาก ขนมโค ขนมขี้มด ข้าวเกรียบปากหม้อ ขนมหกล้วย และมีเครื่องดื่มจำพวกน้ำสมุนไพร

และน้ำผลไม้ ลักษณะเด่นของชุมชนอีกอย่างคือ มีการจัดการในด้านการผลิตอาหารในจำนวนมาก เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวชมยังตลาดริมน้ำคลองแดนมีไม่มาก จึงเป็นการป้องกันอาหารที่จะบูด หรือเน่าเสีย และเป็นการลดต้นทุนในการผลิต แต่หากช่วงเทศกาลหรือวันสำคัญ ๆ เช่น เทศกาลวันลอยกระทง เทศกาลวันปีใหม่ ฯลฯ จะมีการเพิ่มปริมาณของอาหาร เนื่องจากในช่วงเทศกาลต่าง ๆ จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก สำหรับพื้นที่เกาะขอย อำเภอเมือง จะมีความได้เปรียบ เนื่องจากมีการบริการร้านอาหารทะเลนานาชาติ จำนวนมากไว้คอยบริการแก่นักท่องเที่ยว และแต่ละร้านเองก็มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปอยู่แล้ว แต่ทั้งนี้นักท่องเที่ยวต้องการที่จะให้เกาะขอยมีร้านอาหารพื้นเมืองไว้บริการเพิ่มขึ้นด้วย

1.2.3 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากชุมชน การจำหน่ายของที่ระลึกภายในสถานที่ท่องเที่ยวจะช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ เพราะเมื่อได้เดินทางมาท่องเที่ยวในบางครั้งนักท่องเที่ยวอยากได้สินค้าหรือของที่ระลึกเพื่อเก็บไว้เป็นความทรงจำ อีกทั้งการขายของที่ระลึกยังช่วยสร้างรายได้ยังสถานที่ท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง ผลิตภัณฑ์ของอำเภอสังขละบุรี จะมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากต้นตาลโตนด ได้แก่ ชุติเครื่องชา ทัพพี น้ำตาลโตนดผง น้ำตาลโตนดแวน กล่องทิชชู กระเป๋าใยตาล หมวก โคมไฟ นอกจากนี้มีการผลิตน้ำตาลแวน และสบู่จากตาลโตนดด้วย ผลิตภัณฑ์ของชุมชนคลองแดน อำเภอระโนด มีการจัดเตรียมสินค้าจำพวกเสื้อยืด และโปสเตอร์ที่มีรูปตลาดริมน้ำคลองแดน นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์จำพวก สร้อยคอ ผ้าถุง และพวกกุญแจต่าง ๆ โดยพวกกุญแจที่จัดจำหน่ายนั้นจะเป็นรูปขวานเล็ก ๆ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกให้นักท่องเที่ยวได้ทราบถึงเรื่องราวของคลองแดนที่เคยเป็นสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์เรื่องลูกขวานที่มีชื่อเสียงในอดีต นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนเกาะขอย เช่น อาหารแปรรูปจากผลิตภัณฑ์ทางทะเล สินค้าหัตถกรรม เช่น ผ้าทอเกาะขอย เครื่องปั้น ดินเผา ซึ่งผ้าทอเกาะขอย จัดเป็นผ้าทอพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงและมีความประณีตในการทอและมีสีสันลวดลายต่าง ๆ สวยงาม ปัจจุบันมีชาวบ้านรวมตัวกันก่อตั้งกลุ่มทอผ้าได้แก่ กลุ่มราชวงศ์แสงส่องหล้า 1 กลุ่มทอผ้าพิบูล กลุ่มแม่บ้านเกษตรทอผ้าเกาะขอย และกลุ่มทอผ้าร่มไทร

1.3 มีเส้นทางคมนาคมที่เข้าออกพื้นที่ได้อย่างสะดวก มีการกำหนดป้ายบอกทิศทาง และสามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านเส้นทางคมนาคมของพื้นที่ 3 ตำบลในอำเภอสังขละบุรี มีการเดินทางที่สะดวกห่างจากถนนหลวงไม่มากนัก เดินทางตามเส้นทางสงขลา - นครศรีธรรมราช หมายเลขทางหลวง 408 แต่สำหรับเส้นทางภายในปัจจุบันกำลังอยู่ระหว่างการพัฒนา เนื่องจากไม่มีป้ายบอกเส้นทางในการไปยังกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ไม่มีแผนผังการเดินทาง

เพื่อเป็นการให้ข้อมูลเบื้องต้น อีกทั้งเส้นทางที่เชื่อมกันทั้ง 3 ตำบลเป็นเส้นทางที่ตัดผ่านชุมชน จึงทำให้ต้องระมัดระวังในการใช้เส้นทาง เนื่องจากบางครั้งมีสัตว์เลี้ยงเข้ามาเกะกะขวางการใช้เส้นทาง ประกอบกับชาวบ้านเองนำผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของตนเองมาฝั่งแคบบริเวณพื้นผิวการจราจร นำมาซึ่งการเกิดอุบัติเหตุได้ สำหรับเส้นทางคมนาคมมายังตลาดริมน้ำคลองแดน สามารถเดินทางได้เพียงเส้นทางเดียวเท่านั้น คือ เส้นทางสงขลา - นครศรีธรรมราช หมายเลขทางหลวง 408 ระยะทางห่างจากตัวเมืองสงขลา 100 กิโลเมตร และห่างจากตัวเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช 100 กิโลเมตรเช่นกัน นอกจากนี้สามารถใช้เส้นทางเชื่อมต่อกับบ้านท่าจีนสู่ตลาดริมน้ำคลองแดน ซึ่งมีระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตรได้เช่นกัน เส้นทางคมนาคมภายนอกมีความสะดวกสบายเนื่องจากเป็นถนนลาดยาง และมีป้ายบอกทิศทางตลอดเส้นทาง โดยสามารถเดินทางได้ทั้งรถส่วนตัว รถโดยสารประจำทางหรือรถตู้ และปัจจุบันมีการจัดเส้นทางภายในตลาดริมน้ำคลองแดนเป็นลักษณะวงกลม โดยใช้สะพานไม้เชื่อมตลอดทั้งเส้นทาง ซึ่งกำหนดสะพานไม้ข้ามคลอง 3 จุด คือ สะพานไม้บริเวณศูนย์กลางของชุมชน สะพานไม้บริเวณโฮมสเตย์บ้านครูสายัณห์ ซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมต่อกับเส้นทางเดินถนนคอนกรีต เล็ก ๆ และสะพานไม้โบราณมีหลังคาครอบก่อนถึงวัดคลองแดน ซึ่งเป็นสะพานที่เก่าแก่มียุคเดิม ตรงจุดนี้ได้รับความร่วมมือในการซ่อมแซมบูรณะจากชาวบ้านด้วยเงินทอดผ้าป่าสามัคคี นอกจากนี้ทางตลาดริมน้ำคลองแดนจัดให้มีโคมไฟส่องสว่างในเส้นทางที่เดินทางไปยังวัดคลองแดน เพื่อช่วยให้สามารถมองเห็นเส้นทางได้อย่างชัดเจน ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในการเดินทาง อีกทั้งยังช่วยในเรื่องของการสร้างทัศนียภาพที่สวยงามของตลาดริมน้ำคลองแดนในยามค่ำคืน และเส้นทางคมนาคมที่เข้าออกพื้นที่ได้อย่างสะดวก มีการกำหนดป้ายบอกทิศทาง สำหรับเส้นทางคมนาคมเข้าสู่ตำบลเกาะยอ เป็นการเดินทางที่สะดวกสบาย ผ่านสะพานติณสูลานนท์ สำหรับเส้นทางภายในอาจเป็นช่องการจราจรที่เล็กและคับแคบบ้างเนื่องจากเป็นถนนภายในตำบลและผ่านชุมชน อีกทั้งหากจะขยายถนนเองจะลำบากเนื่องจากตำบลเกาะยอถูกจำกัดด้วยพื้นที่ที่เป็นเกาะมีทะเลสาบล้อมรอบ และทางตำบลเกาะยอเองก็คำนึงถึงลักษณะของพื้นที่ที่เป็นสภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนั้นทางองค์การบริหารส่วนตำบลจึงปรับปรุงด้านสัญญาณไฟจราจรบริเวณจุดตัดที่สำคัญ ๆ จำนวน 3 จุด เพื่อลดอุบัติเหตุ รวมทั้งพัฒนาทางเดินเท้าด้วยการปูด้วยหินอ่อนริมฝั่งทะเลสาบบริเวณสวนสาธารณะหาดทรายเทียมเพื่ออำนวยความสะดวกในการคมนาคม นอกจากนี้มีการจัดเตรียมป้ายบอกทิศทางเป็นระยะ ๆ ทำให้การเดินทางสะดวกยิ่งขึ้น อาจมีข้อจำกัดสำหรับรถขนาดใหญ่ที่ไม่สามารถเดินทางได้ แต่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลมีการจัดเตรียมรถรางไว้ ซึ่งสามารถติดต่อใช้บริการได้ นอกจากนี้ในส่วนของการจัดเส้นทางเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง ทั้ง 3 ชุมชนในพื้นที่ที่กำหนด สามารถเดินทาง

ไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดได้อย่างสะดวก เช่น วัดพระโล้ะ วัดสีหัง วัดนางเหล้า วัดเอก วัดท่าคุระ วัดเขาควหา วัดป่ากรอ เขารัตนปูน บ่อตรุ หาดมหาราช เกาะหมาก เป็นต้น นอกจากนี้ทางหน่วยงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลาได้ร่วมมือกับชุมชนตลาดริมน้ำคลองแดนเพื่อเชิญชวนผู้ประกอบการท่องเที่ยวจำนวน 70 คน ในการร่วมกันสำรวจเส้นทาง การท่องเที่ยว เพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนคลองแดนกับชุมชนอื่น ๆ เช่น ชุมชนบ้านขาว ชุมชนทะเลน้อย เพื่อผลักดันให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวของคนนิยมต่อไปในอนาคต

1.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรวมกลุ่มในกิจกรรมต่าง ๆ ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ความมีมิตรไมตรี การให้บริการข้อมูล และการให้ความช่วยเหลือ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรวมกลุ่มในกิจกรรมต่าง ๆ ในทุกพื้นที่ที่กำหนดคนั้นมีการจัดการที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของพื้นที่ เช่น พื้นที่ 3 ตำบล อำเภอสติงพระ มีการจัดการโดยสมาชิกของกลุ่มอนุรักษ์ทุกคนเข้าร่วมอบรมความรู้ในเรื่องของการให้บริการและการให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการให้บริการที่ดีแก่นักท่องเที่ยวและเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือในการให้ความรู้หรือการสาธิตขั้นตอนการเรียนรู้ในกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้มีการจัดฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ในท้องถิ่นทุก ๆ ปี โดยจะมีการฝึกปฏิบัติและให้ความรู้พื้นฐานในเรื่องราวประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ซึ่งเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้กับเยาวชนในท้องถิ่นให้รักบ้านเกิดและกลับมาพัฒนาบ้านเกิดในโอกาสต่อ ๆ ไป สำหรับพื้นที่ชุมชนคลองแดน อำเภอระโนคนั้น ก่อนที่ชุมชนจะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นได้มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการดำเนินการจัดการไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นที่ยอมรับแก่ทุกฝ่ายในชุมชน โดยการจัดการสภาพพื้นที่ทางชุมชนคลองแดนได้ใช้หลักทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับโดยใช้หลักของ “วชร” คือ วัด ชุมชน รัฐบาล ในการขับเคลื่อนชุมชนโดยให้วัดเป็นจุดศูนย์กลางนำชุมชน มีการจัดทำคู่มือชุมชนวิถีพุทธคลองแดนที่มีกฎระเบียบต่าง ๆ ในการควบคุมการจัดการสภาพพื้นที่โดยไม่ให้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยเน้นการจัดการสภาพพื้นที่ที่ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์อันนำไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนเปิดโอกาสให้บ้านของตนเป็นแหล่งการศึกษาเรียนรู้ เช่น บ้านไม้โบราณ ร้านขายยาศรีสุขโฮสเทล โฮมสเตย์ครูสายัณห์ เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนมีการปลูกฝังให้คนในชุมชนให้เป็นเจ้าบ้านที่ดี มีความเป็นมิตร มีมนุษยสัมพันธ์ มีการชวนนักท่องเที่ยวพูดคุยถามสารทุกข์สุขดิบต่าง ๆ โดยให้แนวคิดนักท่องเที่ยวเปรียบเสมือนญาติพี่น้อง คนในชุมชนต้องเข้าใจในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดี และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา เช่น หากนักท่องเที่ยวเกิดการซักถามในเรื่องของกิจกรรม วัดคลองแดน บ้านโบราณ ฯลฯ คนในชุมชนสามารถให้ข้อมูลหรือตอบข้อซักถามของนักท่องเที่ยวได้ อีกทั้งมีการจัดการอบรมการต้อนรับนักท่องเที่ยวอยู่เสมอ ซึ่งในการอบรมแต่ละ

ครั้งจะมีการเชิญคนในชุมชนมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพูดคุยถึงปัญหาต่าง ๆ และช่วยกันหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้น ถือเป็นความร่วมมือกันคิดร่วมกันทำ ในส่วนของพื้นที่ตำบลเกาะขอมมีการจัดการอบรมภาคีเครือข่ายที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสัตหีบศึกษา โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลักคือเยาวชนในชุมชนเกาะขอม ทั้งนี้เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และวิธีการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในตำบลเกาะขอมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนอกจากนี้ชุมชนเกาะขอมเองต้องการให้ตัวแทนชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นหรือเชิญประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดทำแผนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวของชุมชนด้วย

2. จุดด้อยหรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายใน

2.1 ขาดการประสานงานหรือการสนับสนุนระหว่างองค์การปกครองท้องถิ่นและชุมชน ในการจัดทำแผนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวของชุมชน

เนื่องจาก ทั้ง 3 ชุมชนในพื้นที่ที่กำหนดไม่ได้มีอาชีพด้านการท่องเที่ยวเป็นหลัก แต่ละชุมชนมีอาชีพที่เป็นลักษณะเด่นของชุมชนของตนเอง จึงมองว่าการใช้เวลาสำหรับการจัดการด้านการท่องเที่ยวเป็นเรื่องรอง นั้นหมายความว่าต้องวางเว้นจากงานประจำก่อน และทุกชุมชนมองเห็นตรงกันว่าเรื่องการจัดการท่องเที่ยวหรือการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวควรเป็นหน้าที่ขององค์การปกครองท้องถิ่นเป็นหลัก ในการผลักดันงบประมาณหรือวางแผนการพัฒนา แต่ในขณะเดียวกันทุกชุมชนอยากให้ตัวแทนของชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นหรือเชิญประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดทำแผนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวของชุมชน หากทุกอย่างมีความชัดเจนชุมชนพร้อมสำหรับการให้ความร่วมมือในทุก ๆ ด้าน แต่ทั้งนี้ต้องเป็นการพัฒนาอย่างโปร่งใสและถูกต้อง

2.2 ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น ปรับเส้นทางคมนาคม จัดเตรียมจุดต้อนรับนักท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ให้พื้นที่เป็นที่รู้จักกันอย่างทั่วถึง

เนื่องจาก ทั้ง 3 ชุมชนในพื้นที่ที่กำหนดมีหน่วยงานปกครองท้องถิ่น เป็นผู้ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางโดยตรง ควรดำเนินการจัดสรรงบประมาณต่าง ๆ ลงสู่พื้นที่อย่างทั่วถึง เนื่องจากชุมชนมองว่าหากองค์กรท้องถิ่นไม่ให้การสนับสนุนโดยเฉพาะด้านงบประมาณ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ก็เป็นไปได้ยาก และปัจจุบันปัญหาที่พบคือ ปัญหาอุปสรรคในการติดต่อประสานงาน เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรภายในหน่วยงาน จึงทำให้การติดต่อประสานงานยากลำบาก ทั้งนี้พบว่าในบางพื้นที่ เช่น ชุมชนคลองแดน มีการคิดโครงการพัฒนา

ต่าง ๆ โดยชุมชนเองและขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงาน เช่น โครงการติดตั้งแสงสว่างเพิ่มเติมบริเวณตลาดริมน้ำคลองแดน และโครงการการจัดการบำบัดน้ำเสียในชุมชนตลาดริมน้ำคลองแดน เนื่องจากชุมชนคลองแดนเป็นจุดเชื่อมต่อของลำคลอง 3 สาย ซึ่งลำคลองทั้ง 3 สายนี้เป็นแหล่งรองรับน้ำเสียทั้งจากชุมชนและจากการทำการเกษตรของชาวบ้าน ซึ่งในฤดูกาลไม่มีการไหลของน้ำ ทำให้น้ำในพื้นที่นิ่งและค่าออกซิเจนในลำน้ำต่ำมาก ทำให้ส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ในแหล่งน้ำต่อชุมชน และมีผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตในลำน้ำ ทางชุมชนตลาดริมน้ำคลองแดนจึงมีแนวคิดที่จะสร้างเครื่องเติมอากาศแบบฝิวน้ำ เพื่อช่วยในการเติมอากาศและค่าออกซิเจนของแม่น้ำของตลาดริมน้ำคลองแดนมีสภาพที่ดีขึ้น ปัจจุบันตลาดริมน้ำคลองแดนได้มีการติดตั้งเครื่องเติมอากาศแบบฝิวน้ำเป็นจำนวน 2 เครื่อง โดยได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและในอนาคตข้างหน้าจะมีการของบประมาณจากทางภาครัฐและเอกชนในการขอเพิ่มจำนวนเครื่องเติมอากาศแบบฝิวน้ำเพิ่มอีกจำนวน 2 เครื่อง เพื่อช่วยฟื้นฟูสภาพแม่น้ำของตลาดริมน้ำคลองแดนให้มีความสะอาดมากยิ่งขึ้น และป้องกันการเกิดน้ำเน่าเสีย ในชุมชน

3. โอกาส ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกของชุมชนที่เอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงานของชุมชน

3.1 มีการร่วมมือกับองค์กรภายนอก เช่น มหาวิทยาลัยในการอบรมความรู้เกี่ยวกับมัลติเทคท์และยูวมัลติเทคท์ท้องถิ่น อีกทั้งร่วมมือกับโรงเรียนในท้องถิ่นในการร่างหลักสูตรบูรณาการเพื่อให้เยาวชนรักและหวงแหนท้องถิ่นตน

ทั้ง 3 ชุมชนในพื้นที่ที่กำหนด มีโอกาสได้รับความร่วมมือกับองค์กรภายนอกเพื่อทำการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนตระหนักถึงความเป็นเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เช่น ในทุกพื้นที่ได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในการอบรมความรู้เกี่ยวกับมัลติเทคท์และยูวมัลติเทคท์ท้องถิ่น เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้กับเยาวชนในท้องถิ่นให้มีใจรักและพร้อมจะพัฒนาบ้านเกิด รวมทั้งมีความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัดสงขลา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเปิดเส้นทางการท่องเที่ยวใหม่ โดยตระหนักถึงความเป็นเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชุมชนในการร่วมกันสำรวจเส้นทางการท่องเที่ยว เพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับชุมชนอื่น ๆ เช่น ชุมชนบ้านขาว และชุมชนทะเลน้อย อีกทั้งยังมีแนวคิดที่จะเชื่อมโยงการแสดงทางวัฒนธรรมของประเทสมาเลเซียเข้ามาร่วมต่อไปในอนาคต รวมทั้งมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาช่วยสนับสนุนในเรื่องของการโฆษณาประชาสัมพันธ์ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) การกีฬาและการท่องเที่ยว ฝ่ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา,

กรมการท่องเที่ยว และอนุสาร อสท. เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะมีหน่วยงานเข้ามาช่วยเผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวแล้วทางชุมชนแต่ละชุมชนยังมีการช่วยกันในเรื่องการจัดโฆษณาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้สื่อต่าง ๆ อาทิ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ โบปปลิว สื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เฟสบุ๊ก รวมทั้งสื่อโทรทัศน์ที่เข้ามาถ่ายทำรายการ เช่น รายการแฉะเที่ยวเหลียวคูเมือง และรายการที่เกี่ยวกับสารคดีการท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางคลื่นวิทยุ โดยจะมีการประชาสัมพันธ์ทั้งสถานีวิทยุของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สังกลา FM.97.50 MHz สถานีวิทยุของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 88.0 MHz และสถานีวิทยุชุมชน

3.2 ควรส่งเสริมการพักผ่อนแบบโฮมสเตย์ของทุกชุมชนให้เป็นการศึกษารูปแบบชีวิต และการดำเนินชีวิตของชุมชนให้มากขึ้น

ควรร่วมมือกับองค์กรภายนอกและจัดอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานโฮมสเตย์ให้กับชุมชนหรือผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ องค์การปกครองท้องถิ่นควรมีมาตรการที่เข้มงวดในการดูแลเรื่องรูปแบบ และผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ โดยเฉพาะด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ขยะและมลภาวะทางเสียง นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งโฮมสเตย์ในรูปแบบของกลุ่ม ชมรม หรือสหกรณ์ ซึ่งมีชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการโฮมสเตย์แต่ละด้านอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการกระจายรายได้

4. อุปสรรค ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก

4.1 ขาดความรุนแรงอย่างต่อเนื่องของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดน รวมทั้งในพื้นที่สงขลา ส่งผลให้นักท่องเที่ยวขาดความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัย

4.2 การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล หรือการเกิดเหตุการณ์อุทกภัยทางธรรมชาติ เช่นในฤดูฝน ในบางพื้นที่ไม่สามารถเปิดให้บริการได้ เนื่องจากสภาพพื้นที่เปิดโล่ง เช่น ตลาดริมน้ำคลองแดน การชมวิถีชีวิตโหนด นา เล

บทที่ 4

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

จากการศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสติงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลาและการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยง 3 พื้นที่ที่กำหนดให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

4.1 แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยว

แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสติงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

4.1.1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 พื้นที่ที่มีการให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยเน้นการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากทุกชุมชนในพื้นที่มีความต้องการที่จะเผยแพร่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตัวเอง เช่น พื้นที่อำเภอสติงพระมีการพัฒนาระบบนิเวศโดยชาวบ้านในชุมชนได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือในการส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม จัดให้มีการปลูกป่าชายเลนบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเพื่อใช้เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ อีกทั้งได้รับงบประมาณจากกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) มาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรในพื้นที่ทะเลสาบสงขลาให้มีสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง ปู ปลา ขณะเดียวกันมีการพัฒนาด้านสถานที่ในชุมชน ด้วยการขุดคลองเชื่อมกันเพื่อใช้เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ การทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันของชาวบ้าน เช่น กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กลุ่มส่งเสริมการผลิตปุยหมักชีวภาพ โครงการบ่อแกสชีวภาพ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร กลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไม้ตาลโดนด เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมกลุ่มเหล่านี้เป็นแหล่งสาธิตกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องของชุมชน นอกจากนี้มีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นทรัพยากรสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชีวิต โหนด นา เล โดยชุมชนรวมตัวกันดำเนินการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สืบสานวิถีชุมชน ให้ เป็นแหล่งรวบรวมของโบราณในหมู่บ้านเพื่อสืบสานวิถีชีวิตและเพื่อการเรียนรู้สำหรับคนรุ่นหลังซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จและพร้อมให้บริการในปี พ.ศ. 2556 (สัมภาษณ์ พุนทรัพย์ ศรีชู, วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2555)

สำหรับพื้นที่ชุมชนคลองแดนมีโครงการที่จะปรับสภาพภูมิทัศน์ โดยรอบของตลาดริมน้ำคลองแดน โดยเน้นในเรื่องของอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์ โดยมีแนวคิดที่

จะปลูกต้นลำพูให้ทั่วริมน้ำคลองแดน เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับความสวยงามของทั้งสองฝั่งริมน้ำคลองแดนที่เต็มไปด้วยต้นลำพู อีกทั้งต้นลำพูยังช่วยป้องกันพื้นดินไม่ให้น้ำกัดเซาะได้ง่าย และยังช่วยดูดซับน้ำเสียของลำคลองไม่ให้เน่าเสียอีกด้วย ซึ่งทางชุมชนคลองแดนได้มีการเสนอขอของบประมาณกับทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลาเพื่อขอต้นลำพูมาปลูกในชุมชนคลองแดนเป็นจำนวน 1,000 ต้น รวมทั้งมีแนวคิดที่จะดำเนินการปลูกต้นไม้และดอกไม้เพิ่มเติมบริเวณเส้นทางคมนาคมเข้าสู่ชุมชนให้มีความสวยงามและร่มรื่นมากขึ้น นอกจากนี้มีโครงการการจัดการบำบัดน้ำเสียในชุมชนตลาดริมน้ำคลองแดน โครงการสร้างเครื่องเติมอากาศแบบผิวน้ำ เพื่อช่วยในการเติมอากาศและค่าออกซิเจนของแม่น้ำให้มีสภาพที่ดีขึ้น นอกจากนี้มีแผนการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เน้นการอนุรักษ์วัสดุเก่านำกลับมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์โดยได้ร่วมมือกับคนในชุมชน มีการจัดการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมภายในให้มีความสะดวกสบาย โดยการขยายสะพานไม้เลียบคลองให้มีทางเดินที่กว้างและเพิ่มจำนวนสะพานไม้ เพื่อทำให้เป็นเส้นทางคมนาคมภายในมีความเชื่อมต่อกัน อีกทั้งมีการสร้างราวจับ เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้รับความปลอดภัยในการเดินทาง ซึ่งเป็นการปรับปรุงตามการจัดทำแผนแม่บทของคณะวิจัยที่ดูแลพื้นที่ (สัมภาษณ์ จเร สุวรรณชาติ, วันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2555)

นอกจากนี้ในส่วนของพื้นที่ตำบลเกาะยอ มีโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นภายในชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางของนักท่องเที่ยว โดยมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการจัดการการท่องเที่ยว นอกจากนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนเกาะยอ ชุมชนเองต้องการให้เกาะยอเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ เนื่องจากเกาะยอมีสิ่งที่น่าสนใจหลายอย่าง เช่น ภูมิปัญญาการทอผ้า การทำกระดาษแบบผสมผสาน (สวนสมรม) การทำประมง และผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ รวมทั้งสินค้าทางการเกษตร ด้านทรัพยากรธรรมชาติมีการพัฒนาป่าชายเลนซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ชาวบ้าน และนักท่องเที่ยว ด้วยการปลูกป่าชายเลนและปล่อยสัตว์น้ำ โยได้รับการสนับสนุนค้ำจุนจากสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 38 ตำบลชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา นอกจากนี้มีโครงการปลูกต้นไม้เพื่อให้เกิดความร่มรื่น และความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ การจัดทำแผ่นป้ายบอกข้อมูลของต้นไม้ประเภทต่าง ๆ (สัมภาษณ์ คำรพ เสาวคนธ์, วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2555)

4.1.2 การพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว

การพัฒนาการบริการท่องเที่ยวทั้ง 3 พื้นที่เน้นการอำนวยความสะดวก และสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ เช่น พื้นที่อำเภอสติงพระมีการพัฒนาด้านแสงสว่างของเส้นทางคมนาคมในการเดินทางยามค่ำคืน การจัดทำป้ายบอกทิศทางรวมทั้งป้ายบอกสถานที่สำคัญ / กลุ่มกิจกรรม และป้ายนิเทศเพื่อให้ความรู้หรือข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในการเที่ยวชม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนได้ทำแผนพัฒนาส่งให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลในการพิจารณางบประมาณประจำปี รวมทั้งการดำเนินการจัดตั้งศูนย์บริการเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวของตำบลท่าหินเพื่อใช้เป็นศูนย์กลางในพื้นที่ของอำเภอสติงพระ ได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งสนับสนุนงบประมาณจำนวน 100,000 บาท และเงินสนับสนุนจากองค์กรภายนอกจำนวน 100,000 บาท ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการจัดสร้าง คาดว่าจะแล้วเสร็จในไม่ช้า (สัมภาษณ์ พูนทรัพย์ ศรีชู, วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2555) นอกจากนี้มีโครงการพัฒนาบุคลากรซึ่งแผนพัฒนาบุคลากรจะเริ่มเน้นจากการถ่ายทอดภูมิปัญญาดั้งเดิม โดยครูภูมิปัญญาของชุมชนมาแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ เช่น การร้องเพลงบอก การแกะหนังตะลุง การพากย์หนังตะลุง การเล่าตำนานความเป็นมาสู่เยาวชนในชุมชน ผู้โรงเรียน และนำมาจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวชม ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดให้กับเยาวชนเพื่อกลับมาพัฒนาพื้นที่ชุมชนมีการร่วมกันให้ทุนสนับสนุนเยาวชนในการศึกษา มีการอบรมด้านการบริการให้กับผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลนักท่องเที่ยว โดยเน้นให้คำนึงถึงความปลอดภัย รวมทั้งการพัฒนาด้านกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ จัดอบรมให้มีการถ่ายทอดความรู้เพื่อที่จะให้สมาชิกกลุ่มสามารถถ่ายทอดและสาธิตให้กับนักท่องเที่ยวหรือกลุ่มต่าง ๆ ที่ติดต่อเข้ามาศึกษาในกลุ่มของตน

ในพื้นที่ชุมชนคลองแดนได้มีการวางแผนในเรื่องอนาคตของชุมชนคลองแดน โดยมีการประชุมร่วมกันในชุมชนเพื่อวางแผนเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น โดยเริ่มจากโครงการฟื้นฟูกิจกรรมการล่องเรือหางยาวไปตามเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำตลอดทั่วทั้งชุมชนคลองแดน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชมวิถีชีวิตริมฝั่งคลองของชุมชนรอบข้างตลาดริมน้ำคลองแดน เดิมกิจกรรมการท่องเที่ยวล่องเรือหางยาวตามเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำนั้นมียุอยู่แล้ว แต่ติดปัญหาเรื่องเรือหางยาวในบางครั้งเนื่องจากใช้เรือของชาวบ้านที่ต้องใช้ประกอบอาชีพ จึงเกิดแนวความคิดในการจัดหาเรือหางยาวและเสื้อชูชีพมาบริการด้านการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง นอกจากนี้ที่พัฒนาม่อย ๆ เป็นเรื่องของการปรับปรุง และซ่อมแซมป้ายสื่อความหมายภายในชุมชน เนื่องจากปัจจุบันป้ายสื่อความหมายส่วนใหญ่เป็นไม้ จึงมีสภาพชำรุดทรุดโทรมโดยเฉพาะในส่วนของเนื้อหาที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวมีสภาพที่เลือนลางบางส่วนไม่สามารถมองเห็นได้ชัด เนื่องจากอยู่กลางแจ้ง ชุมชนจึงมีแนวคิดที่จะปรับปรุง และ

ซ่อมแซมป้ายสื่อความหมายให้มีเนื้อหาที่สามารถมองเห็นชัดเจน และเน้นป้ายสื่อความหมายมีสภาพคงทนแข็งแรง ไม่ทรุดโทรมได้ง่าย

สำหรับพื้นที่ชุมชนเกาะขอม องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขอมมีการพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในการอำนวยความสะดวกด้านข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว มีการพัฒนาระบบไฟฟ้า โดยการติดตั้งระบบไฟฟ้าเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวในเวลากลางคืน มีการซ่อมแซมเสาไฟฟ้า และพร้อมกันนี้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขอมได้มีความร่วมมือกับองค์กรภายนอกในการจัดสร้าง ปรับปรุงและบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีการปรับสภาพถนนบางเส้นทางที่เป็นหลุมบ่อ รวมทั้งการตกแต่งตัดกิ่งไม้ที่กีดขวางเส้นทางจราจร มีการอบรมชาวบ้านและเยาวชนของชุมชนเกาะขอมโดยความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การอบรมมัคคุเทศก์น้อยที่พิพิธภัณฑสถานชาติสิรินธรวิทยสถานบันทักษิณคดีศึกษา การเปิดอบรมชาวบ้านในการช่วยกันอนุรักษ์ และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยจัดให้มีการอบรมการทำก้อนจุลินทรีย์ (EM Ball) เพื่อฟื้นฟูทะเลสาบสงขลา

4.1.3 พัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้ง 3 พื้นที่ ส่วนใหญ่เน้นทางภาครัฐในการช่วยรณรงค์ ส่งเสริม หรือการจัดงานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เพื่อให้พื้นที่เป็นที่รู้จัก มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ หรือป้ายโฆษณา นิตยสารทางการท่องเที่ยว รายการสารคดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางสื่อโทรทัศน์ อีกทั้งยังได้รับความร่วมมือจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานหาดใหญ่ (สงขลา-พัทลุง) การกีฬาและการท่องเที่ยว หน่วยงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบของ เว็บไซต์ เฟสบุ๊ค รวมทั้งสถานีวิทยุขององค์กรต่าง ๆ เช่น สถานีวิทยุของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา FM.97.50 MHz สถานีวิทยุของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 88.0 MHz นอกจากนี้ในพื้นที่อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา จะสังเกตเห็นสื่อส่วนใหญ่ที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจะไม่หลากหลายหากเปรียบเทียบกับในพื้นที่อื่น ๆ เนื่องจากจะอยู่ในรูปแบบสิ่งพิมพ์ แผ่นพับ ป้ายโฆษณา และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสามตำบล เป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและกิจกรรมที่น่าสนใจของแต่ละตำบลมาจัดลงในเว็บไซต์ เพื่อเป็นการให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่ผู้สนใจเข้ามาดูและรู้จักวิถีชีวิตของแต่ละตำบล นอกจากนั้นเว็บไซต์อื่น ๆ ที่มีข้อมูล เช่น การท่องเที่ยวตามวิถี โหนด นา เล www.oknation.net (บล็อกโอเคเนชั่น), www.gotoknow.org, www.manager.co.th ซึ่งข้อมูลในเว็บไซต์ส่วนใหญ่จะกล่าวถึงวิถีชีวิต โหนด นา เล ให้พอเป็นที่รู้จักเพียงเล็กน้อย ไม่มีรายละเอียดของการจัดการ

ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่ ไม่มีข้อมูลของกิจกรรม ที่พัก รายการนำเที่ยว และค่าบริการ ข้อมูลจาก www.Thaitambon.com จะเป็นการบอกผลิตภัณฑ์เด่นของตำบลที่เป็นสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไม้ตาลโตนดทำหิน กลุ่มทำข้าวซ้อมมือ กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มแปรรูป ผลิตภัณฑ์จากการเกษตร กลุ่มน้ำส้มตาลโตนด และกลุ่มผลิตข้าวกล้อง ดังนั้นคิดว่าในอนาคตควรมี การพัฒนาเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์ในภาพของการจัดการการท่องเที่ยววิถีชีวิตโหนด นา เล ที่มีความพร้อมด้านข้อมูลอย่างครบถ้วนในเว็บไซต์เดียวกันและมีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ (สัมภาษณ์ วิจิต สุวรรณรัตน์, วันที่ 30 พฤศจิกายน 2554) นอกจากนี้มีการส่งเสริมด้าน เทศกาลและงานประเพณีของทั้งสามตำบลเพื่อดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่ เช่น การจัดเทศกาล วันลูกโหนด เป็นเทศกาลที่ทางอำเภอสทิงพระร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด สงขลา จัดขึ้นประมาณเดือนพฤษภาคมของทุกปี และยังมีกรฟื้นฟูประเพณีรับเทียนดา ซึ่งเป็น ประเพณีของวิถีนานในการทำพิธีที่เกี่ยวข้องกับการทำนา แม่โพสพ การทำขวัญข้าว และประเพณี ชักพระเดือน 5 ของสามตำบล ซึ่งการจัดงานเทศกาลและประเพณีดังกล่าวจัดเป็นการกระตุ้น และ ประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่พร้อม ๆ กัน

สำหรับการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนคลองแดน จะเห็นถึงความร่วมมือกันทั้ง ภาครัฐ และเอกชน เช่น โครงการความร่วมมือภาครัฐ และเอกชนในการเปิดเส้นทางท่องเที่ยว โดยตระหนักถึงความเป็นเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชุมชน เพื่อ เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับชุมชนอื่น ๆ เช่น ชุมชนบ้านขาว อำเภอระโนด และชุมชนทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง นอกจากนี้มีการจัดเทศกาลประจำปี “งานสายน้ำวัฒนธรรมตำบลคลองแดน” ซึ่งจัด ขึ้นในช่วงเดือนพฤษภาคมเป็นประจำทุกปี โดยมีลักษณะเด่นของงานในการเชิดชูศิลปะ การแสดง ของวัฒนธรรมทางภาคใต้ ซึ่งภายในงานจะมีกิจกรรมการแสดงที่รวบรวมศิลปะการแสดงที่โดดเด่นของภาคใต้ เช่น การแสดงมโนราห์ที่รายรอบอยู่บริเวณสะพานไม้เลียบริมคลอง ระบายระวีตีปัส การแสดงหนังตะลุง การประชันดนตรีไทยกับดนตรีสากล เช่น ขลุ่ยและซออู้ ปะทะกับไวโอลิน และแซกโซโฟน ซึ่งกิจกรรมการแสดงทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่เป็นการบ่งบอกถึงศิลปะการแสดง วัฒนธรรมพื้นถิ่นของภาคใต้ได้เป็นอย่างดี จัดเป็นงานมรดกทางวัฒนธรรมที่สามารถเชิดชู ศิลปะการแสดงวัฒนธรรมของภาคใต้ให้คงอยู่สืบไป

นอกจากนี้มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาช่วยสนับสนุนในเรื่องของการโฆษณาประชาสัมพันธ์ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) การกีฬาและการท่องเที่ยว ฝ่ายประชาสัมพันธ์การ ท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา กรมการท่องเที่ยว อนุสาร อสท. สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ ใบปลิว สื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เฟสบุ๊กของตลาดริมน้ำคลองแดน อีกทั้งยังมีสื่อโทรทัศน์ที่เข้ามาถ่ายทำ รายการ เช่น รายการแวะเที่ยวเหยี่ยวคูเมือง และรายการที่เกี่ยวกับสารคดีท่องเที่ยวต่าง ๆ รวมทั้ง

การประชาสัมพันธ์ทั้งสถานีวิทยุของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา FM.97.50 MHz สถานีวิทยุของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 88.0 MHz และกลุ่มถ่ายภาพของ pix gang ซึ่งเป็นชมรมที่มีความสามารถด้านการถ่ายภาพ โดยจะถ่ายภาพทั้งในส่วนของแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ผ่านทางเฟสบุ๊ก เว็บไซต์ และนิตยสารต่าง ๆ เป็นต้น

การพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวตำบลเกาะยอ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวภายในตำบลเกาะยอ โดยจัดให้มีแผ่นพับไว้บริการนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ www.kohyor.go.th และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานหาดใหญ่ (สงขลา-พัทลุง) ผ่านทางเว็บไซต์ <http://www.songkhlatourism.org> อีกทั้งยังมีการส่งเสริมการจัดงานเทศกาลประเพณีภายในตำบลเกาะยอเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น ประเพณีลอยกระทง ซึ่งจัดบริเวณวัดแหลมพ้อของทุกปี นักท่องเที่ยวสามารถลอยกระทงสู่ทะเลและมีการแสดงต่าง ๆ บนศาลาริมน้ำของวัดแหลมพ้อ เทศกาลของดีเกาะยอ ซึ่งมีทั้งผลไม้ อาหารพื้นเมือง และผ้าทอเกาะยอที่เป็นหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และสร้างชื่อเสียงให้ตำบลเกาะยอเป็นที่รู้จักได้เป็นอย่างดี ถนนสายวัฒนธรรมบริเวณถนนอ่าวทรายสวนใหม่ซึ่งปรับให้เป็นถนนคนเดินในอนาคต และโครงการการสร้างตลาดน้ำของวัดแหลมพ้อ ซึ่งคาดว่าจะสามารถทำให้เกาะยอเป็นที่รู้จัก นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ตำบลเกาะยอเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงการเดินทางเข้าถึงที่สะดวกสบายโดยมีการเพิ่มป้ายบอกทางและป้ายสื่อความที่ชัดเจน รวมทั้งการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์เชิญชวนที่ส่งเสริมภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยว

4.2 การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว โดยเชื่อมโยง 3 พื้นที่ที่กำหนดให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยง 3 พื้นที่ที่กำหนด โดยคำแนะนำจากนักท่องเที่ยวในขณะร่วมกิจกรรมในพื้นที่และจากข้อมูลด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่จะมีการท่องเที่ยวในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน และจากการทดลองใช้เส้นทางพบว่า หากมีช่วงเวลาเพียง 1 วันไม่เหมาะสำหรับการเดินทางในทุกพื้นที่ โดยผู้วิจัยสามารถกำหนดเส้นทางออกได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ ได้แก่ รายการนำเที่ยว “เส้นทางช้อปปิ้งสินค้า OTOP” และรายการนำเที่ยว “เส้นทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน” โดยมีรายละเอียดของรายการนำเที่ยวดังนี้

4.2.1 รายการนำเที่ยว “เส้นทางช้อปปิ้งสินค้า OTOP”

วันแรก	<p>ออกจากอำเภอหาดใหญ่ เดินทางสู่เกาะยอสักการะสมเด็จพระเจ้าเกาะยอและพระนอน เพื่อเป็นสิริมงคล จากนั้นเยี่ยมชมกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองเกาะยอ ซึ่งเป็นผ้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสงขลา มีความประณีตและสีสันที่สวยงาม เป็นสัญลักษณ์หัตถกรรมพื้นบ้านของภาคใต้และยังเป็นสุดยอดผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ OTOP แวะเยี่ยมชมสวนผลไม้แบบผสมผสาน (สวนสมรม) ศึกษาวิธีการทำการเกษตรแบบปลอดสารพิษพร้อมลิ้มรสชาติผลไม้ชื่อดังประจำถิ่น อาทิ จำปาดะ ละมุด เงาะ ลองกอง ทุเรียน</p> <p>รับประทานอาหารกลางวันบริเวณเกาะยอ</p> <p>บ่าย ออกเดินทางยังอำเภอสทิงพระ ชมวิถีตาลโตนดได้แก่การขึ้นต้นตาล การแกะลูกตาลเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด เช่น น้ำตาลพาสเจอร์สีน้ำตาลแว่น ผลิตภัณฑ์จักสานจากใบตาลที่บ้านท่าหิน ชมกลุ่มแพปลาบ้านคูซูด แวะซื้อ “ไข่ครอบ” รสชาติอร่อยที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพชนเพื่อถนอมอาหารในหมู่ชาวประมงพื้นบ้านแถบริมทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักชิมบักซ์ได้ ชมการสาธิตการเคี้ยวน้ำตาลด้วยเตาประหยัดพลังงานและการผลิตแก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์ที่บ้านคลองรี ออกเดินทางต่อไปยังคลองแดน เดินเที่ยวตลาดริมน้ำโบราณ เลือกซื้อเลือกชิมอาหารพื้นเมืองรสชาติท้องถิ่น เข้าที่พักโฮมสเตย์</p>
วันที่สอง	<p>ตักบาตรตอนเช้าเพื่อเป็นสิริมงคล รับประทานอาหารเช้าอาหารท้องถิ่น นมัสการพระทอง เยี่ยมชมหอนันทเก่าแก่ และมัสการรอยเรือขุดโบราณ ณ วัดคลองแดนที่มีอายุเก่าแก่กว่าร้อยปี ชมบ้านไม้โบราณ และร้านขายยาศรีสุขไอศถ จากนั้นออกเดินทางจากโฮมสเตย์ตลาดริมน้ำคลองแดน แวะซื้อผลิตภัณฑ์อาหารทะเลที่ตลาดสินค้าพื้นเมืองเกาะยอ เดินทางกลับสู่หาดใหญ่โดยสวัสดิภาพ</p>

4.2.2 รายการนำเที่ยว “เส้นทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน”

วันแรก	<p>ออกเดินทางจากอำเภอหาดใหญ่ มุ่งหน้าสู่เกาะยอสักการะพระนอนที่วัดแหลมพ้อ เยี่ยมชมสวนผลไม้แบบผสมผสาน (สวนสมรม) ศึกษาวิธีการทำการเกษตรแบบปลอดสารพิษพร้อมลิ้มรสชาติผลไม้ชื่อดังประจำถิ่น จำปาดะ ละมุด เงาะ ลองกอง</p>
---------------	--

แวะวัดท้ายขอ ชมกุฏิเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นเรือนไทยปักชำใต้แบบมงคลสูตร

รับประทานอาหารกลางวันบริเวณเกาะขอ

บ่าย ออกเดินทางต่อไปตำบลท่าหินเพื่อไปชมการผลิตแก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์ เพื่อประกอบอาหารในครัวเรือน พร้อมชมวิถีตาลโตนด ประกอบด้วย การขึ้นต้นตาลโตนด ฉေးลูกตาล การเกี่ยวน้ำตาลและภูมิปัญญาการถนอมอาหารที่เรียกว่า “หวานน้ำตาล” เลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด เช่น น้ำตาลพาสเจอร์ไรส์ กระจ่างปาก จักสาน เยี่ยมชมกลุ่มแปรรูปตาลโตนดเป็นน้ำตาลผงและน้ำตาลแว่น ชิมขนมพื้นบ้าน เดินทางสู่วัดคลองแดน เพื่อสักการะพระทองอันศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชนชาวคลองแดนเพื่อความเป็นสิริมงคล เดินทางตามทางเดินไม้เลียบคลองเพื่อศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้านไปยังตลาดย้อนยุคริมน้ำคลองแดน เยี่ยมชมร้านขายยาศรีสุขโฮสเทล (ร้านขายยาโบราณ) เลือกซื้อเลือกชิมอาหารพื้นบ้าน ชมการแสดงจากนักเรียนในชุมชน เข้าพักโฮมสเตย์

วันที่สอง

หลังรับประทานอาหารเช้า แวะนมัสการหลวงพ่อดวง ที่วัดพะโคะและนมัสการพระพุทธรูปโบราณ “เจ้าแม่อยู่หัว” ที่วัดท่ากระ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจชาวบ้านเดินทางสู่เขตห้ามล่าสัตว์ป่านกน้ำคุชูด เพื่อลงเรือชมทัศนียภาพและนกนานาชนิด เดินทางกลับสู่หาดใหญ่โดยสวัสดิภาพ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าเพื่อสำรวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยง 3 พื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษา ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังต่อไปนี้

1. สำรวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อจัดทำฐานข้อมูล
2. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
3. การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
4. พัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยง 3 พื้นที่ที่กำหนด รวมทั้งรวบรวมข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นกำหนดเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีความสมบูรณ์ต่อไป

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวใน 3 พื้นที่ที่กำหนดของจังหวัดสงขลา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและสืบค้นทางวิชาการตลอดจนเป็นข้อมูลในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวของ จังหวัดสงขลาต่อไป
- 2) ผลการศึกษาสามารถนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว และเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวกับชุมชนเครือข่าย รวมทั้งสามารถนำเส้นทางมาเสนอแนะในการดำเนินการท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่รายได้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป
- 3) เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนผู้ที่สนใจตลอดจนนักเรียน นิสิต นักศึกษา สามารถนำผลการศึกษาค้นคว้าไปปรับใช้ในการส่งเสริม และการ

พัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายด้วยดี

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษา ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษารั้ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การศึกษาใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสติงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อนำไปสู่พัฒนาเส้นทางกรท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยง 3 พื้นที่

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษารั้ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาไว้ดังต่อไปนี้

2.1 สํารวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการกรท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสติงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อ จัดทำฐานข้อมูล ในประเด็น

- มิติกรพัฒนากรจัดการกรท่องเที่ยวโดยชุมชน
- กรมีส่วนร่วมของชุมชน
- กรสนับสนุนจากภายนอกชุมชน
- ภาวะผู้นำ

2.2 วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการกรท่องเที่ยวใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสติงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

- จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นข้อดีที่เกิดจาก สภาพแวดล้อมภายในชุมชน
- จุดด้อยหรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่ เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในชุมชน
- โอกาส ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกของ ชุมชนที่เอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมกรดำเนินงานของชุมชน
- อุปสรรค ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก

2.3 แนวทางพัฒนากรท่องเที่ยวใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสติงพระ อำเภอระ โนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

2.4 พัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยง 3 พื้นที่ที่กำหนด รวมทั้งรวบรวมข้อเสนอแนะเพื่อเป็นกำหนดเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีความสมบูรณ์ต่อไป

ขอบเขตด้านข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลจากเอกสาร ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับความสำคัญของการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนและศึกษางานวิจัยเกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ในการศึกษา

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกต

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษา ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับต่อไปนี้

1. ขั้นสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลความรู้พื้นฐานในการเขียนเค้าโครงวิจัย และเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาค้นคว้า

2. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร โดยการเก็บข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

- หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และการท่องเที่ยวและการกีฬาจังหวัดสงขลา
- หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ สมาคมการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว
- ผู้นำชุมชนหรือชุมชนในพื้นที่ ตลอดจนชาวบ้านและผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว
- นักวิชาการหรือนักวิจัยที่เคยทำงานในพื้นที่
- กลุ่มผู้จำหน่ายสินค้าในชุมชน
- นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เป็นคนในพื้นที่หรือต่างพื้นที่ที่เคยมาท่องเที่ยวในพื้นที่

2) การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

-หน่วยงานภาครัฐ, หน่วยงานภาคเอกชน, ผู้นำชุมชนหรือชุมชนในพื้นที่ และ นักวิชาการหรือนักวิจัยที่เคยทำงานในพื้นที่ จะทำการศึกษาจากประชากรโดยไม่มีกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากมีจำนวนน้อย

- กลุ่มผู้จำหน่ายสินค้าในชุมชน และนักท่องเที่ยวจะทำการสุ่มด้วยวิธี Sample Random Sampling เพื่อให้ได้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย

3) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสติงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสติงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ สร้างตามแนวความคิดของลิเคิร์ต โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร บทความ วารสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามตามวิธีของลิเคิร์ต จากหลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3. สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนด

4. นำแบบสอบถามมาพิจารณาถึงความครอบคลุมของเนื้อหา และจำนวนภาษาที่ใช้ พร้อมทั้งมีการปรับปรุงแก้ไข

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้เก็บกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

เกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถาม ผู้วิจัยกำหนดค่าคะแนน 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก

3 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับน้อย

1 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าคะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง นักท่องเที่ยวหรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง นักท่องเที่ยวหรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง นักท่องเที่ยวหรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง นักท่องเที่ยวหรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง นักท่องเที่ยวหรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

3) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ของผู้ตอบแบบสอบถามรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

3.2 ให้คะแนนแบบรวบรวมข้อมูลตอนที่ 2 เป็น 5 4 3 2 และ 1 สำหรับคำตอบมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดตามลำดับ

3.3 คำนวณหาค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็น นำเสนอในรูปแบบตาราง และพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผล

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา มีผลการวิจัยโดยสรุปที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาดังนี้

1. สำรวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสติงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งปรากฏผลดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สรุปผลข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 68 มีช่วงอายุระหว่าง 40 – 49 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.33 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 37.33 ประกอบอาชีพ

เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 31.33 และมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,001 – 10,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 52 มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ระยะเวลา 12 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 64 และมีบ้านพักอาศัยเป็นบ้านพักตนเองคิดเป็นร้อยละ 66.67 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผลสรุปปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.56$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่ามิติการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับมากที่สุด รองลงมาคือการมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน และภาวะผู้นำ ตามลำดับ ซึ่งรายละเอียดปรากฏดังนี้

1. มิติการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านมิติการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.60$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชุมชนมีเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางภายในชุมชนสะดวก ไม่ยุ่งยากและปลอดภัยระดับมากที่สุด รองลงมาคือชุมชนมีวิถีชีวิต ความเป็นธรรมชาติและมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ชุมชนมีลักษณะที่ตั้งของชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ ชุมชนมีป้ายและสัญลักษณ์บอกเส้นทางที่เข้าใจง่ายชัดเจน ชุมชนมีทรัพยากรที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและชุมชนมีศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาในอนาคต

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.57$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชุมชนมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนอยู่เสมอระดับมากที่สุด รองลงมาคือชุมชนมีการคำนึงถึงคุณภาพในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว/ผู้มาเยือน ชุมชนมีกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชน หรือกิจกรรมประจำวันของชุมชนซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมีการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว ชุมชนมีการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ในชุมชน ชุมชนมีการสร้างมาตรการเฝ้าระวัง และป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรม ชุมชนมีการจัดการด้านความปลอดภัยในชุมชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมีการรวมกลุ่มของชุมชนในการจัดการในรูปแบบของชมรมโดยมีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม / ชมรม ชุมชนมีส่วนร่วมในการรับ

ผลประโยชน์จากการบริหารและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลการบริหารจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

3. การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านการสนับสนุนจากภายนอก ชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.56$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชนด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนระดับมากที่สุด รองลงมาคือชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชนด้านการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ หรือเอกชนด้านงบประมาณเพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว และชุมชนได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ หรือเอกชนในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

4. ภาวะผู้นำ

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านภาวะผู้นำโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.52$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าผู้นำชุมชนมีการวางแผนการบริหาร การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างชัดเจนระดับมากที่สุด รองลงมาคือผู้นำชุมชนมีการควบคุมดูแลและประเมินผลเกี่ยวกับการบริหารและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการบริหารงบประมาณเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ผู้นำชุมชนมีความรับผิดชอบต่อการบริหารและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และผู้นำชุมชนเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

2. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสตึงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สรุปผลได้ดังนี้

2.1 จุดเด่นหรือจุดแข็ง

2.1.1 ทั้ง 3 ชุมชนในพื้นที่ที่กำหนด มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความดึงดูดใจ ของนักท่องเที่ยวด้วยความมีเสน่ห์เฉพาะตัว มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นแหล่งเรียนรู้ เกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่และวัฒนธรรมที่น่าสนใจ

2.1.2 มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น การจัดที่พักแบบ Homestay การบริการอาหารท้องถิ่น การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจาก ชุมชน และการจัดเตรียมสาธารณูปโภคอื่น ๆ ตามความจำเป็น

2.1.3 มีเส้นทางคมนาคมที่เข้าออกพื้นที่ได้อย่างสะดวก มีการจัดทำป้ายบอก ทิศทาง และสามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง

2.1.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรวมกลุ่มในกิจกรรมต่าง ๆ ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ความมีมิตรไมตรี การให้บริการข้อมูล และการให้ความช่วยเหลือ

2.2 จุดด้อยหรือจุดอ่อน

2.2.1 ขาดการประสานงานหรือการสนับสนุนระหว่างองค์การปกครองท้องถิ่นและชุมชน ในการจัดทำแผนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวของชุมชน

2.2.2 ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้าน การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น ปรับเส้นทางคมนาคม จัดเตรียมจุดต้อนรับนักท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ให้พื้นที่เป็นที่รู้จักกันอย่างทั่วถึง

2.3 โอกาส

2.3.1 มีการร่วมมือกับองค์กรภายนอก เช่น มหาวิทยาลัยในการอบรมความรู้เกี่ยวกับมัคคุเทศก์และยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อีกทั้งร่วมมือกับโรงเรียนในท้องถิ่นในการร่ำหลักสูตรบูรณาการเพื่อให้เยาวชนรักและหวงแหนท้องถิ่นตน

2.3.2 ควรส่งเสริมการพักผ่อนแบบโฮมสเตย์ของทุกชุมชนให้เป็นการศึกษารูปแบบชีวิต และการดำเนินชีวิตของชุมชนให้มากขึ้น

2.4 อุปสรรค

2.4.1 ขาดความรุนแรงอย่างต่อเนื่องของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดน รวมทั้งในพื้นที่สงขลา ส่งผลให้นักท่องเที่ยวขาดความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัย

2.4.2 การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล หรือการเกิดเหตุการณ์อุทกภัยทางธรรมชาติ เช่นในฤดูฝน ในบางพื้นที่ไม่สามารถเปิดให้บริการได้ เนื่องจากสภาพพื้นที่เปิดโล่ง เช่น ตลาดริมน้ำคลองแดน การชมวิถีชีวิต โหนด นา เล

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

จากการศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวใน 3 พื้นที่ที่กำหนด คือ อำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สามารถสรุปผลได้ดังนี้

3.1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 พื้นที่ที่มีการให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยเน้นการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากทุกชุมชนในพื้นที่มีความต้องการที่จะเผยแพร่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตัวเอง เช่น พื้นที่อำเภอ

สทิงพระมีการพัฒนาระบบนิเวศโดยชาวบ้านในชุมชนได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือในการส่งเสริม การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม จัดให้มีการปลูกป่าชายเลนบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเพื่อใช้เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ การรวมกลุ่มของชาวบ้าน เช่น กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กลุ่มส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ โครงการบ่อแกสชีวภาพ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร กลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไม้ตาลโตนด เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมกลุ่มเหล่านี้เป็นแหล่งสาธิตกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องของชุมชน พื้นที่ชุมชนคลองแดนมีโครงการที่จะปรับสภาพภูมิทัศน์โดยรอบของตลาดริมน้ำคลองแดนซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก โดยเน้นในเรื่องของอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้มีโครงการการจัดการบำบัดน้ำเสียในชุมชนตลาดริมน้ำคลองแดน โครงการสร้างเครื่องเติมอากาศแบบผิวน้ำ เพื่อช่วยในการเติมอากาศและค่าออกซิเจนของแม่น้ำให้มีสภาพที่ดีขึ้น พื้นที่ตำบลเกาะยอ มีโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นภายในชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางของนักท่องเที่ยว โดยมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการจัดการการท่องเที่ยว นอกจากนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนเกาะยอชุมชนเองต้องการให้เกาะยอเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้

3.2 การพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว

การพัฒนาการบริการท่องเที่ยวทั้ง 3 พื้นที่เน้นการอำนวยความสะดวก และสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ เช่น พื้นที่อำเภอสทิงพระมีการพัฒนาด้านแสงสว่างของเส้นทางคมนาคมในการเดินทางยามค่ำคืน การจัดทำป้ายบอกทิศทางรวมทั้งป้ายบอกสถานที่สำคัญ / กลุ่มกิจกรรม และป้ายนิเทศเพื่อให้ความรู้หรือข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในการเที่ยวชม รวมทั้งมีการโครงการพัฒนาบุคลากรโดยมุ่งเน้นการถ่ายทอดภูมิปัญญาดั้งเดิม โดยครูภูมิปัญญาของชุมชนมาแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ พื้นที่ชุมชนคลองแดนมีการวางแผนในเรื่องอนาคตของชุมชนคลองแดน โดยมีการประชุมร่วมกันในชุมชนเพื่อวางแผนเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น มีการฟื้นฟูกิจกรรมการท่องเที่ยว นอกจากนี้มีการปรับปรุง และซ่อมแซมป้ายสื่อความหมายภายในชุมชนให้มีรายละเอียดชัดเจนเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ สำหรับพื้นที่ชุมชนเกาะยอ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอมีการพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในการอำนวยความสะดวกด้านข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว มีการพัฒนาระบบไฟฟ้า โดยการติดตั้งระบบไฟฟ้าเพิ่มเติม มีการอบรมชาวบ้านและเยาวชนของชุมชนเกาะยอโดยความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การอบรมมัคคุเทศก์น้อยที่พิพิธภัณฑสถานวิทยาสถาบันทักษิณคดีศึกษา การเปิดอบรมชาวบ้านในการช่วยกันอนุรักษ์ และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

3.3 พัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้ง 3 พื้นที่ ส่วนใหญ่เน้นทางภาครัฐในการช่วยรณรงค์ ส่งเสริม หรือการจัดงานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เพื่อให้พื้นที่เป็นที่รู้จัก มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ หรือป้ายโฆษณา นิตยสารทางการท่องเที่ยว เช่น อนุสาร อสท. รายการสารคดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางสื่อโทรทัศน์ เช่น รายการแฉะเที่ยวเหลิยวคูเมือง และรายการที่เกี่ยวกับสารคดีท่องเที่ยวต่าง ๆ อีกทั้งยังได้รับความร่วมมือจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานหาดใหญ่ (สงขลา-พัทลุง) การกีฬาและการท่องเที่ยว หน่วยงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบของ เว็บไซต์ เช่น เว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ www.kohyor.go.th การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานหาดใหญ่ (สงขลา-พัทลุง) <http://www.songkhlatourism.org> การท่องเที่ยวตามวิถี โหนด นา เล www.oknation.net www.gotoknow.org www.manager.co.th และเฟสบุ๊ก เช่น เฟสบุ๊กของตลาดริมน้ำคลองแดน รวมทั้งสถานีวิทยุขององค์กรต่าง ๆ เช่น สถานีวิทยุของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา FM.97.50 MHz สถานีวิทยุของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 88.0 MHz นอกจากนี้มีการรณรงค์ในรูปแบบของงานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เช่น เทศกาลวันลูกโหนด ประเพณีรับเทียนดา การทำขวัญข้าว ประเพณีชักพระเดือน 5 ของอำเภอสิงหนคร เทศกาลประจำปี “งานสายน้ำวัฒนธรรมตำบลคลองแดน” ซึ่งจัดขึ้นในช่วงเดือนพฤษภาคมเป็นประจำทุกปี ของอำเภอระโนด และเทศกาลของดีเกาะยอ ในพื้นที่เกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

4. พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยง 3 พื้นที่ที่กำหนด

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยง 3 พื้นที่ที่กำหนด โดยคำแนะนำจากนักท่องเที่ยวในขณะร่วมกิจกรรมในพื้นที่และจากข้อมูลด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่จะมีการท่องเที่ยวในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน และจากการทดลองใช้เส้นทางพบว่า หากมีช่วงเวลาเพียง 1 วันไม่เหมาะสำหรับการเดินทางในทุกพื้นที่ โดยผู้วิจัยสามารถกำหนดเส้นทางออกได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ ได้แก่ รายการนำเที่ยว “เส้นทางช้อปปิ้งสินค้า OTOP” และรายการนำเที่ยว “เส้นทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน” โดยจัดให้นักท่องเที่ยวเข้าพักที่โฮมสเตย์ในชุมชน และร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่มีกิจกรรมหลัก 3 ด้าน ดังนี้คือ กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่พัก และอาหาร

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา จากการศึกษาภูมิหลังของพื้นที่ทำให้ทราบว่าพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความหลากหลาย มีเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางภายในชุมชนสะดวก ไม่ยุ่งยากและมีความปลอดภัย อีกทั้งมีวิถีชีวิต ความเป็นธรรมชาติและมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เนื่องจากทุกชุมชนในพื้นที่ที่มีความต้องการที่จะเผยแพร่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตัวเอง นอกจากนี้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 พื้นที่มีการให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยเน้นการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542: 3-12-3-14) ซึ่งสรุปไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์มีความสำคัญสูงต่อการศึกษาเรียนรู้และการอนุรักษ์รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ที่มีความดึงดูดใจและมีโอกาสจัดกิจกรรมเชิงนิเวศได้มาก และใกล้เคียงกับผลการศึกษาของ ดินจง โพชารี (2552) ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมีส่วนร่วมบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าหลักการในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว จะต้องสนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีจรรยาบรรณในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องไม่ทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่เสื่อมโทรม คือให้ความสำคัญกับการคงไว้ซึ่งคุณค่าที่แท้จริงของทรัพยากรธรรมชาติ (ไม่ดัดแปลงธรรมชาติและวัฒนธรรม/อารยธรรม) โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชน ท้องถิ่นและในการจัดกิจกรรมต้องเน้นด้านการศึกษา การเรียนรู้ระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ใช่เน้นการตื่นตา ตื่นใจเพียงอย่างเดียว ต้องมีการวางแผน การเตรียมการเพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยี่ยมชมเกิดความพึงพอใจในประสบการณ์เน้นให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์ด้วยตนเอง เพื่อส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวต่อไปในระยะยาว นอกจากนี้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 3 พื้นที่ยังได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการมีส่วนร่วมดูแลรักษาสภาพแวดล้อม การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ในชุมชน ทั้งนี้เพื่อป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรมที่อาจจะเกิดขึ้นได้ รวมทั้งร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมชาย สกกุลทัฬห (2550 : 17) ซึ่งกล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้สรุปได้ว่า การที่ประชาชนมีความเป็นอิสระในการร่วมแรงร่วมใจร่วมทรัพยากรร่วมความคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ในโครงการต่างๆ ที่ต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและสนองตอบความต้องการของชุมชน

สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้ง 3 พื้นที่ เน้นการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นวิถีชีวิตดั้งเดิม การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก และสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ รวมทั้งการส่งเสริมหรือการจัดงานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เพื่อให้พื้นที่เป็นที่รู้จัก มีการรณรงค์ในรูปของงานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยง 3 พื้นที่เข้าด้วยกันเพื่อกระตุ้นหรือดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งใกล้เคียงกับผลการศึกษาของ พุทธชาติ ละอองมณี (2544) ทำการศึกษาเรื่อง สภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดสงขลา พบว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา มี 3 ด้านดังนี้ ด้านทั่ว ๆ ไปมีหลายแนวทาง เช่น เน้นการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติผสมผสานกับด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา ด้านทรัพยากรและสินค้าท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีความงดงามทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การปรับปรุงเส้นทางคมนาคมในแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานของบุคลากรด้านบริการนำเที่ยว เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 คนในชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านต่าง ๆ และต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยว จึงอยากให้องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบเปิดโอกาสให้ตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุมและนำไปสู่การพัฒนา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการประเมินมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เช่น มาตรฐานที่พักในรูปแบบต่าง ๆ

2.2 ควรมีการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพื่อกำหนดและจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่อาจเพิ่มขึ้นในอนาคตให้เหมาะสมและเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยววิถีชีวิตที่ยั่งยืน

2.3 ควรมีการศึกษาเส้นทางเดินทางโดยเรือในอดีตจากอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้
เส้นทางเชื่อมโยงพื้นที่ต่าง ๆ ทั้ง 3 อำเภอ เพื่อพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำใน
อนาคต

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540. **อุตสาหกรรมกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : มปท.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2549. **แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ : การ
ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- จินตนา สุขจรรย์. 2549. **การศึกษาและพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- นิตยาพร เสมอใจ. 2551. **การจัดการและการตลาดบริการ**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ชัยวุฒิ ชัยพันธ์. 2542. **การจัดการ การเกษตร ทฤษฎีการธรรมชาติและกรรมการท่องเที่ยว**. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุทธิทธิ ชูชาติ. 2546. **อุตสาหกรรมกรรมการท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 4 เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์.
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. 2551. **การบริหารผลงานเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- คณัย เทียนพุด. 2544. **ความรู้คอตคอม**. กรุงเทพฯ : นาโกต้า.
- นিকা ชัชกุล. 2550. **อุตสาหกรรมกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548. **อุตสาหกรรมกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์ด์.
_____. 2545. **อุตสาหกรรมกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์ด์.
- เบอร์คเลย์ (อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หน่วยที่ 8 – 15) 2548. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ
อุตสาหกรรมท่องเที่ยว หน่วยที่ 8-15**. พิมพ์ครั้งที่ 7. นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปรีชา แดงโรจน์. 2544. **อุตสาหกรรมกรรมการท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : ไฟว์ แอนด์ โฟร์
พริ้นติ้ง จำกัด.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. 2543. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร.
ม.ป.พ.
- พรพรรณ เปล่งปลั่ง. 2548. **การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน**. วิทยานิพนธ์. คณะ
สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พรพิมล วิกรัยพัฒน์. 2546. **ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. เชียงใหม่: สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพายัพ เชียงใหม่.
- พารี่ (อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หน่วยที่ 8 - 15) 2548. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หน่วยที่ 8-15**. พิมพ์ครั้งที่ 7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พัชรี สีโรรส และคณะ. 2546. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พุทธชาติ ละอองมณี. 2544. **ศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดสงขลา**. ปรินญาณินพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, อัดสำเนา.
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2542. “เกษตรสัญจร” การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. **จุลสารการท่องเที่ยว ปีที่ 3 ฉบับที่ 18** (กค.- กย. 2542)
- ลินจง โพชวีรี. 2552. **การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมีส่วนร่วมบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรรณ วลัยวานิช. 2546. **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณ ศิลปอาษา. 2549. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว หน่วยที่ 1-7**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วันชัย วัฒนศัพท์. 2545. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน**. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี. 2532. “การท่องเที่ยวเกี่ยวเนื่องอนุรักษ์เพียงใด” **จุลสารการท่องเที่ยว**.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2544. **รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สมชาย สกุลทัต. 2550. การมีส่วนร่วมของประชาชน. ม.ป.พ.
- สุทธรรศน์ จุณตศักดิ์ศรี. 2547. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ศึกษาเฉพาะกรณีหาดราไวย์ ชุมชนตำบลชอนคลาน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุภาพร รัตนตรัย. 2548. ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุภาพร มากแจ้ง. 2534. **หลักมัคคุเทศก์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.
- _____. 2539. **หลักมัคคุเทศก์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.
- สุรางรัตน์ ช่วยวงศ์ญาติ. 2547. **ความรู้ ทักษะ และ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น : กรณีศึกษาหาดบางแสน 2 อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวัฒน์ จุฑากรณ์ และจริญญา เจริญสุกใส. 2544. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. 2550. **การมีส่วนร่วมของประชาชน**.
- สำนักงานนโยบายและแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2550. **แผนพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม**.
- อकिन รพีพัฒน์. (2539). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภารการพิมพ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ. 2554. **รายงานการพัฒนาตำบลเกาะยอ**.
- อุ้นเรือน เล็กน้อย. 2551. **พลังชุมชน : การจัดการป่าชุมชนที่ยั่งยืนและเป็นธรรม**. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บรรณานุกรม (ต่อ)

เอกชัย บุญยาพิชฐาน. 2553. **คู่มือวิเคราะห์ AWOT อย่างมืออาชีพ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
กรมส่งเสริมการเกษตร. “**การท่องเที่ยวเชิงเกษตร**” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก

<http://agrotourism.doae.go.th>. 15 มีนาคม 2554.

กรมส่งเสริมการเกษตร “**กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ**” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก

http://agrotourism.doae.go.th/webagro/select_all.html. 15 มีนาคม 2554.

“**ขั้นตอนในการดำเนินการวิเคราะห์ SWOT**” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <http://www.idis.ru.ac.th>.

14 กันยายน 2553.

อภิญา กังสนารักษ์. “**ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน**” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก

<http://trat.nfe.go.th>. 9 กันยายน 2553.

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ. “**ข้อมูลพื้นฐานของเกาะยอ**” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก

<http://www.kohyor.go.th/content/history.php>. 15 มีนาคม 2554.

สำนักงานอำเภอสติงพระ. “**ประวัติความเป็นมาและข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอสติงพระ**” [ออนไลน์]

เข้าถึงได้จาก <http://www.sathingphrask.go.th/index.php?cmd=history>. 20 มกราคม 2554.

วิถี โหนด นา เล. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก [http://www.yourhealthyguide.com/travel/tn-](http://www.yourhealthyguide.com/travel/tn-satingpra.html)

[satingpra.html](http://www.yourhealthyguide.com/travel/tn-satingpra.html) สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2554

บุคคลานุกรม

บุคคลานุกรม

จเร สุวรรณชาติ. 2555. หัวหน้าโครงการวิจัยตลาดริมน้ำคลองแดน สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม.

พูนทรัพย์ ศรีชู. 2555. ผู้ประสานงานการท่องเที่ยวตำบลท่าหิน. สัมภาษณ์ 5 กุมภาพันธ์.

วิจิต สุวรรณรัตน์. 2554. รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองรี. สัมภาษณ์ 30 พฤศจิกายน.

สายันห์ ชลสาคร. 2554. เจ้าของโฮมสเตย์ครูสายันห์. สัมภาษณ์ วันที่ 24 ธันวาคม.

อภิชาติ เหมือนทอง. 2554. นักวิจัยชุมชนตลาดริมน้ำคลองแดน. สัมภาษณ์ วันที่ 30 ธันวาคม.

ภาคผนวก

ประวัติผู้วิจัย

1. **ชื่อ-สกุล** (ภาษาไทย) นางสาวอุไรวรรณ สุภานิตย์

ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ) MISS URAIWON SUPANIT

ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์

หน่วยงาน หลักสูตรสาขาวิชาการท่องเที่ยว สาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว
คณะศิลปศาสตร์

ที่อยู่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ถนนราชดำเนินนอก ตำบลบ่อยาง
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000 โทรศัพท์ 0-7432-4246 โทรสาร 0-7432-7005
E-mail : Toy1955@hotmail.com

งานวิจัย

-ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาชายหาดของเทศบาลนครสงขลา
พ.ศ. 2547 (งปม, 2547. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตสงขลา)

2. **ชื่อ-สกุล** (ภาษาไทย) นางกุลดาร่า เพียรเจริญ

ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ) MRS KULDARA PEANJAROEN

ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์

หน่วยงาน หลักสูตรสาขาวิชาการท่องเที่ยว สาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว
คณะศิลปศาสตร์

ที่อยู่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ถนนราชดำเนินนอก ตำบลบ่อยาง
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000 โทรศัพท์ 0-7432-4246 โทรสาร 0-7432-7005
E-mail : Kuldara@hotmail.com

งานวิจัย

-การท่องเที่ยวตามเส้นทาง และการเลือกซื้อสินค้าหัตถกรรมกลุ่มจังหวัดภาคใต้
(สงขลา – สตูล), วิจัยร่วม

-การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวใน
อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล

3. **ชื่อ-สกุล** (ภาษาไทย) ว่าที่ร้อยตรี ศรันย์ จันทร์เจริญ

ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ) Mr. SARUN JANJAROEN

หน่วยงาน บริษัทหาดใหญ่เจอร์นี่ ทัวร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ที่อยู่ บริษัทหาดใหญ่เจอร์นี่ ทัวร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90000

โทรศัพท์ 074-25373, 086-6971537 โทรสาร -

E-mail : -

งานวิจัย

-ไม่มี-

ภาพประกอบ

3

